

Magyar Könyvvizsgálói Kamara

Könyvvizsgálók kötelező továbbképzése 2013.

A könyvvizsgálati munka szakaszai

A könyvvizsgálat során alkalmazandó módszertan elméleti és gyakorlati kérdései

Oktatási anyag

Szerzők:

Czakó László

Tremmel Zoltán

Lektor:

Agócs Gábor

Tartalom

1.	Bevezetés	5
2.	Kockázatfelmérés a könyvvizsgálat során.....	6
2.1.	A termelő cégek sajátosságai könyvvizsgálói kockázat szempontjából.....	6
3.	Lényegesség	13
3.1	Kritikus területek (ügyletcsoporthoz, számlaegyenlegek, beszámoló tételek vagy közzétételek) kiválasztása	15
4.	Az átfogó könyvvizsgálati stratégia	17
5.	Rendszerfelmérés	18
6.	Kontrollok tesztelése	20
7.	Kontrollkörnyezet minősítése és kihatása a könyvvizsgálati munkaprogramra.....	21
8.	Könyvvizsgálati munkaprogram tervezése.....	22
9.	Az önköltségszámítás könyvvizsgálata	26
10.	Könyvvizsgáló részvétele az év végi fizikai leltárfelvételen	31
10.1.	A vezetés utasításainak és eljárásainak értékelése és a leltározási eljárásokra vonatkozó bizonyítékok szerzése	34
10.2.	Teszt számlálás végrehajtása	38
10.3.	Egyéb kérdések	40
11.	Könyvvizsgálati eltérések értékelése.....	42
12.	Könyvvizsgálói jelentés.....	43
13.	A vezetői levél	46
14.	Átalakulással kapcsolatos könyvvizsgálói feladatok a gyakorlatban	47
14.1.	Alapmérlegek auditja átalakulásnál	48
14.2.	Könyvvizsgálói feladatok a vagyonmérleg-tervezet és a végleges vagyonmérleg auditjával kapcsolatban az átalakulással megszűnő társaságnál	49
14.3.	Könyvvizsgálói feladatok a vagyonmérleg-tervezet és a végleges vagyonmérleg auditjával kapcsolatban az átalakulással létrejövő társaságnál	54
14.4.	Főbb eltérések a vagyonmérleg tervezetek és a végleges vagyonmérlegek könyvvizsgálatainak fázisaiban az éves beszámoló könyvvizsgálati fázisaihoz képest	58
14.5.	Egyéb gyakorlati kérdések, melyek az átalakulási vagyonmérleg tervezetek és vagyonmérlegek auditjával kapcsolatban merültek fel az elmúlt évek gyakorlatában	59
14.6.	Részvény cserearányával kapcsolatos könyvvizsgálói feladatok részvénytársaságok egyesülésénél és szétválásánál	64
15.	Könyvvizsgálói tennivalók vesztegetés gyanújának észlelése esetén az éves beszámoló könyvvizsgálata során	70

15.1.	Vesztegetés törvényi szabályozása az Új BTK-ban.....	70
15.2.	Vesztegetésre utaló jelek az auditált társaság működésével kapcsolatban, könyvvizsgáló teendői ilyen jelek észlelésekor.....	71
16.	Feladatok megoldásai	75
17.	Felhasznált irodalom	105
18.	Hivatkozások	106

1. Bevezetés

Az előző években többször felmerült olyan kérés a könyvvizsgáló kollegáktól, amely arra irányult, hogy a kötelező oktatás keretén belül **több gyakorlati tapasztalatot** tükröző, a standardok általános szabályait **konkrét esetekre** alkalmazó anyagot szeretnének kapni, amelyet a könyvvizsgálók a mindennapi munkájuk során is fel tudnak használni. Az elmúlt két évben megpróbáltunk esettanulmányok alapján bemutatni konkrét könyvvizsgálói megbízásokat, teret engedni a könyvvizsgáló kollégák közötti tapasztalat-megosztásnak, szakmai vitának.

Az idei jegyzet is a **kockázattfelméréstől a vezetői levél kiadásáig** követi nyomon esettanulmányok segítségével a könyvvizsgálat folyamatát. Az elméleti háttér a két évvel ezelőtti oktatási anyagban részletesen bemutatásra került, emiatt a tavalyihoz hasonlóan a jelen jegyzetben is csak az ismételtes, pontosítás kedvéért szerepel a könyvvizsgálói metodológia rövid leírása az egyes fejezetekben.

A jegyzet első részében egy **termelő** cég könyvvizsgálatát kísérjük végig az egyes feladatok segítségével, amelyek az audit fontosabb szakaszait, a módszertan gyakorlati alkalmazását tükrözik. A struktúrájában a tavalyihoz hasonló esettanulmányon keresztül megpróbáljuk bemutatni a termelő szektorban működő cégek sajátosságait. A termelő cégek sajátosságai miatt idén kiemelt figyelmet fordítunk a **leltározás** során előforduló gyakorlati problémákra, valamint az **önköltségszámítás** könyvvizsgálatára.

A termelő cégek könyvvizsgálói sajátosságain túl feldolgozásra kerültek ebben az évben a könyvvizsgáló gyakorlati teendői az **átalakulásnál** és az OECD és az NFM kérésére belekerült a tárgyévi oktatási anyagba egy rövidebb blokk a **vesztegetésről** is.

A jegyzet főleg azokat a módszertani utakat mutatja be, amelyeket **olyan cégeknél érdemes alkalmazni, ahol a folyamatok egyszerűbbek és kevésbé kontrolláltak**, mivel a Magyarországon auditált cégek többsége nem azon nagyvállalatok köréből kerül ki, ahol alkalmazható lenne a kontroll alapú audit megközelítés.

A jegyzetben bemutatott feladatok esetében a lehető legtöbb, a szokványostól eltérő esetet próbáltunk bemutatni azért, hogy meg tudjuk mutatni az erre adandó könyvvizsgálói válaszokat. Ebből kifolyólag a feladatok tartalmazhatnak olyan részeket is, amelyek nem simulnak bele a tipikus magyar cégeknél tapasztaltakba, esetleg megkérdőjelezhető az életszerűségük, viszont a különböző variációk miatt szükséges volt ezeket is a feladatokba integrálni, mert ha egy feladatbeli cégnél minden megfelelően működik, és mindent rendben talál a könyvvizsgáló, akkor abból az esetből nem sok okulnivalót lehet bemutatni az oktatási anyagban.

Az idei oktatáson is próbáltuk megtartani azt a szokásunkat, hogy az egyes előadói blokkok között időt biztosítunk a kollegák vitájára, a kapcsolódó tapasztalatok egymás közti megosztására.

A szerzők

2. Kockázatfelmérés a könyvvizsgálat során

A könyvvizsgálat során meg kell ismerni a társaság tevékenységét, termékeit, nyújtott szolgáltatásait, valamint azt a struktúrát, ahogyan a társaság működik (lásd Magyar Nemzeti Könyvvizsgálati Standardok 315.). A könyvvizsgáló a kockázatfelmérés alatt olyan információkat gyűjt, amelyek meghatározzák későbbi eljárásait, valamint felméri az üzleti kockázatokat.

A kockázatfelmérés legfontosabb kihatása a könyvvizsgálat későbbi fázisaira az eredendő kockázat meghatározásában áll. Így a kockázatfelmérés és üzletvitel megismerése hatással van a kiemelten vizsgálandó mérleg tételek, eredménykimutatás tételek és beszámoló tételek (továbbiakban együtt „kritikus területek”) meghatározására is. Ezen túlmenően a kockázati faktorok nem csak egyes kritikus területekhez kötődő könyvvizsgálói állításokat érinthetik, hanem olyan átfogó kérdést is, mint a **vállalkozás folytatásának elve**.

A következő pontokban felsorolunk néhány olyan területet, amelyről a könyvvizsgálónak információkat kell szereznie az ügyfélről:

- Társasági forma, tulajdonosi struktúra, pénzügyi- és földrajzi szervezettség
- Termékek, szolgáltatások
- A társaság környezete
- Érdekhordozók
- Számviteli politika
- A vezetőség céljai
- A társaság céljai
- Az IT (információ technológiai) környezet megismerése

2.1. A termelő cégek sajátosságai könyvvizsgálói kockázat szempontjából

Jelen fejezetben a termelő cégek sajátosságait próbáljuk meg bemutatni abból a szempontból, hogy az audit során mely területek lehetnek különösen kockázatosak, milyen területeken kell a könyvvizsgálónak irányított eljárásokat, teszteket lefolytatnia, hogy a feltárási kockázatot csökkenteni tudja.

A termelő cégek egyik legjellemzőbb ismérve, hogy készletek központi szerepet játszanak a működésben. A készletekkel kapcsolatban kiemelt terület a **befejezetlen termelés, félkész** termékek készültégi fokának meghatározása, valamint a saját termelésű készletek **önköltségének** megállapítása. Az **501. témaszámú standard előírja** a könyvvizsgáló számára, hogy ha a készletek jelentősek a pénzügyi kimutatások szempontjából, a könyvvizsgálónak elegendő és megfelelő könyvvizsgálati bizonyítékot kell szereznie a készletek létezésére és állapotára vonatkozóan. A **leltárfelvétellel** kapcsolatos kérdéseket lásd a 10. fejezetben. A készletek kapcsán mindig kérdéses a **jövőbeni realizálhatóság** felmérése, hiszen a mérlegben csak olyan eszköz mutatható ki, amelynek piaci értéke tartósan és jelentősen nem alacsonyabb a könyv szerinti értéknél.ⁱ

A készletet mindig a tulajdonos mutatja ki a mérlegében, így a fordulónap közeli készletmozgások során kezelendő az **úton lévő készlet** és a **nem számlázott szállítás** problémakör. Gyakori a **bérmunkába, bizományba átadott**, valamint az **idegen helyen tárolt** készlet is. Az egyes társaságoknál a készletek könyvviteli elszámolásának módja attól függ, hogy milyen készletnyilvántartást vezetnek, milyen költségelszámolást alkalmaznak, valamint milyen típusú eredménykimutatást készítenek, így a gyakorlatban számos variációval találkozunk a könyvvizsgálók. A leltárfelvétel és önköltségszámítás kapcsán végzendő könyvvizsgálati munkával külön fejezetben foglalkozunk.

A termeléshez sokszor jelentős tárgyi eszköz állomány kapcsolódik (műszaki gépek, berendezések). Általánosan előfordul, hogy a termelő gépek ugyan hosszú távon szolgálják a működést, de kisebb alkatrészeik – amelyek cserélhetőek – rövidebb idő alatt elhasználódnak. Gondoljunk pl. öntőformákra, gépek szerszámaira, amelyek akár éven belül is cserélendőek. Ezeknek a leírása a fő berendezéshez képest értelemszerűen gyorsabban történik, valamint az alapján, hogy 1 évnél rövidebb, vagy hosszabb ideig szolgálják-e a vállalkozási tevékenységet besorolásuk lehet készlet vagy tárgyi eszköz. Könyvvizsgálati szempontból fontos kérdés a gépek, berendezések **értéksökkenés** elszámolási módjának, az alkalmazott módszernek vizsgálata (pl. teljesítményarányos, időarányos, abszolút összegű stb.), az elszámolás számviteli elvekkel, szabályokkal való összhangjának megítélése. A jelentős befektetett eszköz állomány azt is eredményezi, hogy a termékpiacon bekövetkezett változás esetében nem mindig lehet gyorsan és költségmentesen átállítani a termelést, illetve a piaci körülmények miatt szükséges lehet a gépsorokat időlegesen vagy hosszabb távon leállítani. Ez kihatással van a tárgyi eszközök értékelésére.

A tárgyi eszközöknél a folyamatos termelés fenntartásához elengedhetetlen a **rendszeres karbantartás**. Az ilyen költségek vizsgálatánál fontos kérdés, hogy felújításról, vagy karbantartásról van-e szó. Felújításról beszélünk akkor, amikor az eszköz eredeti állagának helyreállítása érdekében időszakonként visszatérően az eszköz élettartamát növelő, eredeti műszaki állapot visszaállítását célzó munka kerül elvégzésre. Ezáltal az előállított termékek minősége vagy az eszköz használata (teljesítőképessége, gazdaságossága, megbízhatósága) javul, ezáltal tehát a felújítás ráfordításából jövőbeni előnyök származnak. Emiatt ezek a tételek aktiválásra kerülhetnek. Karbantartásnak az eszköz folyamatos, zavartalan, biztonságos üzemeltetését szolgáló javítási karbantartási tevékenység minősül.ⁱⁱ

Sok termelő vállalkozás végez **kutatás-fejlesztési tevékenységet** új technológiák, termékek kifejlesztése érdekében. Könyvvizsgálati szempontból a K+F tevékenységek esetében mindig vizsgálandó szempont, hogy milyen költségeket aktivál a vállalkozás, azok megfelelnek-e a K+F fogalmának, valamint ténylegesen a kutatással kapcsolatban közvetlenül merültek-e fel? Nem aktiválhatóak az alapkutatás és az alkalmazott kutatás költségei, viszont a K+F keretében aktiválható a gyártás- és gyártmányfejlesztés (ide tartozik az olyan kutatás, amelynek célja új anyagok, termékek létrehozása, új eljárások, rendszerek, szolgáltatások bevezetése, a meglévők javítása). Amennyiben a kutatás kapcsán más eszköz is keletkezik (pl. prototípus, szellemi termék stb.), ellenőrizni kell a tételek megfelelő besorolását. A kísérleti fejlesztés kapcsán az egyik legfontosabb kérdés, hogy az aktivált érték a jövőben

várhatóan megtérül-e, emiatt minden évben el kell végezni az értékelést és szükség esetén terven felüli értékcsökkenést kell elszámolni.

A tevékenység kapcsán felmerülhetnek **környezetvédelemmel** kapcsolatos kérdések, amelyek akár veszélyes hulladék megsemmisítési, vagy terület helyreállítási kötelezettséget (pl. rekultiváció) is eredményezhetnek a társaság felé, amely kihatással lehet a beszámolóra (pl. céltartalék, kötelezettség, mérlegen kívüli tételek). Ezeket a területeket a kiegészítő mellékletben, üzleti jelentésben is be kell mutatni.

Sajátos termelő ágazat a mezőgazdaság, amellyel – az iparág számos specialitása miatt – jelen jegyzetben a terjedelem miatt nem foglalkozunk. Az MKVK honlapján elérhető egy kidolgozott módszertani útmutató „Mezőgazdasági vállalkozások könyvvizsgálatának ágazati módszertani füzet” címmel, amely kitér az agrárágazat specialitásaira, a termeléssel, a támogatások igénybevételeének elszámolásával, valamint a környezetvédelmi feladatokkal kapcsolatos könyvvizsgálati munkára.

1. FELADAT: Kockázatfelmérés kihatásai a könyvvizsgálat következő szakaszaira

A TERMELŐ Kft.-t 1993-ban alapította egy osztrák társaság. Az osztrák anyavállalatot 1998-ban eladták a német Holding A.G.-nek, ami egy nagy autóipari konszern vezető vállalata. A német cégcsoporton belüli átrendeződéseket követően végül a magyar cég tulajdonosa 100%-ban a cégcsoporthoz tartozó Produktions A.G. lett, amely közvetlenül az európai autógyárak számára szállít alkatrészeket. A magyar leányvállalat különféle alumínium és műanyag autóalkatrészeket termel, amelyek jellemzően az autók karosszéria és belső burkolati elemeinek egyes részei. A magyar cég legnagyobb vevője anyavállalata, aki központilag szerződik az autógyárakkal. Az árbevétel 90%-a származik kapcsolt vállalkozásoktól, jellemzően az anyavállalattól. Terméktől függ, hogy a magyar cég a késztermékeket a kapcsolt vállalatoknak szállítja, vagy közvetlenül az autógyáraknak: amennyiben további gyártási műveletet nem fognak rajta cégcsoporton belül végezni, akkor az autógyárakhoz történik a kiszállítás. Az autógyáraknak szállított termékek esetében is az anyavállalatnak számláz a magyar cég, mivel az autógyárakkal a Produktions A.G. köt szerződést. A TERMELŐ Kft. teljes árbevétele EUR-ban keletkezik és kerül kiszámlázásra. A garanciális kötelezettségek a TERMELŐ Kft.-nél maradnak, azaz az autógyárak felől érkező minőségi kifogás esetében is a TERMELŐ Kft. köteles helytállni.

A magyar cég a termeléshez szükséges gépeket, berendezéseket, forgó-kopó alkatrészeket (sablonokat, szerszámokat stb.) mind az anyavállalat segítségével, külföldről szerzi be, mivel a gyártástervezés teljes egészében külföldön található. A gépek telepítését, beszerelését és kezdeti beállítását is külföldi mérnökök végzik. Egy új gép üzembe helyezése esetén az anyavállalat számlázza ki a Társaság részére a külföldi mérnökök óraelszámolása alapján az üzembe helyezéssel töltött munkaórákat, a mérnökök szállás, utazási költségeit. Ezeket a gép bekerülési értékében aktiválják. A helyi szakemberek részére rendszeres oktatásokat tart az anyavállalat, jellemzően karbantartási, kisebb gyártási feladatok kapcsán. Amennyiben

nagyobb változtatás van egy termékben, a gyártási eljárásban, vagy új terméket hoznak Magyarországra, minden esetben ide utazik a német mérnökökből álló csapat, hogy felügyelje a bevezetést. A termékeknek szigorú minőségellenőrzésen kell átesnie, amelyet a helyi minőségellenőrzési osztályon kívül rendszeresen az anyavállalat ellenőrei is vizsgálnak. Minden évben az autógyárak ellenőrei is tartanak vizsgálatot, ami elengedhetetlen eleme a beszállítói státusz megtartásának.

A termeléshez szükséges nyersanyagot (pl. alumínium lemezek, műanyag granulátum, festékek, színezőanyagok, kábelek, rögzítő elemek, csavarok stb.) elsősorban hazai beszállítóktól szerzik be, de jelentős mennyiségben érkeznek anyagok a Távol-keletről is, legfőképpen Kínából. A költségek jelentős része tehát forintban (anyagköltség, bér), kínai jüanban, és USA dollárban (anyagköltségek) merül fel.

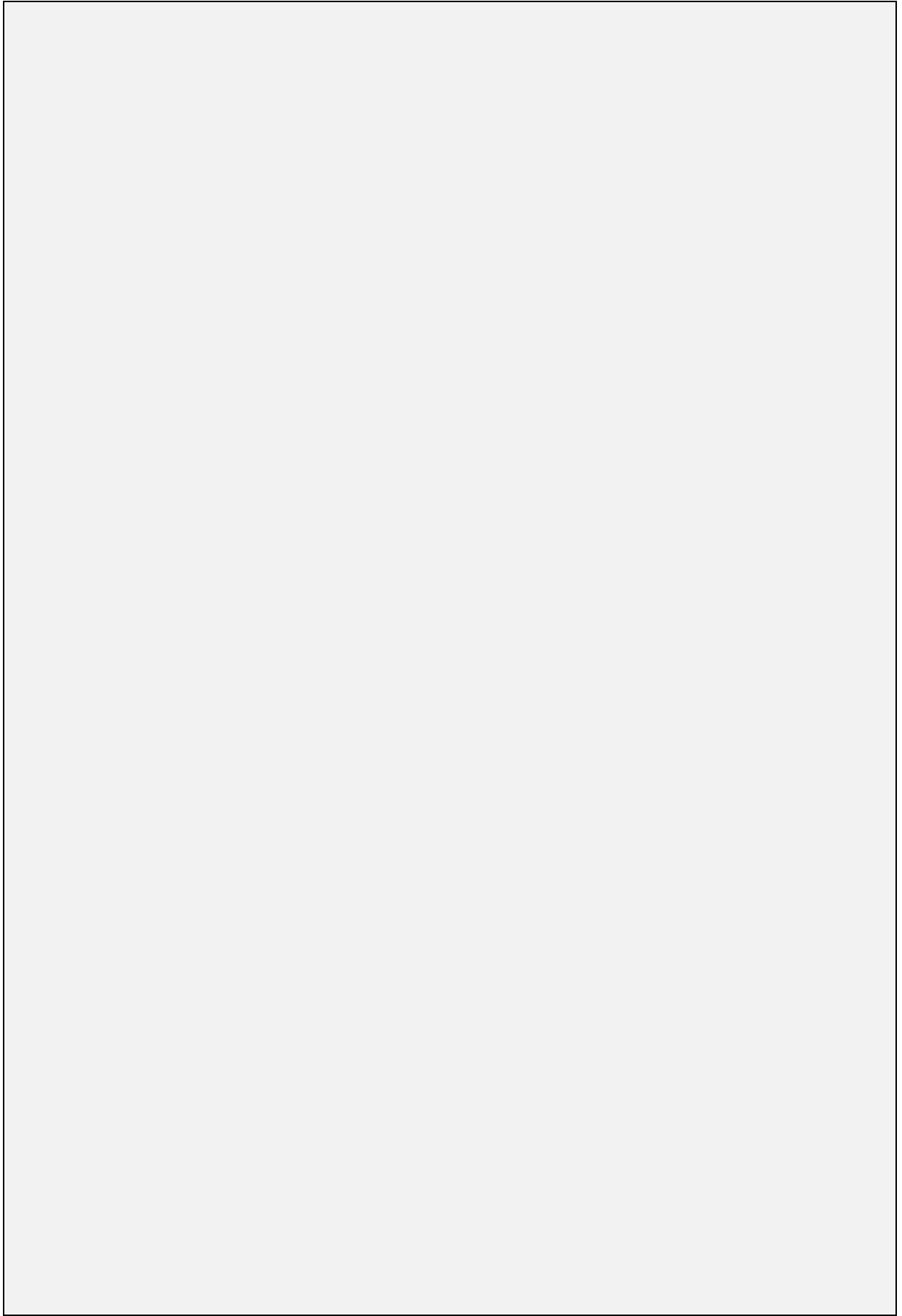
A termelés részben Magyarországon zajlik, részben pedig Ukrajnában, ahol bér munkát végeztet a társaság. Egy ukrán partnerrel kötött megállapodás alapján a lemezmegmunkálás egy részfeladatát – a költségcsökkentés miatt – jobban megéri Ukrajnában végeztetni, mivel a partnernél rendelkezésre állnak azok a gépek, amelyekkel a munka jelentősen olcsóbban kivitelezhető. A félkész termékeket (amelyek már bizonyos gyártási fázison átesetek), valamint a megmunkálás során szükséges többi alapanyagot kiszállítják Ukrajnába, majd a megmunkálási feladat elvégzése után visszahozzák Magyarországra, ahol a termék tovább halad a gyártási folyamatban. A bér munkát végző céggel havonta számolnak el az elkészült félkész termékek darabszáma alapján EUR-ban.

Ugyan a gyártástervezést az anyavállalat végzi, Magyarországon is dolgoznak mérnökök termékfejlesztési területen. A TERMELŐ Kft.-nél működtetett laborban új anyagokkal, technológiákkal kísérleteznek, amelyeket későbbiekben felhasználhatnak a késztermék előállításához. A mérnökök részletes óraelszámolást vezetnek, valamint rendszeresen dokumentálásra kerül a laborban felhasznált anyagok, energia stb. mennyisége. Amint befejeződött egy termékfejlesztés, a közvetlenül az új termékhez/technológiához köthető kutatás-fejlesztési költségeket aktiválják és megképzik a szükséges lekötött tartalékot. Sokszor előfordul, hogy az új, kifejlesztett technológia tulajdonjogát átruházzák az anyavállalatra, ilyenkor ez eladással kerül kivezetésre a könyvekből.

A TERMELŐ Kft. könyvvizsgálatára 2012 nyarán választottak meg bennünket 2 évre, az első év, amelyről jelentést kell kibocsátanunk a 2012. december 31-el végződő üzleti év. A társaságot korábban más könyvvizsgáló vizsgálta (5 évig folyamatosan), aki minden évben tiszta véleményt bocsátott ki.

A társaságnál jelenleg mintegy 200 fő dolgozik, amelyből 150 fizikai, 50 szellemi állomány.

FELADAT: Milyen kockázatos területeket azonosított a fentiekkel kapcsolatban, és mi lesz ezek kihatása a későbbi audit munkára vonatkozóan?

2. FELADAT:

A TERMELOŐ Kft.-nél 2012 októberében végeztük el az interim vizsgálatot. Az alábbi táblában feltüntetésre kerültek az előző évi, valamint az interim vizsgálatkor kapott 2012. szeptember 30-as főkönyvből előállított adatok (ezer forintban).

	2011.12.31	2012.09.30		2011.12.31	2012.09.30
Immateriális javak	51 616	59 726	Jegyzett tőke	20 080	20 080
Tárgyi eszközök	247 109	277 016	Tőketartalék	0	0
Követelések kapcs. váll	971 666	876 832	Lekötött tartalék	32 142	42 500
Pénzeszköz	110 421	34 161	Eredménytartalék	453 149	-431 405
Anyagok	108 992	78 312	MSZE	-874 196	-174 345
Félkész és késztermékek	49 126	16 734	Céltartalék (garanciális)	117 840	14 390
Egyéb követelések	20 291	34 342	Szállítók	619 646	872 950
Aktív időbeli elhatárolások	287	10	Kapcsolt váll. sz. r. l. köt.	1 108 192	1 000 640
			Egyéb kötelezettség	59 272	24 735
			Passzív időbeli elhatárolás	23 383	7 588
Eszközök összesen	1 559 508	1 377 133	Források összesen	1 559 508	1 377 133

	2011.12.31	2012.09.30
Árbevétel	4 610 863	5 099 752
Aktivált saját teljesítmények	-42 343	-32 392
Egyéb bevételek	24 000	115 450
Anyagjellegű ráfordítások	4 812 123	5 036 271
Személyi jellegű ráfordítások	422 149	178 943
Értécsökkenési leírás	53 298	41 983
Egyéb ráfordítások	38 749	44 598
ÜZEMI (ÜZLETI) TEVÉKENYSÉG EREDMÉNYE	-733 799	-118 985
Pénzügyi műv. bevételei	3 423	10 271
Pénzügyi műv. ráfordításai	134 523	65 631
Rendkívüli bevételek	0	0
Rendkívüli ráfordítások	9 297	0
ADÓZÁS ELŐTTI EREDMÉNY	-874 196	-174 345
Adófizetési kötelezettség	0	
ADÓZOTT EREDMÉNY	-874 196	-174 345

Az európai autóipar jelentős része visszaesésen ment keresztül az elmúlt években, ami jelentősen lecsökkentette a Társaság megrendeléseit. 2011-ben a termelés egy részét le kellett állítani és elbocsátottak 100 embert, amely a fizetendő végkielégítések miatt drasztikusan csökkentette az eredményt. 2012-ben már növekedett a megrendelésszám, mivel agresszívabb árpolitikával, az autógyáraknak a korábbinál jóval nagyobb kedvezményeket adva sikerült a versenytársakkal szemben piacot nyerni. Ez viszont a fedezet csökkenését eredményezte, így a magasabb árbevétel mellett sem sikerült üzemi szinten sem pozitív eredményt elérni. A növekvő termelés ellenére még mindig vannak olyan gyártósorok, amelyek le vannak állítva.

A Társaságnak szigorú garanciális kötelezettségei vannak az autógyárak felé. Amennyiben egy leszállított alkatrészben utólag hibát találnak az autógyárak minőségellenőrei, az jelentős kötbérfizetési kötelezettséget jelenthet, valamint a hibás szállítmányt vissza kell hozatni és elvégezni rajta a szükséges javításokat. Amennyiben nem javíthatóak az alkatrészek, azokat meg kell semmisíteni és újakkal pótolni. A garanciális céltartalék a tárgyévi értékesített darabszám és egy tapasztalati szorzószám - ami az elmúlt évek visszaruinak adatait veszi figyelembe - alapján kerül megállapításra. A gazdasági igazgató elmondása alapján a céltartalék nagy mértékű tárgyévi csökkenésének oka, hogy új minőségbiztosítási rendszert vezettek be 2012 augusztusában, ami a jövőben töredékére csökkenti a hibásan kiszállított termékek valószínűségét, mert már helyben kiderül, ha a termék nem felel meg a követelményeknek. Emiatt a korábban képzett céltartalék nagy részét feloldották.

A Társaság anyavállalata az eredmény maximalizálásában érdekelt. A válság előtti időszakban minden évben kifizették az eredményt osztalék formájában. A TERMELŐ Kft.-t alapvetően kölcsönből finanszírozzák, amely az anyavállalattól származik. A kölcsön EUR alapú, negyedéves futamidejű, kamatlába EURIBOR + 2%. A kölcsönszerződést mindig 1 negyedévre kötik, lejárat előtt újból meghosszabbítják.

A vezetőséget az adózás előtti eredmény, a termelt mennyiség, valamint a minőségi kifogások darabszáma alapján premizálják. A válság kezdete óta nem folyósítottak prémiumot egy vezetőnek sem, mivel az eredmény mindig negatív volt.

A Társaság minden hónapban részletes pénzügyi riportot készít az anyavállalat részére konszolidációs céllal, amelyet az anyavállalatnál szigorúan ellenőriznek, a terv-tény eltéréseket alaposan kivizsgálják.

FELADAT: Azonosítsa be azokat a kockázatokat, amelyek a TERMELŐ Kft. működésével kapcsolatban felmerülhetnek! Próbálja megfogalmazni azt, hogy ezek a kockázatok melyik **mérleg- vagy eredménykimutatás tétel** auditjában okozhatnak addicionális kockázatot! Azonosítsa be a számla mellett azt az állítást is, ahol a kockázat magasabb!

3. Lényegesség

A könyvvizsgálati kockázat annak kockázatát jelenti, hogy a könyvvizsgáló nem megfelelő könyvvizsgálói véleményt bocsát ki. A könyvvizsgálati kockázat a lényeges hibás állítás kockázatainak és a feltárási kockázatnak a függvénye. A lényegességet és a könyvvizsgálati kockázatot a könyvvizsgálat egésze alatt, különösen az alábbiak során kell figyelembe venni:ⁱⁱⁱ

- a) a lényeges hibás állítás kockázatainak azonosítása és felmérése során,
- b) a további könyvvizsgálati eljárások jellegének, ütemezésének és terjedelmének meghatározása során, és
- c) a nem helyesbített hibás állítások, ha vannak ilyenek, pénzügyi kimutatásokra gyakorolt hatásának értékelése során, valamint a könyvvizsgálói jelentésben szereplő vélemény kialakítása során.

A könyvvizsgálónak a könyvvizsgálati dokumentációba bele kell foglalnia az alábbi összegeket és a meghatározásuk során figyelembe vett tényezőket:

- a) a pénzügyi kimutatások egészére vonatkozó lényegesség;
- b) ha releváns, a sajátos ügyletsoportokra, számlaegyenlegekre vagy közzétételekre vonatkozó lényegességi szint vagy szintek;
- c) a végrehajtási lényegesség; és
- d) az (a)–(c) pontok bármely módosítása a könyvvizsgálat során.

Viszonyítási alapok lehetnek a kimutatott jövedelem kategóriái, mint például az adózás előtti nyereség, az összes bevétel, a bruttó nyereség és az összes ráfordítás, az összes saját tőke vagy a nettó eszközérték.

Gyakorlatban használt lehetséges határértékek a pénzügyi kimutatások egészére vonatkozó lényegességre:

Határértékek	
Nettó árbevétel	0,5%-1%
Mérlegfőösszeg	0,5%-2%
Saját tőke	1%-5%
Adózás előtti eredmény	5%-10%

- végrehajtási lényegességi szint: a kockázatbecslés alapján általában a pénzügyi kimutatások egészére vonatkozó lényegességi szint 50 – 75 %-a,
- az egyértelműen elhanyagolható hiba: általában a lényegesség 1-5%-a, amennyiben a végrehajtási lényegességre vonatkozó szint a magasabb értéken került megállapításra, az egyértelműen elhanyagolható hiba értékét az alacsonyabb szinten kell beállítani.

Fontos figyelembe venni, hogy a fentiek csak iránymutatásként szolgálnak, **nem tekinthetők kötelező előírásnak** a lényegesség meghatározásánál. A lényegességet a könyvvizsgálónak a kockázatbecslés függvényében kell meghatároznia.

Az egyes lényegesség alapjául szolgáló értékek (nettó árbevétel, mérlegfőösszeg, stb.) közül azt célszerű választani, amely **leginkább befolyásolja a tulajdonosok, hitelezők és egyéb döntéshozók véleményét a társaságról**, tehát kiválasztva azt a mérleg vagy eredménykimutatás sort, amiben egy hiba leginkább problémát okozna e gazdasági szereplőknek a döntésük meghozatalakor.

Termelő társaságoknál is fennáll, hogy a **leggyakrabban az adózás előtti vagy adózott eredmény alapján számoljuk ki a lényegességi értékeket**. Amennyiben az értékesítés stabil (pl. tömegterméknél) és figyelembe vehetőek az esetleges szezonális hatások, a **nettó árbevétel** is jó kiindulási alap lehet a kalkulációhoz. A termelő cégeknél más szektorokhoz képest viszonylag nagy eszközállomány található, így sokszor a **mérlegfőösszeg** is használható a lényegesség alapjául. A mérlegfőösszeget viszont jelentősen befolyásolhatja egy év végéhez közeli jelentős értékesítés vagy anyagbeszerzés, így egyszeri tételek viszonylag nagy módosítást eredményezhetnek a lényegességben. A **saját tőke** ellen az szól korábbi tavalyi tananyagokban felsoroltakon túl, hogy nagyon sok termelő cégnél a magas eszközigényt nem saját tőkéből, hanem külső forrásból finanszírozzák. Emiatt egy alacsony saját tőke érték az alacsony lényegességből kifolyólag cég „túlauditálást” okozna.

3. FELADAT: Lényegességi értékek

A TERMELŐ Kft-nél az audit során eljutottunk a lényegességi értékek kiszámításához. Ahogy az 1. Feladatban említésre került, a Társaságot most auditáljuk először, korábban másik könyvvizsgáló vizsgálta 5 évig folyamatosan.

FELADAT: Elemezze az információkat és döntse el, hogy az ismert adatok tükrében mi alapján számolna lényegességi értékeket! Számolja is ki az egyes lényegességi értékeket!

- **Kritikus területek (ügyletcsoporthok, számlaegyenlegek, beszámoló tételek vagy közzétételek) kiválasztása**

A könyvvizsgáló kockázatbecslésének és a lényegességi szintek kiszámításának függvényében meghatározhatóak a kritikus területek, melyek lehetnek ügyletcsoporthok, számlaegyenlegek, mérleg/eredménykimutatás tételek vagy közzétételek. Kritikusnak tekintjük azokat a területeket, amelyek könyvvizsgálati szempontból jelentős hibát tartalmazhatnak. Könyvvizsgálat szempontjából jelentősek lehetnek a hibák, ha

- a beszámolótételek vagy számlacsoportok nagyságrendjükben adódóan jelentős hatással vannak a beszámolóra,
- olyan tételek, amelyek önmagukban nem feltétlen jelentősek, viszont nagymértékben befolyásolhatják az üzletmenetet vagy a cég megítélését, ha nem kerülnek feltárára.

Azok a beszámolótételek, amelyek meghaladják a lényegességi becslés alapján kalkulált „végrehajtási lényegességi szintet” nagy valószínűséggel kritikus területnek minősülnek. A lényegességi szint azonban nem kizárólagos meghatározója, mit tekintünk kritikus területnek. Egy beszámolótétel hibás állításokra való fogékonysága, vagy a számlán lezajlott nagyszámú tranzakció olyan tényező, amely alapján egy beszámolótételt kritikus területnek tekinthetünk, mivel ezekben az esetekben nagyobb a lényeges hibák előfordulásának kockázata.

A beszámolótételek értékétől függetlenül, ha alacsony az eredendő kockázat, és a tranzakciók száma kevés, valamint ha az egyenlegekről egyszerű audit módszerekkel megfelelő és elégséges alátámasztást vagyunk képesek szerezni, a beszámolótételt nem feltétlenül kell kritikus területnek minősítenünk.

Azokban az esetekben, ahol a beszámolótétel értéke alacsonyabb a lényegességi szintnél, értékelni kell a hibás állítások előfordulásának valószínűségét, különösen például kötelezettség és ráfordítás számlák esetében, ahol a fő kockázat általában a tételek alulértékeléséből adódhat.

4. FELADAT: Kritikus területek kiválasztása

A korábban megismert TERMELŐ Kft. könyvvizsgálata során is el kell végeznünk a kritikus területek kiválasztását.

A korábban megszerzett információkat rendszerezve (lásd 1-3 FELADATOK) gondolja végig, hogy melyik **mérleg- és eredménykimutatás számlák** lehetnek a 2012-es audit során kiemelt jelentőségűek, tehát kritikus területek!

Az információk elemzésénél vegye figyelembe a kockázatfelmérésnél levont következtetéseket is. Az egyes mérleg sorok értékénél a 2012. szeptemberi értékeket tudja figyelembe venni. A tranzakciók számára vonatkozó információt már elhelyeztük a táblázatban.

Számlacsoport	Egyenleg	Az egyenleg a végrehajtási lényegességi szintnél nagyobb?	A kockázat-felmérésből származó eredendő kockázat magas?	Nagyszámú tranzakciót tartalmaz (napi több tranzakció)?	Konklúzió: Kritikus terület?	Megjegyzés
Immateriális javak	59 726			Nem		
Tárgyi eszközök	277 016			Nem		
Követelések kapcs. váll	876 832			Igen		
Pénzeszköz	34 161			Igen		
Anyagok	78 312			Igen		
Félkész és késztermékek	16 734			Igen		
Egyéb követelések	34 342			Igen		
Aktív időbeli elhatárolások	10			Nem		
Saját tőke	-543 170			Nem		
Céltartalék (garanciális)	14 390			Nem		
Szállítók	872 950			Igen		
Kapcsolt váll. sz. r. l. köt.	1 000 640			Igen		
Egyéb kötelezettség	24 735			Igen		Áfa miatt napi több tétel
Passzív időbeli elhatárolások	7 588			Nem		
Arbevétel	5 099 752			Igen		
Aktivált saját teljesítmények	-32 392			Nem		
Egyéb bevételek	115 450			Nem		
Anyagjellegű ráfordítások	5 036 271			Igen		
Személyi jellegű ráfordítások	178 943			Nem		
Értékcsökkenési leírás	41 983			Nem		
Egyéb ráfordítások	44 598			Nem		
Pénzügyi műv. bevételei	10 271			Igen		
Pénzügyi műv. ráfordításai	65 631			Igen		
Rendkívüli bevételek	0			Nem		
Rendkívüli ráfordítások	0			Nem		

4. Az átfogó könyvvizsgálati stratégia

A vizsgálat alatt a könyvvizsgáló mérlegeli, az egyes számlacsoportok, kritikus területek kapcsán milyen stratégiát válasszon. A megközelítés lehet

- Kontroll alapú megközelítés, vagy
- Alapvető vizsgálati eljárásokra épülő, ún. szubsztantív megközelítés.

A kontroll alapú megközelítés választása esetén még hatékony kontroll környezet esetén is kötelezően el kell végezni bizonyos alapvető vizsgálati eljárásokat.

Kontroll alapú megközelítést egy kritikus terület auditjánál akkor érdemes végrehajtani, ha a rendszerfelmérés során várhatólag arra a következtetésre jutunk, hogy a számlát befolyásoló 2-3 folyamat jól kontrollált, vagyis a folyamatokban található kritikus pontok mindegyikénél, vagy szinte mindegyikénél az állításoknak (teljesség, létezés, értékelés, stb.) megfelelő kontrollokat állított fel az ügyfél és azok megfelelően működtek a teljes évben.

A kis- és középvállalkozások közé tartozó társaságok nagy többsége nem működtet teljes körűen olyan kontrollokat az egyes kritikus területekhez kapcsolódó folyamatok kritikus pontjain, amely alapján lehetséges lenne a kontroll alapú megközelítés alkalmazása.

A példában szereplő TERMELŐ Kft. esetében szintén arra az **előzetes** következtetésre jutunk a kockázatfelmérés és az előző könyvvizsgálóval való egyeztetés alapján, hogy a kontroll alapú megközelítés nem lesz megfelelő, mivel a társaság kontroll környezete a megszerzett információk alapján nem fedi le hatékonyan a kritikus pontoknál felmerült összes állítást.

5. Rendszerfelmérés

A rendszerfelmérés során a könyvvizsgáló képessé válik felfedezni a lehetséges problémákat, be tudja azonosítani a kontrollokat, amelyek megakadályozhatják a hibákat. Ezek a könyvvizsgálói lépések teszik lehetővé a könyvvizsgálati kockázat felmérését és a könyvvizsgálati eljárások tervezését.

A rendszerfelméréskor azokat a folyamatokat érdemes felmérni, amelyek a korábban kiválasztott kritikus területekhez kapcsolódnak. A másik oldalról könnyebbé teszi, hogy egy folyamat több kritikus területre is kötődhet, ezért a felmérendő folyamatok száma nem feltétlenül többszöröse a kritikus területek számának.

A rendszerfelmérést egy bizonyos szintig minden kritikus területre el kell végeznünk, mert e nélkül nem értjük meg, hogy a részletesebben leauditálandó kritikus területek, vagyis mérleg és eredménykimutatás tételek milyen folyamatok révén jönnek létre, milyen dokumentációk léteznek róluk, milyen folyamatbéli helyeken jöhetnek létre olyan hibák, amelyek a beszámoló megbízhatóságát befolyásolhatják.

5. FELADAT

A TERMELŐ Kft. (továbbiakban a „Társaság”) könyvvizsgálatával kapcsolatban a készletek kritikus területnek minősültek (magas érték, sok tranzakció), ezért rendszerfelmérést végzünk a **beszerzés** rendszerén. A rendszerfelmérést az megrendeléstől kezdve egészen a főkönyvi könyvelésig próbáljuk nyomon követni, külön kiemelve azokat a kritikus pontokat, ahol adatok átkerülnek egyik adathordozóról a másik adathordozóra, egyik rendszerből a másik rendszerbe, vagy egy rendszeren belül átváltása vagy összegzése történik az adatoknak. Ha a felmérésnél már találunk kontrollokat, akkor azt is rögzítjük a narratívában. Mivel ennél a társaságnál a szállítók is kritikus terület, nyomon követjük a folyamat azon részeit is, amelyek a szállítók mérlegtételre vonatkoznak, egészen a kötelezettségek keletkezéséig. A folyamatfelmérés érinti a kapcsolódó költségek területét is, hiszen a készletek keletkezésében az alapanyag felhasználás is szerepet játszik. Így tehát összesen több számlát érintünk a felmérésben a **készleteket** és a **szállítókat** is.

Az elkészült interjúk alapján az alábbiak szerint működik a folyamat:

- 1) Az autógyárak megrendelései Németországba érkeznek elektronikus úton, amelyek tulajdonképpen keretszerződésekre vonatkozó lehívások. A vevő megadja, hogy milyen termékeket és milyen határidőre szeretne szállíttatni.
- 2) A megrendelések a németországi rendszerből elektronikusan, on-line érkeznek a TERMELŐ Kft.-hez. A rendszer tartalmaz minden vevői megrendelést előre 3 hónapra.
- 3) A technológiai osztály beállítja a rendszerben a Németországból kapott műszaki rajzok alapján, hogy milyen késztermékhez milyen alapanyag szükséges, mekkora

mennyiségben és hogy milyen technológiai folyamatok láncolatán megy a termelésen keresztül = gyártási terv. Amennyiben a beállítás nem megfelelő, rossz anyag vagy helytelen mennyiség kerül a rendszerbe, akkor a termelésben jelentkezik az eltérés, illetve észrevehetik a logisztikán a kiugró alapanyag mennyiségek miatt (több felhasználás = negatív készlet, alacsonyabb felhasználás = magas készlet), és a beszállító is jelentkezik, hogy az eddigi rendelési szinttől eltérés irreálisnak tűnik.

- 4) Minden vasárnap a rendszer az aktuális késztermékre vonatkozó megrendeléseknek, azok gyártási terveinek és aktuális készlet szintnek (csak raktári alapanyag szintet figyelve, a termelésben lévő már nem) megfelelően kikalkulálja dátumra bontva az alapanyag igényt. A rendszerbe be van építve, hogy a gyártáshoz szükséges alapanyagot mennyi idővel kell a teljesítés előtt megrendelni.
- 5) A megrendelést a rendszer automatikusan készíti el hétfőn, amelyet a logisztikai osztály küld el többnyire elektronikus úton a szállítóknak.
- 6) Amikor megérkezik az alapanyag, a raktárban érkeztetik, összehasonlítják a szállítólevelet a rendszerben lévő megrendelés adataihoz. Amennyiben egyezik, bevételezik az árut, amely vonalkódot kap, és a vonalkód-leolvasó segítségével bekerül a rendszerbe. A szállítólevelet aláírja a raktárvezető és felküldi a logisztikára, ahol lefűzik a megrendelő mellé. Ha nem egyezik a megrendelővel az érkezett áru, akkor vagy visszaküldik az árut, vagy módosítanak a megrendelőn a rendszerben, de erre csak a logisztikai vezetőnek van jogosultsága. Ha a logisztikai vezető jóváhagyja a módosítást, akkor újból kinyomtatják, aláírják és lefűzik a szállítólevél mellé. A készletmozgás automatikusan könyvelődik a rendszerben, amint a raktár beérkeztette az anyagot a vonalkód-leolvasóval.
- 7) A számla az anyagbeszerzésről külön, általában postán érkezik, a recepció érkeztetik (bekerül az iktatókönyvbe), majd felküldik a pénzügyre.
- 8) A pénzügyön csak olyan szállítói számlát (anyag) tudnak könyvelni, amelyhez van megrendelő a rendszerben. Csak akkor engedi a rendszer a könyvelést, ha minden adat egyezik a számlával, és összegben 15.000 forint alatti a különbség a megrendelőhöz képest. Ha nem egyezik a számla és a rendszerben lévő megrendelő, a számlát visszaküldik. Ha egyezik minden adat, a könyveléssel egyidejűleg összepontozza a rendszer a megrendelőt és a számlát.
- 9) Minden hónap végén a logisztikai vezető és a főkönyvelő kap egy listát a rendszerből, amely tartalmazza a megrendelővel össze nem pontozott tételeket. Ezt részletesen ellenőrzik, csak olyan tétel maradhat rajta, ami be sem érkezett, vagy beérkezett, de még nem számlázott szállítást tartalmaz. Az ellenőrzésnek nincs dokumentált nyoma.
- 10) A gyártási terv alapján a rendszer FIFO módszerrel megjelöli a raktáros számára, hogy az alapanyagokat melyik polcokról kell összeszedni a termeléshez. A gyártásban az anyagokat szintén vonalkód alapján azonosítják, az egyes termelési fázisok mindegyikéről megállapítható a rendszerből, hogy milyen és mennyi alapanyag épült bele, valamint hány munkaóra merült fel. Minden egyes munkafázisban vonalkóddal látják el a félkész termékeket is, így folyamatosan nyomon lehet követni, melyik fázisú félkész termékből hány darab van (a rendszer folyamatosan vezeti mennyiségben a készletnyilvántartást). A rendszer automatikusan anyagköltségbe könyveli készletről azokat az anyagokat, amelyek

felhasználásra kerültek a gyártási fázisnak megfelelően.

- 11) Amikor elkészült a termék, a raktárban összezsomagolják a megfelelő darabszámot, szintén a rendszer által megadott FIFO módszer alapján. Vonalkód alapján a rendszer kiveszi a készletek közül és automatikusan technikai számlára teszi, amíg nem történik meg az eladásról a számla kiállítása. Amikor a késztermék elkészül és azt készre jelentik könyveléssel (termékkódra darabszámmal), akkor a rendszer kikönyveli a gyártási terv alapján a termékhez szükséges alapanyagokat a termelési raktárhelyről egy technikai számlára. A rendszer minden este, az adott napi készre jelentések alapján korrigálja az alapanyagkészletet.
- 12) A logisztikai osztály látja a rendszerben, hogy elkészült a vevő által megrendelt darabszám, és amennyiben a raktárban elkészült a csomagolás, kiállítják a számlát és a szállítólevelet. Ekkor könyvelődik le a technikai számláról a késztermék.

Feladatok

- A. Határozza meg a kritikus utat, vagyis kiemelni a folyamatok azon részeit, amelyek mindenképp szükségesek ahhoz, hogy a releváns információ a **készletbeszerzésről** a főkönyvi feladásig eljusson.
- B. Tegyen fel „Mi mehet rosszul?” (What could go wrong) kérdéseket a beszerzés folyamatára vonatkozólag a létezés, teljesség, értékelés állításokra! Próbáljon meg olyan kérdéseket is feltenni, ami csak 1 adott kritikus pontra céloz és olyanokat is, amelyek nagyobb részt átfednek a folyamatban!
- C. Azonosítsa be, hogy a B pontban meghatározott „Mi mehet rosszul?” kérdésekre léteznek-e kontrollok, amelyek biztosítják az állítások teljesülését!

6. Kontrollok tesztelése

A kontrollok tesztelésre történő kiválasztása és a tesztelés módszertanának részletes bemutatása nem része jelen jegyzetnek, mivel a példában szereplő társaság esetében sem kontroll alapú megközelítést alkalmaztunk.

7. Kontrollkörnyezet minősítése és kihatása a könyvvizsgálati munkaprogramra

A rendszerfelmérés és az esetlegesen elvégzett kontrollok tesztelése után a könyvvizsgálónak érdemes minősítenie az ellenőrzési kockázat becsült szintjét.

A kontroll kockázat szintjei az alábbiak szerint értelmezhetők:

- **Alacsony:** A kontrollokat előzetesen hatékonynak minősítjük, és kontrollteszteléssel győződünk meg róla, hogy a kontrollok valóban megfelelően működtek az egész vizsgált periódusra vonatkozóan. Ehhez értékelni kell, hogy a gyűjtött bizonyítékok elegendőek-e, illetve megfelelően alátámasztják a kontroll megközelítésünket. Amennyiben nem, át kell értékelni a kontrollok hatékonyságáról szóló minősítésünket. Ha a kontroll tesztelés során kiderült, hogy a kontrollok nem működnek megfelelően, a kontroll kockázat „Magas” lesz.
- **Közepes:** Amennyiben a kontrollok előzetes minősítése hatékony volt, valamint a vizsgált perióduson belül megbizonyosodtunk róla, hogy a perióduson belül a vizsgált esetekben megfelelően működtek, de nem szereztünk elegendő bizonyítékot arról, hogy ezt a teljes időszakra igazolni tudjuk, a kontroll kockázat „közepes” szinten kerülhet megállapításra.
- **Magas:** A kontroll kockázat akkor magas, ha a könyvvizsgálati bizonyítékok azt mutatják, hogy a kontrollok nem hatékonyak, vagy a rendszerfelmérés során a jelentős ügyletsoportokra és folyamatokra vonatkozóan gyűjtött információkból az következik, hogy a kontrollok valószínűleg nem lesznek hatékonyak.

Nem szabad elfelejteni, hogy ha előzetesen úgy látja a könyvvizsgáló, hogy a kontroll megközelítés nem járható út a kontrollok és a kontroll-környezet hiányosságai miatt, akkor a könyvvizsgáló a stratégiája kiválasztásakor már előzetesen dönthet úgy, hogy nem fog támaszkodni a kontrollokra, hanem szubsztantív megközelítést választ. Ekkor a kontroll kockázat szintén magas lesz (hiszen kontroll tesztelés híján nem is tud az ellenkezőjéről meggyőződni).

8. Könyvvizsgálati munkaprogram tervezése

A könyvvizsgálat során elvégzendő eljárások, tesztek terjedelmét a kockázatbecslés határozza meg. Hozzon bármilyen eredményt a könyvvizsgáló előzetes kockázatbecslése, bizonyos alapvető vizsgálati módszereket mindenképpen el kell végeznie. A könyvvizsgálati munkaprogram tervezése során a könyvvizsgálónak szerepeltetnie kell azokat a teszteket, amelyekre a könyvvizsgálati standardok előírásai alapján szükség van (pl. külső megerősítések a vevőkkel kapcsolatban, részvétel a készletek leltárszámlálásán stb.), ezeken felül pedig a kockázatbecslés függvényében kell kidolgozni az állítások vonatkozásában az elvégzendő feladatok körét. A könyvvizsgáló vizsgált társaságról szerzett tudása, előzetes kockázatbecslése, a rendszerek felmérése során szerzett információi, valamint a kontrollok tesztelésének eredményei (kontroll megközelítés esetén) mind **kihatással vannak az audit programra**. Minden faktor – állításonként – meghatározza az elvégzendő audit munka körét.^{iv}

6. FELADAT: Audit program

Az alábbiakban egy könyvvizsgálói audit program dokumentációt talál az immateriális javakra a TERMELŐ Kft.-re vonatkozóan:

Sorszám	Leírás	Készítette	Dátum	Munkalap referencia
1	Analitika- főkönyv összehasonlítás.			
2	Az analitikából válassza ki a végrehajtási lényegesség 1/4-ét meghaladó növekedéseket és ellenőrizze a bekerülési érték, besorolás helyességét az alátámasztó dokumentumok alapján (szerződések, K+F esetén óraelszámolások, anyagfelhasználás stb.)!			
3	Az analitikából válassza ki a végrehajtási lényegesség 1/4-ét meghaladó csökkenéseket és ellenőrizze az elszámolás helyességét!			
4	Kalkulálja újra az elszámolt értékcsökkenést a végrehajtási lényegesség 1/8-át meghaladó eszközöknél. Ellenőrizze a használt értékcsökkenési kulcsokat a számviteli politikához!			

FELADAT: Mennyire elégedett a programmal? Milyen pontokat tartana még szükségesnek az eddigi információk fényében?

7. FELADAT: Audit program

Az alábbiakban egy könyvvizsgálói audit program dokumentációt talál a garanciális céltartalékokra.

Sorszám	Leírás	Készítette	Dátum	Munkalap referencia
1	Analitika- főkönyv összehasonlítás.			
2	Vesse össze a céltartalék egyenlegét az előző időszakkal és keressen magyarázatot a jelentős eltérésekre!			

FELADAT: Mennyire elégedett a programmal? Milyen pontokat tartana még szükségesnek az eddigi információk fényében?

8. FELADAT: Audit program

Az eddigi feladatok, a kockázatfelmérés, a beszerzésre vonatkozó rendszerfelmérés alapján szerzett információk tükrében készítsen audit programot a készletekre (anyag, befejezetlen, félkész és késztermék is)!

Az eddigi feladatok, a kockázatfelmérés, a beszerzésre vonatkozó rendszerfelmérés alapján szerzett információk tükrében készítsen audit programot a készletekre (anyag, befejezetlen, félkész és késztermék is)!

[illegible]

9. FELADAT

A TERMELŐ Kft. 2012. évi beszámolójának év végi helyszíni vizsgálatát 2013 februárjában bonyolítjuk. Az ügyfél részéről véglegesnek tekintett, auditra átadott mérleg és eredménykimutatás az alábbi főbb adatokat tartalmazta (az összehasonlíthatóság kedvéért feltüntettük az előző év és a 2012. szeptemberi adatokat ezer forintban):

	2011.12.31	2012.09.30	2012.12.31		2011.12.31	2012.09.30	2012.12.31
Immateriális javak	51 616	59 726	59 604	Jegyzett tőke	20 080	20 080	20 580
Tárgyi eszközök	247 109	277 016	271 281	Tőketartalék	0	0	1 000 000
Követelések kapcs. váll	971 666	876 832	746 321	Lekötött tartalék	32 142	42 500	42 500
Pénzeszköz	110 421	34 161	14 234	Eredménytartalék	453 149	-431 405	-431 405
Anyagok	108 992	78 312	209 602	MSZE	-874 196	-174 345	-213 421
Félkész és késztermékek	49 126	16 734	179 312	Céltartalék (garanciális)	117 840	14 390	14 521
Egyéb követelések	20 291	34 342	23 218	Szállítók	619 646	872 950	1 023 101
Aktív időbeli elhatárolások	287	10	24	Kapcsolt váll. sz. r. l. köt.	1 108 192	1 000 640	210
				Egyéb kötelezettség	59 272	24 735	34 298
				Passzív időbeli elhatárolás	23 383	7 588	13 212
Eszközök összesen	1 559 508	1 377 133	1 503 596	Források összesen	1 559 508	1 377 133	1 503 596

	2011.12.31	2012.09.30	2012.12.31
Árbevétel	4 610 863	5 099 752	6 642 123
Aktivált saját teljesítmények	-42 343	-32 392	162 578
Egyéb bevételek	24 000	115 450	118 319
Anyagjellegű ráfordítások	4 812 123	5 036 271	6 653 162
Személyi jellegű ráfordítások	422 149	178 943	256 432
Értékcsökkenési leírás	53 298	41 983	63 848
Egyéb ráfordítások	38 749	44 598	80 589
ÜZEMI (ÜZLETI) TEVÉKENYSÉG EREDMÉNYE	-733 799	-118 985	-131 011
Pénzügyi műv. bevételei	3 423	10 271	17 213
Pénzügyi műv. ráfordításai	134 523	65 631	97 823
Rendkívüli bevételek	0	0	0
Rendkívüli ráfordítások	9 297	0	1 800
ADÓZÁS ELŐTTI EREDMÉNY	-874 196	-174 345	-213 421
Adófizetési kötelezettség	0		0

FELADAT: A fenti információkat figyelembe véve döntse el, hogy szükséges-e módosítani a korábbi kockázatbecslést, a lényegességi értékeket vagy a kritikus területek meghatározását!

Van-e olyan terület, ahol a fenti információk miatt változtatna a korábban kidolgozott audit programon?

9. Az önköltségszámítás könyvvizsgálata

A termelő szektorban működő vállalkozások vizsgálata során az egyik legfontosabb elem a készletek önköltségének ellenőrzése, hiszen a könyvvizsgáló a legtöbb esetben magasabb kockázattal szembesül. Az önköltségszámítás komplexitása miatt nagyobb a hibázás valószínűsége, valamint az alkalmazott kalkulációs metódus sokszor az egyik legegyszerűbb módja az eredmény befolyásolásának.

A könyvvizsgálónak az önköltségszámítással kapcsolatban legalább a következő fő feladatai vannak:

a, Önköltségszámítási szabályzat felülvizsgálata, mely alapján el tudja dönteni, hogy

- **minden olyan költség felosztásra kerül**, mely a saját termelésű termékek előállításához feltétlenül szükséges, mely nélkül nem jöhetnének létre a termékek
- **csak olyan költségek kerülnek felosztásra**, melyek a saját termelésű készletek előállításához feltétlenül szükségesek, melyek nélkül az adott termék nem állítható elő
- a közvetlen költségek felosztásánál **alkalmazott mutató/normatíva megfelelő módon reprezentálja** azt, hogy az adott költség milyen mértékben, mennyiségben járult hozzá az egyes termékek előállításához

b, Konkrét számítások és könyvelési tételek ellenőrzése, **újraszámítása**, amely segítségével a mérlegben található év végi értékek (saját termelésű készletek) vagy az eredménykimutatásban szereplő értékek (pl. értékesítés közvetlen önköltsége) ellenőrzése az év végi audit során megtörténhet.

A leggyakrabban előforduló problémák az önköltségszámítási szabályzattal és a termelő cégek önköltségszámítási módszereivel kapcsolatban a magyar gyakorlatban a következők:

- Az önköltségszámítási szabályzat teljesen általános, valamilyen tankönyvből vagy általános leírásból került átemelésre, nem veszi figyelembe az adott társaságnál folyó tényleges tevékenységet, folyamatokat.
- A felosztandó költségek köre túl szűk, gyakran csak az anyag és bérköltségeket tartalmazza, de a többi közvetlen önköltséget nem. Az eltérés az adott évben készlet és eredmény alulértékelést, a követő évben eredmény túlértékelést okoz önmagában.
- Ritkábban ugyan, de előfordul az előző pontban említett probléma ellenkezője is, amikor olyan költségek is felosztásra kerülnek közvetlen önköltségként, amelyek nem feltétlenül járulnak hozzá közvetlenül a termék előállításához. Ezeknél az eseteknél a legjobb megközelítés annak a kérdésnek a feltevése, hogy a költség mögötti funkció szükséges-e ténylegesen a készlet előállításához, amennyiben eltűnne az adott folyamat, funkció az megakadályozná-e a termelést.
- A felosztásnál alkalmazott mutató/normatíva nincs kapcsolatban az adott költség felmerülésének mértékéhez, nem megfelelő „cost driver-t” választottak a felosztáshoz,

vagy a kapcsolat nagyon gyenge, nem a kiválasztott „cost driver” reprezentálja legjobban a költség várható felmerülésének mértékét.

- A befejezetlen termelés önköltségének megállapítása gyakran indirekt módon kerül kiszámításra, a nyitó érték, a tárgyévi közvetlen termelési költségek és a készletrevett saját termelésű készletek közvetlen önköltségének különbözeteként, amivel sokszor az előző évek esetleges hibáit is hordja tovább a társaság.
- A befejezetlen termelés „technikai” készültségi foka nem feltétlenül van összhangban a költségek felmerülésének arányával, a leltározásból származó olyan információ, ahol technikai emberek állapítanak meg készültségi fokot, nem alkalmazható közvetlenül a befejezetlen termelés év végi értékének megállapításához, vagy annak ellenőrzéséhez.

A könyvvizsgáló időrendben a munkája részeként először az önköltségszámítási szabályzat felülvizsgálatát tudja elvégezni. A felülvizsgálattal ezért nem kell megvárnia az év végi munkavégzést, azt a nyári vagy őszi időszakban is elvégezheti decemberi fordulónapot feltételezve. Arra azonban figyelemmel kell lenni, hogy ezt a felülvizsgálatot – vagy többedik éves auditnál a változások felülvizsgálatát - csak az után érdemes elvégeznie, ha a termelési folyamatot a könyvvizsgáló már felmérte, megértette. E folyamat nélkül ugyanis nagyon nehezen tudná eldönteni, hogy van-e olyan tevékenység a gyártással kapcsolatban, amelynek költsége nem kerül felosztásra a termékre, pedig felmerülése nélkül nem jöhetett volna létre a termék, vagy a felosztásnál alkalmazott mutató nem megfelelő a valóságos folyamatot és a tényleges előállításához való hozzájárulás mértékét tekintve.

A termelési folyamat felmérése azért is szükséges, mert e nélkül az év végi egyeztetéseket és újraszámításokat sem tudja elvégezni a könyvvizsgáló, amikor az utókalkuláció által előállított év végi készletérték ellenőrzése történik.

Azon felül, hogy a **Számviteli törvény előírja az önköltségszámítási szabályok kidolgozását** (lásd 14.§.(5) c)), a gyakorlati üzleti működés is elképzelhetetlen lenne a saját termelésű készletek értékére vonatkozó számítási modell használata nélkül. Emiatt a termelő cégek többségénél működik valamilyen önköltségszámítási módszer, bár – ahogy ezt már említettük - sokszor nem kellőképpen dokumentált formában.

Az önköltségszámítási szabályzat a számviteli politika azon írásos dokumentuma, amelyben rögzítésre kerül a saját előállítású eszközök, szolgáltatások önköltségének meghatározási módszere, valamint az önköltség tartalma.^v Az önköltségszámítási szabályzatnak az alábbiakat kell tartalmaznia többek között:

1. az önköltségszámítás tárgyát,
2. a kalkulációs egységet,
3. a kalkulációs módszerek leírását,
4. a kalkulációs időszakot, határidőket,
5. a kalkuláció bizonylati rendjét,
6. költségelszámolással való egyeztetés módját,
7. ellenőrzésért felelős személyek, szervezetek, jóváhagyók leírását.

Amennyiben ezek a területek, módszerek nincsenek szabályzatban megfelelően rögzítve, rendszeresen felülvizsgálva, a könyvvizsgáló számára a kockázat értékelésén és ennek az audit programra gyakorolt további kihatásain felül a hiányosság vezetői levélben történő szerepeltetését eredményezi.

A szabályzat megfelelősége értelemszerűen nem biztosítja azt, hogy a szabályzatnak megfelelően, a termelési folyamatokat hűen reprezentálva történik az adott társaságnál a saját termelésű készlet bekerülési értékének megállapítása, az értékesítés közvetlen önköltségének megállapítása. A könyvvizsgálónak tesztelnie kell konkrét tranzakciókon keresztül az önköltségszámítást is, amennyiben annak kihatása van olyan fontos mérleg vagy eredménykimutatás tételre, amelyet az önköltségszámítás folyamata érint.

A Számviteli törvény 14.§ (7) alapján amennyiben az értékesítésnek az eladott áruk beszerzési értékével, a közvetített szolgáltatások értékével csökkentett nettó árbevétele valamely üzleti évben az **egymilliárd forintot** vagy a **költségnemek szerinti költségek együttes összege az ötszázmillió forintot** meghaladja, az ezt követő évtől kezdődően a saját előállítású termékek, a végzett szolgáltatások 51. § szerinti önköltségét az önköltségszámítás rendjére vonatkozó belső szabályzat szerinti **utókalkuláció módszerével kell megállapítani.**

A Számviteli törvény 51. § definiálja az eszköz (termék) illetve szolgáltatás előállítási értékének elemeit (**közvetlen önköltség**), amelyek:

- a) az eszköz (termék) előállítása, üzembe helyezése, bővítése, rendeltetésének megváltoztatása, átalakítása, eredeti állagának helyreállítása során, illetve szolgáltatás végzése nyújtása során közvetlenül felmerültek,
- b) a termék előállítással, a szolgáltatás végzésével, nyújtásával, teljesítésével bizonyíthatóan szoros kapcsolatban voltak, továbbá
- c) az eszközre (termékre), szolgáltatásra megfelelő mutatók, jellemzők segítségével elszámolhatók.

A közvetlen önköltségbe tartozik a közvetlen anyag, bér, bérek járulékai valamint egyéb, a gyártáshoz, technológiához kapcsolódó költségek (pl. közvetlen értékcsökkenés, termelő eszközök karbantartása, bérleti díj, felhasznált szerszámok, igénybevett szakértői díjak, minőségellenőrzés költségei stb.).

Mindezekből következik, hogy az év végi audit munkánál, az alapvető vizsgálati eljárásoknál a saját termelésű készletek és esetlegesen az értékesítés közvetlen önköltségének ellenőrzésénél el kell végezni a következő feladatokat:

- Konkrét termékek kiválasztása tesztelésre, az önköltségszámítás újraszámítása az adott termékekre
- Az újraszámításnál alkalmazott termelési költségértékek (anyagköltség, értékcsökkenés, stb.) főkönyvi értékekhez, vagy analitikákhoz történő egyeztetése
- Felosztásnál használt naturália vagy érték analitikához, kimutatásokhoz történő egyeztetése
- Elemző eljárások végzése a naturáliákra

Összefoglalva tehát, a könyvvizsgálat során az önköltségszámítás során előforduló gyakori problémák és az azokra adott lehetséges könyvvizsgálói válaszok, módszerek:

- Önköltségszámítás szabályozatlansága: nagyon gyakran fordul elő, hogy az alkalmazott módszerek leírása nem pontos, teljes körű, vagy hiányos. Ezekben az esetekben értelemszerűen a hibás állítás mértéke (vagy előfordulásának valószínűsége) határozza meg a további audit munkát, hiszen a kontroll kockázat magasabb, de a hiányosságokra való figyelemfelhívást mindenképpen meg kell fontolni vezetői levél formájában.
- Módszerek változtatása: előfordulhat, hogy a vezetőség saját érdekeit szem előtt tartva, vagy akár a tulajdonos, anyavállalat készítésére változtat a korábbi önköltségszámítási gyakorlaton. Persze az az eset is fennáll, ha a módszer változtatására az üzletmenetben, a vállalkozás életében, termékeiben beállt változtatás miatt van szükség. A könyvvizsgálónak értékelnie kell, hogy a változtatás indokolt-e, a számszakilag minden lényeges szempontból helyesen, valamint megfelelően, a jogszabályi előírásokkal összhangban került-e bemutatásra (pl. kiegészítő melléklet).
- Felosztott költségek körének megfelelősége: tehát az önköltségszámítás során
  1. minden olyan költséget felosztottak-e, amelyet szükséges, és
  2. csak olyan költség került-e felosztásra, amelyet fel lehet osztani az adott készlettelre.

Az önköltség vizsgálatakor elengedhetetlen, hogy a vizsgált társaság rendelkezzen olyan, a könyvvizsgáló által ellenőrizhető nyilvántartási rendszerrel, amelynek segítségével a számításban a felosztott/felosztandó költségeket egyeztethetjük a főkönyvi kivonathoz, annak költséghelyenkénti/költségviselőnkénti alábontásához. Az eredménykimutatás kapcsán elvégzett munkát is figyelembe kell venni, hiszen nem elegendő azt mondani, hogy pl. a termelésben dolgozók bére teljes körűen felosztásra került, mert a kalkulációban szereplő összeg megegyezik a főkönyvi kivonatban lévő összeggel, hiszen a költségzsámla tartalmazhat olyan tételeket, amelyek egyáltalán nem oda tartoznak, vagy nem képezhetik az önköltség alapját.

- Vetítési alapok alátámasztottsága: az önköltségszámítás ellenőrzését nehezíti, hogy sokszor nem áll rendelkezésre elegendő bizonyíték a vetítési alapokra vonatkozóan. Például ha egy gép értékcsökkenési költségeinek felosztását az egyes termékcsoportok között gépórák alapján végzik, vajon megbízható-e az a nyilvántartás, ahol a gépórákat vezetik. Ez egyrészt érinti a társaság általános, valamint az adott folyamatra vonatkozó belső kontrollrendszer hatékonyságának minősítését a könyvvizsgáló részéről, másrészt pedig (a kontroll kockázat függvényében) konkrét tesztek is jelenthet. Ilyen lehet például egy racionalitás vizsgálat, amelyben a gyártott darabszám és az egy darab termék legyártásához szükséges normaidő segítségével következtet a

könyvvizsgáló, hogy a kalkulációhoz használt gépórák lényeges szempontból megfelelőek-e. Hasonló tesztek végezhetők anyagigényre, munkaórára stb.

10. Könyvvizsgáló részvétele az év végi fizikai leltárfelvételen

A 2011-es év oktatási anyagában már foglalkoztunk a leltározáson való részvétel fontosságával, egyes problémás területeivel. Mivel az idei évben a termelő szektor vállalkozásainak könyvvizsgálata kapta a hangsúlyt, célszerűnek tartjuk feleleveníteni a korábbi ismereteket, valamint további – gyakorlati – példákat, problémaköröket bemutatni. Nagyon ritkán fordul elő, hogy létezik olyan kontroll egy vállalkozásnál, amely biztosítja 100%-ban a mennyiségi megfelelést az eszközök vonatkozásában, ezért tehát az év végi készletszámlálás – köznapi nevén leltározás - a **kis- és középvállalkozásoknál még nagyobb jelentőséggel bír**, hiszen ezeknél jóval kevesebb kontroll működik.

Az **501. témaszámú standard előírja** a könyvvizsgáló számára, hogy ha a készletek jelentősek a pénzügyi kimutatások szempontjából, a könyvvizsgálónak elegendő és megfelelő könyvvizsgálati bizonyítékot kell szereznie a készletek létezésére és állapotára azáltal, hogy:

- a. részt vesz a fizikai leltárfelvételen, hacsak nem kivitelezhetetlen, annak érdekében, hogy:
  - i. értékelje a vezetés utasításait és eljárásait a gazdálkodó egység fizikai leltárfelvételi eredményeinek nyilvántartására és kontrollálására vonatkozóan;
  - ii. megfigyelje a vezetés leltározási eljárásainak végrehajtását;
  - iii. szemrevételezze a készleteket; és
  - iv. tesztszámolásokat hajtson végre; továbbá
- b. könyvvizsgálati eljárásokat hajt végre a gazdálkodó egység végleges készletnyilvántartásaira vonatkozóan annak meghatározása céljából, hogy azok pontosan tükrözik-e a tényleges készletleltározási eredményeket.

A könyvvizsgáló tehát egyrészt információt gyűjt a társaság leltározással kapcsolatos eljárásairól, kontrollkörnyezetéről, valamint próbaszámlálással mintavétel alapján az eszközök egy bizonyos részét ellenőrzi és az év végi vizsgálat során egyeztetni a társaság beszámolóját alátámasztó adatokhoz.

Egy **termelő** vállalkozás esetében a **készletek szinte minden esetben kritikus területnek minősülnek** és ebből adódóan a könyvvizsgáló részvétele a leltárfelvételen elengedhetetlen.

A fizikai leltárfelvételen való részvétel magában foglalja:^{vi}

1. a vezetés utasításai betartásának, valamint a nyilvántartásra és a fizikai leltárfelvétel eredményeinek kontrollálására vonatkozó eljárások végrehajtásának a megfigyelését;
2. könyvvizsgálati bizonyíték szerzését arra vonatkozóan, hogy megbízhatóak-e a vezetés leltározási eljárásai;
3. a készletek szemrevételezését a létezésükről való megbizonyosodás és az állapotuk értékelése céljából, valamint tesztszámolások végrehajtását.

A fenti pontokra a könyvvizsgálónak célszerű dokumentációjában ellenőrző listát rendszeresítenie. Egy ilyen ellenőrző lista segítségével a könyvvizsgáló dokumentált formában győződhet meg arról, hogy a leltározás folyamata során jellemzően előforduló problémák, kockázatok kezelése megtörtént-e (lásd pl. MKVK honlapján közzétett „Kézikönyv a kis és középvállalkozások könyvvizsgálatához a Nemzeti Könyvvizsgálati Standardok alapján – 2010” Leltár ellenőrző lista III/B.I.30):

LELTÁRELLENŐRZŐ LISTA

III/B.I.30

Ügyfél:

_____

Telephely:

_____

Leltározás fordulónapja:

_____

Dátum:

_____

Könyvvizsgáló neve:

_____

	<u>Leltár-megfigyelési előkészület</u>	
1	A Társaság tevékenységi köre	
2	A készletek jellege (a nem kívánatosat törölni)	Nyers-, segéd- és üzemanyagok / befejezetlen termelés / késztermékek / áruk
3	A leltározás milyen módját alkalmazzák?	
4	Mely készletekre kell a leltár-megfigyelés során külön figyelmet fordítani?	
	<u>Leltár-megfigyelés</u>	
5	Van-e írásos leltározási szabályzat?	
6	Ki a leltározás felelős vezetője? (név, beosztás)	
7	Írásban tájékoztatták-e a feladatkörükről a leltározásban résztvevő alkalmazottakat?	
8	A leltárfelvétel során szigorú térbeli sorrendet követtek-e, vagy alkalomszerűen nem ugrottak-e át valamit?	
9	Az elavult, nem teljes értékű anyagokat elkülönítve tárolják-e, vagy más módon tették felismerhetővé.	
10	Hogyan látható ez a megkülönböztetés a leltárlistákból?	
11	A leltározási jegyzékek kiadása, és kitöltött állapotban történő visszaadása hogyan történik?	
12	Milyen segédeszközt alkalmaznak a leltározás során?	
13	A leltározás alatt lett-e készlet ki- vagy bevételezve?	
14	Hogyan zárják ki a kétszeri számolás lehetőségét?	
15	A félkész-termékek leltározásánál a gyártási készültségi fokot elegendő pontossággal	

	határozták-e meg?		
16	Az idegen készletet elkülönítve tárolják-e?		
17	Az ügyfeleknek már kiszámlázott árukat külön raktározzák-e, jelölik-e ezt a leltárfelvételi jegyzéken?		
18	A leltározást végző személyek hozzá tudnak-e jutni raktárjegyzékhez, amiből ismertté válik számukra a könyvszerinti érték?		
19	Ellenőrzi-e a leltárt a leltározóktól független személy is?		
20	Csak olyan személyek számlálhatják-e a készletet, akik nem felelősek érte?		
21	A megszámlálással és a felülvizsgálattal megbízott személy aláírja-e a leltárlistát?		
22	Minden készletet megszámláltak és felmérték-e?		
23	Melyek azok a készletek, amiket csak felbecsültek? Adja meg a becslés módját!		
24	Abban az esetben, ha a készleteket csak felbecsülték, ezek a becslések megbízhatóak-e?		
	<u>Egyéb eljárások</u>		
25	Adja meg a próba-számlálások dokumentációjának hivatkozási számát.		
26	Jegyezze fel az utolsó be-és kimenő tételeket, hogy ez alapján később a vevők és szállítók helyes elhatárolását ellenőrizni tudja.		
	<u>Összefoglalás</u>		
	Véleménye szerint a fentiek alapján a leltározást megbízható módon hajtották végre?	Igen	Nem

Nézzük végig a könyvvizsgálói feladatokat részletesen, azaz az egyes pontokban milyen konkrét munkát kell végezzen az auditor, és a gyakorlatban milyen problémák szoktak ezzel kapcsolatban felmerülni.

10.1. A vezetés utasításainak és eljárásainak értékelése és a leltározási eljárásokra vonatkozó bizonyítékok szerzése

A könyvvizsgálónak még a fizikai leltárfelvétel előtt el kell kérnie és meg kell ismernie a Társaság leltárfelvételi utasításait, szabályzatait. Ennek alapján képet kaphat magáról a leltárfelvétel során végzett eljárásokról, módszerekről és a folyamatba épített kontrollokról. A standard felsorol néhány területet, amelyeket a leltárutasítások, szabályzatok értékelésekor a könyvvizsgálónak érdemes megvizsgálnia, de a gyakorlatban ennél természetesen jóval több problémakört érdemes figyelembe venni. A legfőbb ilyen kérdésből felsorolunk néhányat.

Leltározási folyamat szabályozatlansága

A gyakorlatban – főleg kisebb társaságok vizsgálatánál – előforduló probléma, hogy a társaság leltározási gyakorlata nem formalizált, mivel a leltárszabályzatra csak mint egy szükségesen előállítandó dokumentumra tekintenek, és maga a leltározási folyamat ettől eltérően, előre definiált szabályrendszer nélkül zajlik. Ez a probléma lehet csak a kontrollkörnyezet hiányossága, amelyre a vezetői levélben célszerű a könyvvizsgálónak felhívnia a társaság vezetőségének figyelmét, de jelenthet olyan kockázatokat is, amelyek kihatással vannak akár könyvvizsgálói jelentés minősítésére is.

Készletek előkészítése a leltározásra

A napi működés során a vállalkozásoknál fellelhető készletek nem feltétlen felvételre legalkalmasabb módon vannak csoportosítva, sokszor helyileg – pl. gyárterületen – több lokáción, elkülönítendő készletek nem rendszerezetten (pl. bizományosi készlet), egységsomagok több helyen megbontva stb. A leltározás előkészítéseként a társaságnak olyan eljárásokat kell működtessen, hogy az ilyen, esetleges hibára okot adó területeket még a felvétel előtt megszüntessék, javítva ezzel a leltár megbízhatóságát és hatékonyságát.

Leltárnyilvántartások, leltárjegyek

A leltározást végző csoportnak ún. „vak leltárt” kell végezniük, azaz nem használhatják a leltározás alatt a készletnyilvántartó kartonokat. A gyakorlatban többször előforduló probléma, hogy a készletanalitikából kinyomtatott kartonok segítségével végzik a leltárfelvételt, ami nagyban csökkenti a leltár teljes körűségének megbízhatóságát. Ellenőrizni kell továbbá a leltárjegyek, valamint a leltárívek feldolgozásának teljes körűségét. A leltárjegyek, leltárívek használatakor célszerű szigorú sorszámozású bizonylatokkal dolgozni, így viszonylag könnyű ellenőrizni, hogy minden tétel bekerült-e a leltárba. Amennyiben a társaság nem szigorú sorszámozású leltárjegyeket, leltáríveket használt, a könyvvizsgáló egyéb eljárásokat kell kidolgozzon a teljesség állításra.

Befejezetlen termelés készülségi foka

A leltárfelvétel kapcsán az egyik legnehezebb témakör a befejezetlen termelés és félkész termékek készülségi fokának megállapítása. A Számviteli törvény 28.§ (2) b) szerint készletek között kell kimutatni az olyan eszközöket, amelyek az értékesítést megelőzően a termelés, a feldolgozás valamely fázisában vannak [befejezetlen termelés (ideértve a befejezetlen, még ki nem számlázott szolgáltatást is), félkész termékek] vagy már feldolgozott, elkészült állapotban értékesítésre várnak (késztermékek).

Befejezetlen termelés alatt azokat a megmunkálás alatt lévő termékeket értjük tehát, amelyeken **legalább egy lényeges munkaműveletet** elvégeztek, de a teljes megmunkálási folyamaton nem mentek keresztül, **nem vehetők saját termelésű készletként raktárra**. A befejezetlen termelés norma szerinti közvetlen önköltsége a félkész termék norma szerinti közvetlen önköltségéből a teljesítési fok alapján arányosítással is meghatározható.^{vii}

Félkész termék minden olyan termék, amely **legalább egy** megmunkálási folyamaton végigment, **raktárra vehető**, de **még nem késztermék**, mert a vállalkozáson belül további megmunkálásra kerülhet (vagy értékesíthető). A termelő cégeknél gyakori a „vásárolt félkész termék”, amelyet ha további felhasználásra szánnak anyagként, ha értékesítésre akkor pedig áruként kell kimutatni.^{viii}

A befejezetlen és félkész termékek „készülségi fokát” bizonyos termelő szektorok esetében viszonylag könnyű meghatározni (lásd pl. a példában szereplő autóipari beszállító TERMELŐ Kft. esetében), hiszen a termék egyszerű, a végterméket megnézve könnyen megállapítható milyen alapanyagból mennyi épült bele, valamint az egyes termelési műveletek mennyi munkaerőt vettek igénybe. Ilyen módon egy gyártási terv alapján szinte minden műveleti fázisban megállapítható a teljesítési fok. Előfordulhat, hogy a befejezetlen termelés teljesítési fokának mértéke nem ennyire kézzel fogható. Gondoljunk pl. az építőiparra, ahol ha a szerződésekben meghatározásra kerültek ún. mérföldkövek, akkor azokhoz hozzárendelhetők az arányos költségek, ráfordítások (pl. szerkezetkész épület, közművesítés stb.), de ennek hiányában viszonylag nehéz megmondani, hogy mikor van pl. 30%-ig készen az építmény. Hasonló eset a mezőgazdaság (lásd mezei leltár), ahol a termőterületen lévő vetés fordulónapi készülségi fokának becslése bizonyosan olyan problémakör, ahol a könyvvizsgálónak alaposan tervezett eljárásokkal kell megfelelő bizonyosságot szereznie a vezetőség leltározási eljárásainak helytállóságáról. Vannak olyan iparágak, ahol a termék jellegéből adódóan a könyvvizsgálói munka során akár szakértő bevonása is szükségessé válhat, hogy a valós készülségi fok megállapítható legyen.

De nem csak a termék jellege az, ami befolyásolja a könyvvizsgáló munkamódszerét, hiszen az előbb leírtakhoz az is szükséges, hogy a társaság rendelkezzen naprakész műszaki nyilvántartással arról, melyik terméke hogyan épül fel, még szerencsésebb, ha mindez az informatikai rendszer által támogatottan kerül át a számviteli nyilvántartásokba. Hiába viszonylag egyszerű a „receptúra” amely alapján egy termék felépül, ha a belső folyamatok

nem képesek biztosítani, hogy az információ a készletügyi fokról megfelelő módon jusson el a pénzügyi kimutatásokig.

Elfekvő, lassan mozgó készletek azonosítása és kezelése

A társaságnak rendelkeznie kell valamilyen módszerrel arra vonatkozóan, hogy megállapítsák és nyilvántartásba vegyék a régebbi készleteket. A készletek szemrevételezésekor a könyvvizsgáló már találhat jelet elfekvő készletekre vonatkozóan, pl. poros, sérült vagy elkülönített helyen felhalmozott készletcsoportokat. Az ilyen esetekben a leltárfelvételkor célszerű pontosan feljegyezni az érintett cikkek egyedi azonosítóját, mennyiségét, hogy a készletnyilvántartással való összevetés, valamint a vezetőséggel folytatott interjúk során könnyen megtalálhatók legyenek. Szintén célszerű feljegyezni azoknak a dolgozóknak a nevét, beosztását, akiktől a lassan mozgó készletekre vonatkozó információk származnak (pl. raktáros, raktárvezető, logisztikai vezető stb.).

Készletek fizikai őrzése

A kapott szabályzatok, a vezetéssel, a társaság felelős munkatársaival folytatott interjúk, valamint a helyszíni látogatás során a könyvvizsgáló információkat szerezhet arról, hogy a társaság megfelelően kontrolálja-e a nagy értékű készleteket. Fontos vizsgálni, hogy a nagy értékű, valamint a csalásra/visszaélésre érzékenyebb készleteknél a hozzáférési lehetőség korlátozott, és csak az arra feljogosítottak számára engedélyezett. A csalásokra visszavezethető készlethiányok indikálhatnak olyan kontroll hiányosságokat, amelyeket a társaság kontroll környezete nem képes hatékonyan kezelni, és ezáltal más mérlegszámlákra is hatással lehetnek.

Tulajdonjog, elkülönített készletek

Fontos kérdés, a társaságnál fizikailag megtalálható készletek közül milyen eljárással azonosítják azokat, amelyek felett nem teljes körűen rendelkeznek, vagy más tulajdonában vannak. Ilyenek lehetnek pl. bizományosi, vagy konszignációs készletek, de az alkalmazott paritások szintén befolyásolhatják a tulajdonjog kérdését. A helyszíni szemrevételezés során célszerű megfigyelni, ezek a készletek megfelelően elkülönítésre kerültek-e (pl. a raktár egy külön erre a célra fenntartott, akár elzárt részében), valamint a leltározók megfelelően azonosítják és rögzítik-e a leltárfelvétel során az érintett cikkeket.

Mennyiség becslésére vagy átszámítására vonatkozó módszerek

Bizonyos készletek esetében a felvett mennyiségek átváltásra kerülnek más mértékegységre, amelyen a készletnyilvántartás alapul. Ilyen lehet pl. a gyárterületen felhalmozott szén, amelyet tonnában tartanak nyilván, de leltármennyisége ún. köbözéssel állapítható meg. De ugyanúgy az űrtartalom átváltása más mértékegységre lehet célravezető pl. palackokban tárolt gáz mennyiségének felvételére, amennyiben nem teli tárolókról van szó. Hasonló a helyzet az apró alkatrészek (pl. szögek, csavarok) esetében, amikor a nyilvántartást darabban vezetik, viszont a felvételkor súly alapján határozzák meg a cikkek darabszámát, hiszen ez a felvételnek sokkal hatékonyabb eszköze a tételes számlálásnál. Vannak olyan termékek (pl. folyadékok), amelyek bizonyos hőmérsékleten vett térfogatuk alapján kerülnek nyilvántartásra, így a leltárfelvételkor mért mennyiséget át kell számítani a nyilvántartási hőmérsékletre, hogy a hőmérsékletből adódó térfogat-ingadozást kiszűrjük (a gyakorlatban pl. üzemanyagokat tartanak nyilván és leltároznak ilyen módon).

A könyvvizsgáló külön feladata ilyen esetekben, hogy az átváltás módját feljegyezze, és szükség szerint ellenőrizze, hiszen az átváltási módszer jelentősen befolyásolhatja egy-egy cikk értékét.

Készletek mozgásának kontrollja

A gyakorlatban előforduló probléma, hogy a készleteket fizikailag mozgatják a leltárfelvétel ideje alatt. Ilyen például, ha a leltározás alatt van ki- illetve beszállítás, folyik a termelés, vagy akár csak fizikailag átmozgatják a raktáron belül a cikkeket a leltározás alatt. Ilyen esetekben nem biztosított a leltározás teljes körűsége, valamint duplikációkhoz is vezethet a készletnyilvántartásban a véletlenül leltárba többször felvett készlet. Amennyiben a könyvvizsgáló a leltárellenőrzés során ilyet tapasztal, és ezek a készletmozgások nem izolálhatók (pl. beszállítások történtek, de elkülönítetten tárolták és tartották nyilván ezeket a cikkeket), az minden bizonnyal azt fogja jelenteni, hogy az év végi leltárra a könyvvizsgáló nem fog tudni támaszkodni, ami alternatív módszerek hiányában akár a jelentés korlátozásához vezethet.

Leltározók kontrollja.

A szabályozatlanság egyik eredménye lehet, ha a leltározást végző személyek felelősségi köre nincs pontosan definiálva. Ez ahhoz is vezethet, hogy a leltározást végző alkalmazottak nem érdekeltek a pontos leltárfelvételben, így a leltár megbízhatóságának kockázata nagyban emelkedhet. Vizsgálandó, hogy a leltározást végző csoportokat olyan készletek leltározásával bízták-e meg, amelyért egyébként is ők a felelősek, illetve ha ez nem teljesül, ismerik-e a rájuk bízott leltározandó készletet? Problémát okozhat, ha a leltározásban részt vevők egyébként közvetlen anyagi felelősséggel tartoznak a leltárhiányokért, hiszen ellenérdekeltek a leltáreltérések feltárásában, emiatt a kontrollok működésének megbízhatósága szenvedhet

csorbát. A legjobb gyakorlat az, ha a leltározó csoportban megtalálhatók az adott területet, terméket ismerők, valamint olyanok, akik nem felelnek a készletért a napi munkájuk során.

Szintén fontos kérdés, hogy figyelemmel kísérik-e a leltározást végző csoportok munkáját? Van-e a leltározóktól független leltárellenőr, aki tesztszámlálásokat végez, így kontrollálva a leltározókat? Amennyiben valaki az ügyfél oldaláról ellenőrzi a leltározást, fontos a leltárellenőrzést végző csoport függetlenségének értékelése. Független leltárellenőrök hiányában a leltározási folyamatból hiányzik egy detektív kontroll, amely felfedezhet a leltározás során elkövetett hiányosságokat. A könyvvizsgálónak célszerű olyan területeket is ellenőrizni, ahol a leltárellenőrök eltérést állapítottak meg az eredeti számláláshoz képest, és felmérni azt a folyamatot, hogy hogyan járt el a társaság az eltérés feltárását követően. Végeznek-e újbóli számlálást az eredeti leltározók, vagy esetleg elfogadták a leltárellenőrök számolását helyesnek?

Fordulónapi információk figyelembe vétele

A könyvvizsgálónak különös figyelmet kell fordítania a fordulónaphoz közeli készletmozgások megfigyelésére (cut-off). A leltárellenőrzés során ezért célszerű meggyőződni a fordulónapot megelőző, illetve a fordulónapot követő néhány tranzakció helyes kezeléséről. Ennek darabszáma a kockázatbecslés függvénye, a gyakorlatban általában 3-5 db be- és kivételezésről van szó mindkét esetben, amely alapján tesztelhető, hogy az ügyfél év végi eljárásai megbízhatóan működnek-e.

Lehet, hogy a be- és kivételezés a leltározás során nem szünetelt. Ilyenkor külön vizsgálandó, hogyan biztosítják a fordulónapi állapotot, például a bevételezési és a kiadási területeken lévő tételeket megfelelően elkülönítették-e aszerint, hogy szerepelniük kell-e vagy sem a leltározandó tételek között? Ha a társaságnak több helyen van készlete, akkor valamilyen eljárással nyilván kell tartani az egyes helyszínek közötti árubevételt és árukiadást a leltározás időtartama alatt. Ezeket az információkat a könyvvizsgálónak célszerű belefoglalni a dokumentációba, megőrizni a releváns bevételezési/szállítási bizonylatokat.

10.2. Tesztszámlálás végrehajtása

A leltározás folyamatának, kontrollkörnyezetének megismerésén, felmérésén kívül a könyvvizsgáló a leltárfelvétel során próbaszámlálást végez, hogy a készletek létezéséről, teljességéről gyűjtsön bizonyítékokat. A tesztszámlálást megelőzi a kockázatbecslés alapján készített mintavétel, amely meghatározza mely cikkekből, termékcsoportokból hány darabot kell ellenőriznie. A tesztszámlálás során is számos lépést lehet kiemelni, amelyek külön figyelmet igényelnek, ezek közül bemutatunk néhányat. A jelen oktatási anyag sem foglalkozik a mintavételezési eljárásokkal, azaz hogy pl. a tesztszámlálásra milyen módszerrel, mekkora mintát kell a könyvvizsgálónak választania, mivel a mintavételezés módszertana a korábbi oktatásokon részletesen bemutatásra került.

Teszt számlálás módja

Ha a társaságnál használtak leltárfelvételi íveket, akkor a leltárellenőrzés legjobb módja, ha a próbaszámlálási tételek egy részét a raktárból, más részét az ívekről választjuk ki, ezzel két irányból tudjuk vizsgálni a számlálás pontosságát. Az alábbiakban feltüntetésre került egy lehetséges formátum, amelyben a tesztszámlálást dokumentálni lehet. Fontos, hogy a könyvvizsgáló az összesítést a tesztszámlásról úgy készítse el, hogy ez egyeztethető legyen a végleges készletanalitikához:

Leltárkörzet (A leltárjegy száma)	A termék azonosítója, cikkszám	A termék megnevezése	Könyvvizsgáló által végzett számlálás	Az ügyfél által végzett számlálás	Eltérés	Megjegyzések	A mennyiség egyeztetése a végleges készletlistával

A könyvvizsgáló tesztszámlolásainak a rögzítésén túl a leltárfelvételi nyilvántartások másolatainak megszerzése segítséget nyújt a könyvvizsgálónak a későbbi könyvvizsgálati eljárások elvégzésében annak meghatározásához, hogy a gazdálkodó egység végleges készletnyilvántartásai pontosan tükrözik-e a tényleges leltározási eredményeket.

Hibák a tesztszámlálás során

A tesztszámlálás során természetesen a könyvvizsgáló találhat hibákat, eltérő mennyiségben számolt készleteket. Ilyen hibák esetében vizsgálandó, hogy a társaság dolgozói újraszámolták-e az érintett területeket. Amennyiben sok eltérést tár fel a könyvvizsgáló, az egész leltárfelvétel megbízhatósága kérdőjeleződhet meg, ami kihatással lehet akár a vélemény minősítésére is. Amennyiben újraszámolás történik, akkor a könyvvizsgálónak a végső tisztázás céljából utólagosan újból ellenőriznie kell ezeket a területeket.

Leltárfelvétel teljes körűsége

Fontos szempont arról meggyőződni, hogy a **leltárfelvétel teljes körű volt-e**, azaz valamennyi tételt ellátták-e leltárjeggyel vagy egyéb módon számításba vettek (pl. vonalkód). Egy lehetséges módszer lehet pl. a kiadott és a leltározás befejeztével visszavett, nem használt leltárjegyekből következtetni a felhasznált darabszámra és ezt összevetni a leltáríveken felvett cikkek tételszámával. Ha nem használtak leltárjegyeket, vagy nem jelölték, ha egy cikk már felvételre került, akkor fontos kérdés, hogy hogyan biztosítják azt, hogy **minden tétel csak egyszer kerüljön a leltárba**.

A fenti problémakörhöz tartozik továbbá annak a biztosítása, hogy a **tesztszámlálás után** ne írjanak hozzá a leltárívekhez **további tételeket** (létezés állítás). Ez törtéhe pl. azzal, hogy a könyvvizsgáló elkéri a leltárívek listáját, vagy feljegyzi a leltározási lapokon található sorok számát stb.

10.3. Egyéb kérdések

Nem a fordulónapon végzett leltár

Ritka az az eset, amikor a társaságok a leltárfelvételt december 31-én tartják. Ilyen módon szinte minden könyvvizsgálat során felmerülő feladat, a leltárfelvétel napja és a fordulónap közötti készletmozgásokat ellenőrzése. A 330. témaszámú könyvvizsgálati standard követelményeket állapít meg és útmutatást nyújt a közbenső időpontban végrehajtott alapvető vizsgálati eljárásokkal kapcsolatban.

A könyvvizsgáló nem vesz részt a fizikai leltárfelvételen

Gyakran előfordul, hogy a könyvvizsgáló nem szerez tudomást a vizsgált társaság leltározásának időpontjáról, vagy nem kap rá meghívást így nem tud rajta részt venni. Szintén előfordulhat, hogy a könyvvizsgálati megbízás a fordulónapi leltározást követően indul.

Ha előre nem látott körülmények miatt a könyvvizsgáló nem tud jelen lenni a fizikai leltárfelvételen, más időpontban kell leltárfelvételt készítenie vagy megfigyelnie, és könyvvizsgálati eljárásokat kell végrehajtania a közbenső ügyletekre vonatkozóan. Ha a fizikai leltárfelvételen való részvétel kivitelezhetetlen, a könyvvizsgálónak alternatív könyvvizsgálati eljárásokat kell végrehajtania, hogy elegendő és megfelelő könyvvizsgálati bizonyítékot szerezzen a készletek létezéséről és állapotáról. Bizonyos esetekben, ahol a részvétel nem kivitelezhető, alternatív könyvvizsgálati eljárások, például a fizikai leltárfelvétel előtt megszerzett vagy vásárolt konkrét készlettételek későbbi értékesítési dokumentációjának szemrevételezése, elegendő és megfelelő könyvvizsgálati bizonyítékot nyújthatnak a készletek létezésére és állapotára.

Ha ez nem lehetséges, a könyvvizsgálónak minősítenie kell a könyvvizsgálói jelentésben lévő véleményt a 705. témaszámú nemzetközi könyvvizsgálati standarddal összhangban.^{ix}

Harmadik felek kontrollja alatt álló készletek

Nagyon gyakori eset, hogy termelő, kereskedő cégek bizonyos készletei harmadik feleknél találhatóak, legyen ez akár bér munkához kapcsolódó, vagy bizományosi, konszignációs készlet stb. Szintén általános, hogy a tulajdonjog átszállás bizonyos feltételek teljesítéséhez kötött (pl. pénzügyi rendezés), elképzelhető hogy ekkor a készlet fizikailag már harmadik

félnél található, azaz a leltárfelvételkor nem kerül be a nyilvántartásokba. Ha a harmadik fél kezelésében és kontrollja alatt lévő készletek lényegesek a pénzügyi kimutatások szempontjából, a könyvvizsgálónak elegendő és megfelelő könyvvizsgálati bizonyítékot kell szereznie a szóban forgó készletek létezéséről és állapotáról az alábbiak közül valamelyik vagy mindkettő végrehajtásával:^x

- a) visszaigazolás kérése a harmadik féltől a gazdálkodó egység megbízásából tartott készletek mennyiségéről és állapotáról;
- b) szemrevételezés vagy más, az adott körülmények között megfelelő könyvvizsgálati eljárások végrehajtása. Ilyen eljárások lehetnek például:
  - részvétel, vagy egy másik könyvvizsgáló részvételének megszervezése a harmadik fél fizikai leltárfelvételén, ha kivitelezhető;
  - egy másik könyvvizsgálónak vagy a szolgáltató szervezet könyvvizsgálójának a harmadik fél annak biztosítását célzó belső kontrolljának a megfelelőségére vonatkozó jelentésének a beszerzése, hogy a készleteket megfelelően leltározzák és biztonságosan őrzik;
  - a harmadik feleknél lévő készletekre vonatkozó dokumentáció, például közraktári jegyek szemrevételezése;
  - megerősítés kérése más felektől, biztosítékként elzálogosított készletek esetén.

11. Könyvvizsgálati eltérések értékelése

A könyvvizsgáló célja, hogy lehetőleg ne maradjanak nem könyvelt audit eltérések, ezért arra kell törekedni, hogy az azonosított eltéréseket javítsák. Amikor könyvvizsgálati eltérést azonosítunk, mérlegeljük, miért nem előzte meg/javította ki az eltérést az ügyfél kontroll rendszere. Amennyiben a hibát a kontroll rendszerben bekövetkező változtatás, vagy a kontroll rendszer rossz működése okozta, át kell értékelni a kontroll rendszernek arról a részéről alkotott véleményünket, amely számlacsoportnál az eltérés keletkezett.

A korábbi oktatási anyagokban részletesen foglalkoztunk az egyes eltérés-típusok bemutatásával, és azok következményeivel a további könyvvizsgálói munkára vonatkozóan. Most egy gyakorlati példán keresztül is bemutatjuk a követendő teendőket, ha egy minta vizsgálata során a könyvvizsgáló eltérést talál.

10. FELADAT

A tárgyi eszközök értékcsökkenésének vizsgálata során azt tapasztalta, hogy az egyik öntőforma esetében nem a számviteli politika szerinti 2 év, hanem 6 év került beállításra a könyvviteli rendszerben. Ennek megfelelően a tárgyévben a TERMELŐ Kft. az adott tételre 2 millió forinttal kevesebb értékcsökkenést számolt el. A tesztelt öntőforma bekerülési értéke 6 millió Ft, nettó értéke 2012. év végén 4,5 millió Ft volt. A tárgyi eszköz analitikában szereplő öntőformák bruttó értéke 70 millió, nettó értékük 30 millió Ft. Mit tenne a továbbiakban?

FELADAT: Döntse el, hogy a fenti eredmények alapján hogyan folytatná a tesztet! Kell-e további vizsgálatot végezni és fel kell-e adni valamit a le nem könyvelt eltérések listájára?

12. Könyvvizsgálói jelentés

Amennyiben a könyvvizsgáló a felülvizsgálat során megállapítja, hogy az éves beszámoló (az egyszerűsített éves beszámoló, vagy összevont (konszolidált) éves beszámoló) a vállalkozó vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzetéről megbízható és valós képet ad, és ezért az éves beszámolóban, az egyszerűsített éves beszámolóban foglaltakkal egyetért, **hitelesítő véleményt** bocsát ki.

Ha az éves beszámoló, az egyszerűsített éves beszámoló, az összevont (konszolidált) éves beszámoló egészében vagy részben nem felel meg a törvény előírásainak és a valóságnak, akkor a **hitelesítő vélemény helyett korlátozott vagy elutasító véleményt** bocsát ki a vélemény korlátozása vagy elutasítása okainak részletes feltüntetésével. Ha a könyvvizsgáló nem tud véleményt adni, mert ahhoz nem tudott elegendő és megfelelő könyvvizsgálói bizonyítékot szerezni, akkor a **vélemény megadásának elutasítását** (az elutasítás okainak részletes feltüntetésével) tartalmazó független könyvvizsgálói jelentést kell letétbe helyezni, illetve közzétenni.

A 705. témaszámú standard (A független könyvvizsgálói jelentésben szereplő vélemény minősítései) bemutatja a könyvvizsgálói vélemény minősítésének típusait. Az alábbi táblázatban látható, hogyan befolyásolja a megadandó véleményt a könyvvizsgálónak a **minősítést előidéző kérdés jellegére** és arra vonatkozó megítélése, hogy az adott kérdés pénzügyi kimutatásokra gyakorolt hatásai vagy lehetséges **hatásai átfogóak-e**:

<i>A minősítést előidéző kérdés jellege</i>	<i>A könyvvizsgáló arra vonatkozó megítélése, hogy átfogóak-e a pénzügyi kimutatásokra gyakorolt hatások vagy lehetséges hatások</i>	
	<i>Lényeges, de nem átfogó</i>	<i>Lényeges és átfogó</i>
A pénzügyi kimutatások lényeges hibás állítást tartalmaznak	Korlátozott vélemény	Ellenvélemény
Az elegendő és megfelelő könyvvizsgálói bizonyíték szerzésére való képtelenség	Korlátozott vélemény	Véleménynyilvánítás visszautasítása

A 700. témaszámú nemzetközi könyvvizsgálói standard^{xi} szerint a könyvvizsgáló számára előírás, hogy a könyvvizsgálói jelentés dátumaként nem határozhat meg korábbi dátumot, mint amikor a pénzügyi kimutatásokra vonatkozó könyvvizsgálói vélemény megalapozásához elegendő és megfelelő könyvvizsgálói bizonyítékot szerzett.

A 2012. január 1-jén vagy azt követően kezdődő időszakokra vonatkozó éves beszámoló könyvvizsgálatára alkalmazandó jelentés minta szövege egy tiszta vélemény esetében a következő:

Példa az éves beszámolóra vonatkozó könyvvizsgálói jelentésre

Független könyvvizsgálói jelentés

A (Cégnév) részvényeseinek/tulajdonosainak

Az éves beszámolóról készült jelentés

Elvégeztem(ük) a (Cégnév) (a vizsgált szervezet) mellékelt 201X. évi éves beszámolójának a könyvvizsgálatát, amely éves beszámoló a 201X. december 31-i fordulónapra elkészített mérlegből – melyben az eszközök és források egyező végösszege [XXX.XXX] E Ft, a mérleg szerinti eredmény [XXX.XXX] E Ft (nyereség/veszteség) –, és az ezen időponttal végződő évre vonatkozó eredménykimutatásból, valamint a számviteli politika meghatározó elemeit és az egyéb magyarázó információkat tartalmazó kiegészítő mellékletből áll.

A vezetés felelőssége az éves beszámolóért

A vezetés felelős az éves beszámolóban a számviteli törvényben foglaltakkal összhangban történő elkészítéséért és valós bemutatásáért, valamint az olyan belső kontrollokért, amelyeket a vezetés szükségesnek tart ahhoz, hogy lehetővé váljon az akár csalásból, akár hibából eredő lényeges hibás állításoktól mentes éves beszámoló elkészítése.

A könyvvizsgáló felelőssége

Az én felelősségem (a mi felelősségünk) az éves beszámoló véleményezése könyvvizsgálatom(unk) alapján. Könyvvizsgálatomat(unkat) a magyar Nemzeti Könyvvizsgálati Standardokkal összhangban hajtottam(tuk) végre. Ezek a standardok megkövetelik, hogy megfeleljek(ünk) az etikai követelményeknek, valamint hogy a könyvvizsgálatot úgy tervezzem(zük) meg és hajtsam(uk) végre, hogy kellő bizonyosságot szerezzek(zünk) arról, hogy az éves beszámoló mentes-e a lényeges hibás állításoktól.

A könyvvizsgálat magában foglalja olyan eljárások végrehajtását, amelyek célja könyvvizsgálati bizonyítékot szerezni az éves beszámolóban szereplő összegekről és közzétételekről. A kiválasztott eljárások, beleértve az éves beszámoló akár csalásból, akár hibából eredő, lényeges hibás állításai kockázatainak felmérését is, a könyvvizsgáló megítélésétől függnék. A kockázatok ilyen felmérésekor a könyvvizsgáló az éves beszámoló gazdálkodó egység általi elkészítése és valós bemutatása szempontjából releváns belső kontrollt azért mérlegeli, hogy olyan könyvvizsgálati eljárásokat tervezzen meg, amelyek az adott körülmények között megfelelőek, de nem azért, hogy a gazdálkodó egység belső kontrolljának hatékonyságára vonatkozóan véleményt mondjon. A könyvvizsgálat magában foglalja továbbá az alkalmazott számviteli politikák megfelelőségének és a vezetés által készített számviteli becslések ésszerűségének, valamint az éves beszámoló átfogó prezentálásának értékelését is.

Meggyőződésem(ünk), hogy a megszerzett könyvvizsgálati bizonyíték elegendő és megfelelő alapot nyújt könyvvizsgálói véleményem(ünk) megadásához.

Vélemény

Véleményem(ünk) szerint az éves beszámoló megbízható és valós képet ad a gazdálkodó (Cégnév) 201X. december 31-én fennálló vagyoni és pénzügyi helyzetéről, valamint az ezen időponttal végződő évre vonatkozó jövedelmi helyzetéről a számviteli törvényben foglaltakkal összhangban.

Egyéb jelentéstételi kötelezettség: Az üzleti jelentésről készült jelentés

Elvégeztem(ük) a (Cégnév) (a vizsgált szervezet) mellékelt 201X. évi éves beszámolójához kapcsolódó, 201X. december 31-i fordulónapra vonatkozó évi üzleti jelentésének a vizsgálatát.

A vezetés felelős az üzleti jelentésnek a számviteli törvényben foglaltakkal összhangban történő elkészítéséért. Az én (a mi) felelősségem(ünk) az üzleti jelentés és az ugyanazon üzleti évre vonatkozó éves beszámoló összhangjának megítélése. Az üzleti jelentéssel kapcsolatos munkám(nk) az üzleti jelentés és az éves beszámoló összhangjának megítélésére korlátozódott és nem tartalmazta egyéb, a gazdálkodó nem auditált számviteli nyilvántartásaiból levezetett információk áttekintését.

Véleményem(ünk) szerint a (Cégnév) 201X. évi üzleti jelentése a (Cégnév) 201X. évi éves beszámolójának adataival összhangban van.

Keltezés

Könyvvizsgáló cég képviselőjének aláírása

Képviselőre jogosult neve

Könyvvizsgáló cég neve

Könyvvizsgáló cégszékhelye

Nyilvántartási szám

Kamarai tag könyvvizsgáló aláírása

Kamarai tag könyvvizsgáló neve

Nyilvántartási szám

Felhívjuk a kollégák figyelmét, hogy a Kamara Szakértői Bizottsága 2013 februárjában kidolgozta a hatályos könyvvizsgálói standardoknak megfelelően az egyszerűsített éves beszámolókra és az éves beszámolókra leggyakrabban alkalmazott könyvvizsgálói jelentéseket. A jelentésminták elérhetőek a Kamara honlapján. Felhívjuk a figyelmet, hogy a honlapon található jelentések - akár a fenti jelentés - csak minták, azokat a megfelelő szakmai körültekintés mellett a szükséges módosításokkal lehet alkalmazni. A jelentés mintáktól eltérhet a könyvvizsgáló, ha a standard előírásának megfelelő jelentést bocsát ki.

13.A vezetői levél

A könyvvizsgáló a vezetői levélben hozza az ügyfél vezetőségének tudomására azokat a feltárt problémaköröket, amelyek a könyvvizsgálói jelentés minősítését ugyan nem befolyásolják, de olyan kockázatokat testesítenek meg, amelyeket célszerű kezelni. A vezetői levélben alapvetően a következő témakörökre kell felhívni a figyelmet:

- kontroll hiányosságok, a belső kontroll rendszer problémái, amelyek javítandók, de a jelentést nem kellett korlátozni miattuk,
- kockázatok, bizonytalanságok, amelyek elégtelen kezelése a jövőben kihathat a vállalkozás működésére vagy a beszámolóra,
- egyéb, a vizsgálat során feltárt információk, amelyek az ügyfél számára hozzáadott értékkel bírhatnak.

A vezetői levelet véglegesítés előtt egyeztetni kell az ügyféllel, majd az ügyfél javaslatokra adott válaszait is a dokumentumba foglalva, a könyvvizsgáló aláírásával ellátva kiküldeni és az audit dokumentációban megőrizni.

11. FELADAT

A TERMELŐ Kft. vezetősége részére az összes korábbi feladatban szerzett információt figyelembe véve milyen területekre bocsátana ki vezetői levelet?

14. Átalakulással kapcsolatos könyvvizsgálói feladatok a gyakorlatban

A tapasztalatok szerint az éves beszámoló könyvvizsgálata után az egyik leggyakrabban elvégzett könyvvizsgálói feladat az átalakulással kapcsolatos vagyonmérleg tervezet és a végleges vagyonmérleg auditja, ezért indokolt áttekinteni azokat a feladatokat, melyeket a könyvvizsgáló kollegák az átalakulásokkal kapcsolatban végeznek.

Jegyzetünk ezen részében átalakulás alatt a Gazdasági Társaságokról szóló 2006. évi IV. törvény (továbbiakban Gt.) szerinti átalakulásokat értjük.

Hasonlóan az előző évekhez, ezzel a témakörrel kapcsolatban sem az adott témakör részletes számviteli és jogi szabályait szeretnénk bemutatni, ezért ezekből csak annyiról teszünk említést, amennyi szükséges a kapcsolódó könyvvizsgálói feladatok kifejtéséhez.

Az átalakulásokkal kapcsolatban a könyvvizsgáló kollegák leggyakrabban a vagyonmérleg tervezet és a végleges vagyonmérleg auditálását végzik el, de a Gt. speciális esetekben más feladatok elvégzését is előírhatja a könyvvizsgáló részére, így

1. egyesülő részvénytársaságoknál nyilatkozat készítése a részvény cserearányról (Gt. 279. § (3));
2. egyesülő részvénytársaságoknál nyilatkozat készítése az egyesülési szerződés tervezetében és a vezető tisztségviselők írásbeli beszámolójában foglaltak megalapozottságáról (Gt. 279. § (4));
3. szétváló részvénytársaságoknál a nyilatkozat készítése a részvény cserearányról (Gt. 281. § (3));
4. szétváló részvénytársaságoknál nyilatkozat készítése a szétválási szerződés tervezetében és a vezető tisztségviselők írásbeli beszámolójában foglaltak megalapozottságáról (Gt. 281. § (3));

A vagyonmérleg-tervezet és a végleges vagyonmérleg auditjával kapcsolatban az auditot elvégző könyvvizsgáló feladatai 3 fő részre bonthatóak:

- az alapmérleg auditjára,
- az átalakulással megszűnő társaság alapmérlege alapján összeállított vagyonmérleg-tervezetben illetve végleges vagyonmérlegben figyelembe veendő speciális szabályok, átértékelések, rendezések ellenőrzésére,
- az átalakulással létrejövő társaság vagyonmérleg-tervezetében illetve végleges vagyonmérlegében figyelembe veendő speciális szabályok, előírások, különbözetek és rendezések ellenőrzésére

A következőkben ezt a 3 fázist nézzük végig egyszerű jogi forma váltást előidéző átalakuláskor és összetettebb átalakulásokkor – egyesülés és szétválás – végül áttekintjük a könyvvizsgáló fent említett speciális feladatait a részvénytársaságok egyesülésénél és szétválásánál a részvény cserearány megalapozottságáról.

14.1. Alapmérlegek auditja átalakulásnál

Az alapmérleg auditjával kapcsolatban könyvvizsgálói feladatok alapvetően **nem különböznek az éves beszámoló vizsgálatának attól a részétől, mikor az éves beszámoló részét képező mérleget ellenőrzi a könyvvizsgáló.** Az éves beszámoló mérlegére vonatkozó összeállítási és értékelési szabályok gyakorlatilag megegyeznek az átalakulással megszűnő társaság vagyommérleg-tervezete első oszlopának összeállítási és értékelési szabályaival attól eltekintve, hogy a Szt 136. § (8) alapján értékhelyesbítés és értékelési tartalék nem szerepelhet a vagyommérleg tervezetben. A könyvvizsgálónak az átalakulási vagyommérleg tervezet vagy vagyommérleg alapjául szolgáló mérleg esetében ugyanazt a bizonyossági szintet el kell érni, mint az éves beszámoló auditálásánál. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy az alapmérlegek auditjával kapcsolatban szinte ugyanazt a mélységű és ugyanolyan részletes könyvvizsgálói munkát kell elvégezni az átalakulást ellenőrző könyvvizsgálónak, mint amit abban az esetben kell elvégeznie, mikor az éves beszámoló részeként a mérleget auditálja. A könyvvizsgáló az alapmérlegről nem bocsát ki külön könyvvizsgálói jelentést, az alapmérlegről szerzett könyvvizsgálói bizonyosság a vagyommérleg tervezetek, illetve vagyommérlegek egészéről kibocsátott könyvvizsgálói jelentésben ölt testet.

Gyakran előfordul, hogy az alapmérlegek már auditálásra kerültek, mert az átalakuló társaság üzleti éve azon a napon zárul, amely napra a vagyommérleg vagy vagyommérleg tervezet készült. Ebben az esetben az éves beszámoló már elvégzett könyvvizsgálatát és az ott szerzett bizonyosságot az átalakulást ellenőrző könyvvizsgáló fel tudja használni. A folyamat ilyenkor hasonló, mint amikor a könyvvizsgáló a nyitómérlegek megfelelőségéről az előző könyvvizsgáló munkalapjainak megtekintésével próbál bizonyosságot szerezni. Azt, hogy az éves beszámoló auditját végző könyvvizsgáló munkalapjaiba betekintést kaphasson az átalakulást ellenőrző könyvvizsgáló, célszerű már az átalakulási könyvvizsgálói szerződés megkötése előtt tisztázni és a szerződésbe is rögzíteni. Az úgynevezett „file review” végrehajtását formálisan az ügyfél tudja kérni az éves beszámoló könyvvizsgálójától. Az audit file-okba történő betekintés előtt az éves beszámoló könyvvizsgálója gyakran kér egy olyan nyilatkozatot az átalakulásért felelős könyvvizsgálótól, mely lekorlátozza a file review során megszerzett információk felhasználhatóságát.

A file review során az átalakulást ellenőrző könyvvizsgáló az éves beszámoló auditját végző könyvvizsgáló munkalapjait átnézi, arról feljegyzéseket készít, kérdéseket tesz fel a választott könyvvizsgálónak. A file review-nál csak azokat a munkalapokat érdemes áttekinteni, amelyek az alapmérleg részeit érintik, értelemszerűen a kiegészítő mellékletet érintő részekkel külön nem kell foglalkozni, az eredménykimutatást érintő részekkel is csak olyan mértékben, amelyek azok a mérleg szerinti eredményt alátámasztják, de az eredménykimutatás belső klasszifikációjának kérdésével és ellenőrzésével például nem kell foglalkoznia. A le nem könyvelt audit eltérésekre, a jogi levélben található információkra, a teljességi nyilatkozatba foglalt esetleges speciális részekre és a jelentésben található esetleges minősítés okaira mindenképp ki kell terjednie a file review-nak. A folyamat végső célja annak eldöntése, hogy az éves beszámoló könyvvizsgálata során **elvégzett audit eljárások és az így megszerzett bizonyosság elegendő-e ahhoz, hogy az alapmérleggel kapcsolatban további munkát ne kelljen végeznie az átalakulást ellenőrző könyvvizsgálónak.** Az átalakulást ellenőrző

könyvvizsgáló ilyenkor végiggondolja, hogy ha ő végezte volna el az alapmérleg auditjával kapcsolatos munkát teljes mértékben, akkor ennyi elvégzett munka és a kapott eredmények alapján ki tudná-e jelenteni, hogy az alapmérleg megbízható és valós képet nyújt-e az átalakuló társaság vagyoni és pénzügyi helyzetéről, vagy maradt-e abban olyan mértékű hiba vagy bizonytalanság, amely ezt megakadályozza.

Amennyiben az átalakulási ellenőrzést végző könyvvizsgáló az alapmérleg auditja alapján arra az elhatározásra jut, hogy a választott könyvvizsgáló által elvégzett munka nem nyújt kellő bizonyosságot a vagyonszármazékok vagy vagyonszármazék tervezet alapjául szolgáló mérlegre vonatkozóan, akkor további alapvető vizsgálati eljárásokat kell végeznie. A további eljárások célja elérni azt a bizonyossági szintet, amelyre alapozva a saját lényegességi mutatói alapján ki tudná jelenteni, hogy az alapmérleg megbízható és valós képet nyújt a vagyoni és pénzügyi helyzetéről az adott időpontban az adott társaságnak.

A választott könyvvizsgáló által azonosított, az ügyfél által le nem könyvelt könyvvizsgálói eltéréseket vagy az ezekből származó korlátozást is a saját lényegességi mutatói alapján kell az átalakulást ellenőrző könyvvizsgálónak értékelnie, mivel a lényegességi értékek értelemszerűen eltérhetnek az éves beszámoló és a vagyonszármazék tervezet vagy vagyonszármazék auditjánál. Ez már csak azért is gyakran előfordul, mert a vagyonszármazék tervezetek auditjánál a saját tőke nagysága kiemelt fontosságú és kiemelt kockázatot takar az átalakulás bejegyzése szempontjából, míg az éves beszámoló auditjánál általában nem a saját tőke összértéke a legfontosabb mutató a lényegességi értékek kiszámításánál.

Amennyiben az alapmérlegben olyan nagyságrendű hiba marad, amely meghaladja a könyvvizsgáló belső szabályzata alapján azt a mértéket (végrehajtási lényegesség/ beszámoló egészére vonatkozó lényegesség), ami után nem adhatna ki tiszta könyvvizsgálói jelentést és ez a hiba megmarad a vagyonszármazékban vagy vagyonszármazék tervezetben, akkor a könyvvizsgálónak ugyanúgy korlátozással kell ellátnia a vagyonszármazék tervezetekről vagy vagyonszármazékokról szóló jelentését, mint ha azokat éves beszámolóra adta volna ki.

14.2. Könyvvizsgálói feladatok a vagyonszármazék-tervezet és a végleges vagyonszármazék auditjával kapcsolatban az átalakulással megszűnő társaságnál

Az átalakulással megszűnő társaság vagyonszármazék tervezetének és végleges vagyonszármazékának középső oszlopában szerepelhetnek a **piaci értékelés** alapján elszámolandó különbözések a Szt. 137. § (1-3) szabályai alapján. Amennyiben a tulajdonosok döntése alapján az átalakulással megszűnő társaságnál nem könyv szerinti értéken történik az átalakulás, akkor az átértékelés alapját a gyakorlatban valamilyen vagyonszármazékértékelés szolgálja, amelyet optimális esetben egy szakértő készített el. Természetesen ebben az esetben a mérlegben található minden tételre alkalmazni kell a piaci értékelés szabályait, nem járható út az, hogy csak néhány kiválasztott eszközre végezzük el az átértékelést. Ahogy azt más

hasonló esetekben is láttuk, a könyvvizsgáló nem támaszkodhat automatikusan a szakértő munkájának végeredményére – a piaci értékekre – és probléma esetén a felelősség alól sem mentesülhet a szakértő kárára.

A szakértő munkájának felhasználásával kapcsolatban tehát a könyvvizsgálónak át kell tekintenie a szakértői anyagot, meg kell vizsgálnia, hogy tartalmaz-e olyan adatot, összefüggést, feltételezést, amely a könyvvizsgáló ismereteivel ellentétes, illetve a matematikai számításokat le kell ellenőriznie, csak ezután fogadhatja el a szakértői anyagban található értékeket. Kétely esetén kérdéseket tehet fel a szakértőnek illetve felkérhet saját szakértőt a szakmai kérdések tisztázására.

Amennyiben a vagyonértékelés által az eszközökre megállapított értékeket megfelelően alátámasztottnak találja a könyvvizsgáló, úgy a piaci értékelés hatását reprezentáló középső oszloppal kapcsolatban le kell ellenőriznie, hogy

- minden olyan eszközre készült-e vagyonértékelés, amelynél a piaci érték valószínűleg eltér a könyv szerinti értéktől (teljesség, mint audit állítás)
- minden vagyonértékelésben szereplő eszköz szerepel a társaság könyveiben (létezés, mint audit állítás)
- a középső oszlop pontosan azokat az értékeket tartalmazza, amelyek a vagyonértékelés által előállított értékek és a könyv szerinti érték közötti eltérések. (értékelés, mint audit állítás)

A gyakorlatban az átértékelés hatása átalakulásnál szinte kizárólagosan az eszközöknél jelentkezik, azon belül pedig leginkább a befektetett eszközöknél, a forgóeszközök között pedig a készleteknél, esetleg az értékpapíroknál. Mivel a vagyonértékelést a társaságok egy jól körülhatárolható eszközkörre szokták a szakértővel elkészíttetni - általában a tárgyi eszközökre és az immateriális jószágokra - amely eszközkör nem fedi le a társaság teljes eszközállományát, indokolt a könyvvizsgálónak leellenőriznie azt, hogy van-e esetleg olyan eszköz a mérlegben, amelyre nem lett megállapítva piaci érték, de a piaci érték eltérhet akár pozitív akár negatív irányban a könyv szerinti értéktől. Ha talál ilyet, ott fel kell kérnie a társaság vezetését, hogy támassza alá a könyv szerinti értéket valamilyen piaci adattal, számítással, stb.

Az értékelés audit céllal kapcsolatban gyakran fel szokott merülni az a probléma, hogy a vagyonértékelés nem arra az időpontra készült, mint ami a vagyonmérleg tervezet vagy a végleges vagyonmérleg időpontja. Ez a kérdés különösen szembetűnő azokban az esetekben, amikor a vagyonértékelővel nem csak a piaci értéket támasztatják alá, hanem kiszámítatják vele a piaci érték és a könyv szerinti érték különbségét is, viszont a könyv szerinti érték a vagyonmérleg tervezetben vagy a vagyonmérlegben már nem annyi, mint az értékelésben, mert a terv szerinti értékcsökkenés tovább módosított a nettó értéken. Ilyenkor gyakran merül fel az a kérdés, hogy használható-e a vagyonértékelés az átértékelés céljára és ha igen, akkor az átértékelésnél a vagyonértékelés piaci értékét kell figyelembe venni a különbözet számításánál a vagyonmérleg tervezet vagy végleges vagyonmérleg időpontjában érvényes könyv szerinti értékhez viszonyítva, vagy a vagyonértékelés által számított különbségek

automatikusan elhelyezhetőek az átalakulással megszűnő társaság vagyonomérleg tervezetének vagy vagyonomérlegének középső oszlopában.

A gyakorlatban a vagyonerőtelés frissítésének kérdésénél a könyvvizsgálónak figyelembe kell venni az alábbi tényezőket:

- Amennyiben a vagyonerőtelés az **újraelőállítási érték** módszerét használta, úgy tárgyi eszközöknél és immateriális jószágoknál célszerűbb a vagyonerőtelő által kiszámolt eltérést alkalmazni az átértékelésnél, mintsem a vagyonerőtelő által megállapított piaci érték és az aktuális könyv szerinti érték különbségét. Ennek oka, hogy a vagyonerőtelés esetleges frissítésénél a piaci eszközérték valószínűleg csökkent volna az előző vagyonerőteléshez képest, mely csökkenés összege nem térhet el szignifikánsan az időközi terv szerinti értékcsökkenéstől, amennyiben a várható hasznos élettartam nem a valóságtól elrugaskodottan lett megállapítva. Ez a módszertan és ez a döntési helyzet egyébként leggyakrabban a gépek berendezések, felszerelések eszközkörben fordul elő a gyakorlatban. Természetesen ebben az esetben is érdemes végiggondolni, interjú során rákérdezni, teljességi nyilatkozatban elhelyezni azt, hogy az eszközkörön belül történt-e olyan változás a vagyonerőtelés óta – drasztikus fizikai változás, piaci ár változás az eszköz kalkulált beszerzési értékét tekintve, stb. – amely esetleg az aktuális piaci értéket is megváltoztathatta lényegesen a vagyonerőtelésben kalkulált értékhez képest.
- Abban az esetben, amikor a vagyonerőtelés **piaci összehasonlító árak** módszerével készült és ez alapján lett megállapítva a piaci értéke a társaság eszközeinek egy korábbi időpontra, ott célszerűbb a vagyonerőtelés piaci értékét hasonlítani a mérleg fordulónap könyv szerinti értékeihez, amennyiben olyan eszközökről beszélünk, ahol nincs lényeges különbség két azonos típusú, de korban 6-12 hónappal egymástól eltérő eszköz piaci áraban. Ilyen eszközök általában az ingatlanok. Ezen esetekben is érdemes ellenőrizni, hogy az adott eszközkörön belül történt-e a piaci értéket tekintve lényeges változás az utolsó vagyonerőtelés óta, különösen azért, mert valószínűleg létezik az adott eszközörnek aktív piaca, ezért választotta a vagyonerőtelő a piaci összehasonlító érték módszerét az értékelésénél.
- Amennyiben a vagyonerőtelésnél a piaci érték meghatározásánál a **jövőbeni jövedelemtermelő képesség** alapján került megállapításra az eszközök piaci értéke, úgy célszerűbb a vagyonerőtelés piaci értékét hasonlítani a mérleg fordulónap könyv szerinti értékeihez, ahelyett, hogy a vagyonerőtelés időpontjában meglévő, piaci érték és könyv szerinti érték különbséget vennénk figyelembe az átalakulással megszűnő társaság vagyonomérleg tervezetének vagy végleges vagyonomérlegének középső oszlopában, mivel erre az esetre is igaz, hogy a piaci érték ritkán csökken arányosan az idő múlásával. Ezekre a vagyonerőtelésekre is fennáll az, hogy a könyvvizsgálónak végig kell gondolnia, hogy az utolsó – elméletileg nem több mint 6 hónapnál régebben készült – vagyonerőtelésnél alkalmazott faktorok között van-e olyan, ami lényegesen változott, s amely ezáltal lényegesen módosíthatta a piaci értékét az eszközörnek. Ilyen változás lehet a jövőbeni cash-flow változása a korábbi tervekhez képest, a kockázatmentes hozam (pl. hosszú távú állampapír

referenciahozam) változása, társasági adókulcs változása, vagy a saját tőke idegen tőke arányon belüli lényeges eltolódás.

Az is gyakran előfordul, hogy a vagyonerőtelés, vagyonmérleg tervezet és a végleges vagyonmérleg nem kettő, hanem három különböző időpontra készül el – vagyis a vagyonerőtelés időpontja nem egyezik egyik dátummal sem – ilyenkor kétszer egymás után kell végiggondolni a vagyonerőtelés felhasználhatóságát a fent leírt szempontok szerint. Amennyiben erős bizonytalanságok merülnek fel a vagyonerőtelés felhasználhatóságát, az abban szereplő piaci értékek felhasználhatóságát tekintve, úgy kérni kell a társaságtól a vagyonerőtelés teljes vagy részleges frissítését.

Az átalakulással megszűnő társaság vagyonmérleg tervezetének 3. oszlopa az első két oszlop számszaki összegzéséből áll elő, figyelembe véve a saját tőkére vonatkozó előírást 138. § (6), így a 3. oszlop vizsgálatával kapcsolatban a könyvvizsgálónak a számszaki egyezőség vizsgálatán és a saját tőke megfelelőségén túl más feladata nincs.

Példa az átalakulással megszűnő társaság vagyommérleg tervezetére vonatkozó könyvvizsgálói jelentésre

Független könyvvizsgálói jelentés

A CDE Kft. tulajdonosainak

A vagyommérleg tervezetről és vagyonleltár tervezetről készült jelentés

Elvégeztük a CDE Kft. – mint átalakulással megszűnő társaság (továbbiakban „a Társaság”) mellékelt 2012. december 31-i vagyommérleg tervezetének és vagyonleltár tervezetének melyekben az átértékelés után az eszközök és források egyező végösszege XXX.XXX ezer forint, a saját tőke YYY.YYY ezer forint, a jegyzett tőke ZZ.ZZZ ezer forint – vizsgálatát.

A vezetés felelőssége a vagyommérleg tervezetért és vagyonleltár tervezetért

A vezetés felelős a vagyommérleg tervezetnek és vagyonleltár tervezetnek a számviteli törvényben foglaltakkal összhangban történő elkészítéséért és valós bemutatásáért, valamint az olyan belső kontrollokért, amelyeket a vezetés szükségesnek tart ahhoz, hogy lehetővé váljon az akár csalásból, akár hibából eredő lényeges hibás állításoktól mentes vagyommérleg tervezet és vagyonleltár tervezet elkészítése.

A könyvvizsgáló felelőssége

A mi felelősségünk a vagyommérleg tervezetnek és vagyonleltár tervezetnek a véleményezése könyvvizsgálatunk alapján. Könyvvizsgálatunkat a magyar Nemzeti Könyvvizsgálati Standardokkal és a könyvvizsgálatra vonatkozó – Magyarországon érvényes – törvényekkel és egyéb jogszabályokkal összhangban hajtottuk végre. Ezek a standardok megkövetelik, hogy megfeleljünk az etikai követelményeknek, valamint hogy a könyvvizsgálatot úgy tervezzük meg és hajtsuk végre, hogy kellő bizonyosságot szerezzünk arról, hogy a vagyommérleg tervezet és vagyonleltár tervezet mentes-e a lényeges hibás állításoktól.

A könyvvizsgálat magában foglalja olyan eljárások végrehajtását, amelyek célja könyvvizsgálati bizonyítékot szerezni a vagyommérleg tervezetben és vagyonleltár tervezetben szereplő összegekről és közzétételekről. A kiválasztott eljárások – beleértve a vagyommérleg tervezet és vagyonleltár tervezet akár csalásból, akár hibából eredő, lényeges hibás állításai kockázatainak felmérését is – a mi megítélésünktől függenek. A kockázatok ilyen felmérésekor a vagyommérleg tervezet és vagyonleltár tervezet gazdálkodó egység általi elkészítése és valós bemutatása szempontjából releváns belső kontrollt azért mérlegeljük, hogy olyan könyvvizsgálati eljárásokat tervezzünk meg, amelyek az adott körülmények között megfelelőek, de nem azért, hogy a gazdálkodó egység belső kontrolljának hatékonyságára vonatkozóan véleményt mondjunk. A könyvvizsgálat magában foglalja továbbá az alkalmazott számviteli politikák megfelelőségének és a vezetés által készített számviteli becslések ésszerűségének, valamint a vagyommérleg tervezet és vagyonleltár tervezet átfogó prezentálásának értékelését.

Meggyőződésünk, hogy a megszerzett könyvvizsgálati bizonyíték elegendő és megfelelő alapot nyújt könyvvizsgálói véleményünk megadásához.

Vélemény

Véleményünk szerint a vagyommérleg tervezet és vagyonleltár tervezet megbízható és valós képet ad a CDE Kft. 2012. december 31-i vagyoni és pénzügyi helyzetéről a Számvitelről szóló 2000. évi C. törvényben és a Gazdasági Társaságokról szóló 2006. évi IV. törvényben foglaltakkal összhangban. A vagyonleltár tervezet a vagyommérleg tervezetet megfelelően támasztja alá.

Keltezés

Könyvvizsgáló cég képviselőjének aláírása   Kamarai tag könyvvizsgáló aláírása

Képviselőre jogosult neve   Kamarai tag könyvvizsgáló neve

Könyvvizsgáló cég neve, székhelye   Nyilvántartási szám

Nyilvántartási szám

14.3. Könyvvizsgálói feladatok a vagyommérleg-tervezet és a végleges vagyommérleg auditjával kapcsolatban az átalakulással létrejövő társaságnál

Az átalakulással létrejövő társaság vagyommérleg tervezetének és végleges vagyommérlegének első oszlopa egyezik az átalakulással megszűnő társaság vagyommérlegének 3. oszlopában szereplő értékekkel, az egyezőség vizsgálatán túl nincs más feladata a könyvvizsgálónak.

Az átalakulással létrejövő társaság vagyommérleg tervezetének „különbözetek” oszlopával kapcsolatban a könyvvizsgálónak a következő ellenőrzéseket kell elvégeznie a Szt. 139. § alapján:

- Minden a létesítő okiratban szereplő, átalakulással egyidejűleg belépő új tag által szolgáltatandó hozzájárulás szerepel-e mint saját tőke és eszköz növekedés a „különbözet” oszlopban?
- Minden a létesítő okiratban szereplő, átalakulás feltételeként meghatározott pótlólagosan teljesítendő hozzájárulás szerepel-e mint saját tőke és eszköz növekedés a „különbözet” oszlopban?
- Minden olyan volt tulajdonossal kapcsolatban, aki az átalakulásban részt venni nem kíván, a kiadandó eszközök, kötelezettségek és a saját tőke létesítő okirat szerinti értéke szerepel a „különbözet” oszlopban?
- Részvénytársaságok beolvadás vagy szétválása esetén minden részvényesnek juttatandó kiegészítő kifizetés belekerült a „különbözet” oszlopba a létesítő okiratban szereplő értékben?
- Egyesülés esetén az egyesülő társaságok egymásban levő részesedése és a beolvadó társaság visszavásárolt saját részesedése belekerült a „különbözetek” oszlopba, mint részesedés és jegyzett tőke csökkenés, illetve a részesedés és jegyzett tőke különbsége belekerült az eredménytartalék módosításába a „különbözetek” oszlopban?
- Egyesülés esetén az egyesülő társaságok egymással szembeni követelése és kötelezettségei illetve a követelések és kötelezettségek egymással szembeni különbségei eredménytartalék módosulásként belekerültek a „különbözetek” oszlopba?
- Azokban az esetekben, ahol kiválásnál a kiváló társaság átértékeli az eszközeit és kötelezettségeit ott az átértékelés különbsége belekerült a „különbözetek” oszlopba?

Az átalakulással létrejövő társaság vagyommérleg tervezetének „rendezés” oszlopával kapcsolatban a következőket kell a könyvvizsgálónak ellenőriznie:

- Ha az átalakulás napjaig vagyonvesztés várható az átalakuló társaságnál vagy társaságoknál, akkor a várható vagyonvesztés mértékéig képeztek lekötött tartalékot a „rendezés” oszlopban?

- Hoztak-e más olyan döntést a tulajdonosok, amely a saját tőke belső átrendezésére irányult, a döntés hatása megfelelően átvezetésre került-e a saját tőkén belül a „rendezés” oszlopban?

A várható vagyonszerzésre képzendő lekötött tartalék összegének ellenőrzésénél a vezetőséget kell megkérni, hogy készítse el egy tervet a követő néhány hónap eredményével kapcsolatban, majd a könyvvizsgáló ennek a tervnek a realitását próbálja megítélni a múltbeli adatok, a gazdasági környezetben és a társaságnál történt változások fényében. Amennyiben az átalakuló társaságok nyereségesek voltak az elmúlt időszakban és semmi nem utal arra, hogy az elkövető várhatólag rövid időszakban valami drasztikus változás miatt veszteségesbe fordulna át az átalakuló társaságok működése, úgy lekötött tartalék képzése valószínűleg nem indokolt és terv készítése sem szükséges a vezetőség részéről. Abban az esetben viszont, ha az átalakuló társaság, vagy azok valamelyike veszteséges volt az átalakulást megelőző időben, legalább egy egyszerűbb terv készítése nem kerülhető meg.

Mivel jövőbeni adatra vonatkozik a munka – a jövőbeni terv ésszerűségének felülvizsgálata - értelemszerűen korlátozottak a lehetőségei a könyvvizsgálónak, elemző eljárások elvégzésén túl a vagyonszerzés tervezet mérlegfordulónapja utáni tény eseményeket és tény számokat tudja figyelembe venni és ez alapján tudja meghozni a döntését, hogy a lekötött tartalék nincse-e alulbecsülve, ami a legfőbb kockázat lehet az átalakulásnál.

A „különbségek” és „rendezés” oszlopokban történt módosítások után le kell ellenőriznie a könyvvizsgálónak az átalakulással létrejövő társaság vagyonszerzés-tervezetének saját tőkéjével kapcsolatban, hogy

- A saját tőke tételeiben csak jegyzett tőke, tőketartalék, eredménytartalék, illetve lekötött tartalék tételek szerepelhetnek, és csak pozitív összegekkel
- Az átalakulással létrejövő gazdasági társaság vagyonszerzés-tervezetében az eredménytartalék összege csak a Szt 140. § (1), (3)–(6) bekezdés, valamint a 138. § (4) bekezdésének a) pontja, illetve a 139. § (3)–(5) bekezdése alapján növelő-csökkentő tételek összevont pozitív értékével haladhatja meg az átalakuló gazdasági társaság vagyonszerzés-tervezetében egyébként szereplő eredménytartalék összegét.

Az első pontban foglalt kritérium az egyik legfontosabb, amit a könyvvizsgálónak vizsgálni kell, mivel nem teljesülése esetén az átalakulást nem lehet végrehajtani változatlan formában, a cégbíró sem fogja bejegyezni az átalakulást. **Általában is elmondhatjuk, hogy a vagyonszerzés tervezetknél az auditáló könyvvizsgáló legnagyobb kockázata - ellentétben például az éves beszámoló auditjával ahol a kockázat sokkal összetettebb általában - a saját tőke nagyságával és megbontásával kapcsolatban áll fenn,** hiszen a vagyonszerzés tervezet a gyakorlatban a tulajdonosi döntésen túl szinte semmi más célt nem szolgál, mint döntési alapot a cégbíróságnak az átalakulás bejegyzésére vagy elutasítására.

Amíg az átalakulással megszűnő társaságnál a készülő vagyommérleg tervezet és a végleges vagyommérleg könyvvizsgálói ellenőrzése között nincs lényeges eltérés, ez a szinte teljes hasonlóság nem áll fenn az átalakulással létrejövő társaságnál. Az átalakulással létrejövő társaság vagyommérlegének ellenőrzésénél ugyanis a könyvvizsgálónak figyelembe kell vennie az alábbi eltéréseket:

- Míg a vagyommérleg tervezetnél „különbözetek” oszlopban részben jövőbeni tranzakciók kerültek bemutatásra – jövőben befizetendő pénzeszközök, hozzájárulások, átadandó eszközök, stb. – addig a végleges vagyommérleg teljes mértékben csak a ténylegesen a társaság tulajdonába adott eszközöket tartalmazhatja, a vagyommérleg nem egy félig „fikciós” jövőbeni saját tőke állapotot mutat be, hanem egy tényállapotot.
- A vagyommérleg tervezettől eltérően a végleges vagyommérleg az átalakulással létrejövő társaságnál értelemszerűen nem tartalmazhat lekötött tartalékot a jövőbeni, átalakulásig terjedő időszakra vonatkozó vagyonvesztés fedezetére.
- Az előző két pontból kifolyólag szélsőséges esetben előfordulhat, hogy az átalakulással létrejövő társaság végleges vagyommérlegének saját tőkéje tartalmaz negatív értéket is valamely mérlegsoron (pl. jegyzett, de be nem fizetett tőke, eredménytartalék).
- Amíg a vagyommérleg tervezet tulajdonosi és cégbírósi döntést megalapozó dokumentum az átalakulással létrejövő társaságnál, addig a végleges vagyommérleg az új társaság nyitómérlegének alapbizonylata lesz, tehát konkrét könyvelési tételek fognak történni a végleges vagyommérleg adataira támaszkodva.

Példa az átalakulással létrejövő társaság vagyonszerzői tervezetéről és vagyonszerzői tervezetéről készült jelentésről

Független könyvvizsgálói jelentés

Az FGH Kft. tulajdonosainak

A vagyonszerzői tervezetéről és vagyonszerzői tervezetéről készült jelentés

Elvégeztük az FGH Kft. – mint átalakulással létrejövő társaság (továbbiakban „a Társaság”) mellékelt 2012. december 31-i vagyonszerzői tervezetéről és vagyonszerzői tervezetéről – melyekben a különbözések és a rendezés elszámolása után az eszközök és források egyező végösszege XXX.XXX ezer forint, a saját tőke YYY.YYY ezer forint, a jegyzett tőke Z.ZZZ ezer forint – vizsgálatát.

A vezetés felelőssége a vagyonszerzői tervezetéről és vagyonszerzői tervezetéről

A vezetés felelős a vagyonszerzői tervezetnek és vagyonszerzői tervezetnek a számviteli törvényben foglaltakkal összhangban történő elkészítéséért és valós bemutatásáért, valamint az olyan belső ellenőrzésekért, amelyeket a vezetés szükségesnek tart ahhoz, hogy lehetővé váljon az akár csalásból, akár hibából eredő lényeges hibás állításoktól mentes vagyonszerzői tervezet és vagyonszerzői tervezet elkészítése.

A könyvvizsgáló felelőssége

A mi felelősségünk a vagyonszerzői tervezetnek és vagyonszerzői tervezetnek a véleményezése könyvvizsgálatunk alapján. Könyvvizsgálatunkat a magyar Nemzeti Könyvvizsgálói Standardokkal és a könyvvizsgálatra vonatkozó – Magyarországon érvényes – törvényekkel és egyéb jogszabályokkal összhangban hajtottuk végre. Ezek a standardok megkövetelik, hogy megfeleljünk az etikai követelményeknek, valamint hogy a könyvvizsgálatot úgy tervezzük meg és hajtsuk végre, hogy kellő bizonyosságot szerezzünk arról, hogy a vagyonszerzői tervezet és vagyonszerzői tervezet mentes-e a lényeges hibás állításoktól.

A könyvvizsgálat magában foglalja olyan eljárások végrehajtását, amelyek célja könyvvizsgálói bizonyítékot szerezni a vagyonszerzői tervezetben és vagyonszerzői tervezetben szereplő összegekről és közzétételekről. A kiválasztott eljárások – beleértve a vagyonszerzői tervezet és vagyonszerzői tervezet akár csalásból, akár hibából eredő, lényeges hibás állításai kockázatainak felmérését is – a mi megítélésünktől függenek. A kockázatok ilyen felmérésekor a vagyonszerzői tervezet és vagyonszerzői tervezet gazdálkodó egység általi elkészítése és valós bemutatása szempontjából releváns belső ellenőrzések miatt mérlegeljük, hogy olyan könyvvizsgálói eljárásokat tervezzünk meg, amelyek az adott körülmények között megfelelőek, de nem azért, hogy a gazdálkodó egység belső ellenőrzésének hatékonyságára vonatkozóan véleményt mondjunk. A könyvvizsgálat magában foglalja továbbá az alkalmazott számviteli politikák megfelelőségének és a vezetés által készített számviteli becslések ésszerűségének, valamint a vagyonszerzői tervezet és vagyonszerzői tervezet átfogó prezentálásának értékelését.

Meggyőződésünk, hogy a megszerzett könyvvizsgálói bizonyíték elegendő és megfelelő alapot nyújt könyvvizsgálói véleményünk megadásához.

Vélemény

Véleményünk szerint a vagyonszerzői tervezet és vagyonszerzői tervezet megbízható és valós képet ad az FGH Kft. 2012. december 31-i vagyoni és pénzügyi helyzetéről a Számvitelről szóló 2000. évi C. törvényben és a Gazdasági Társaságokról szóló 2006. évi IV. törvényben foglaltakkal összhangban. A vagyonszerzői tervezet a vagyonszerzői tervezet megfelelően támasztja alá.

Keltezés

Könyvvizsgáló cég képviselőjének aláírása   Kamarai tag könyvvizsgáló aláírása

Képviselőre jogosult neve

Kamarai tag könyvvizsgáló neve

Könyvvizsgáló cég neve, székhelye

Nyilvántartási szám

Nyilvántartási szám

14.4. Főbb eltérések a vagyommérleg tervezetek és a végleges vagyommérlegek könyvvizsgálatainak fázisaiban az éves beszámolók könyvvizsgálati fázisaihoz képest

Bár korábban hangsúlyoztuk, hogy az átalakulással megszűnő társaság vagyommérleg tervezetének és végleges vagyommérlegének alapjául szolgáló alapmérleg auditja rengeteg hasonlóságot mutat, felsorolunk néhány olyan eltérést, ami a gyakorlatban elő szokott fordulni a két feladat elvégzésében:

A **könyvvizsgálói munka elfogadásánál** általában ugyanazon objektív és szubjektív kritériumok alapján dönt a könyvvizsgáló a munka elfogadásáról azzal a kivétellel, hogy a vagyommérleg tervezet és a végleges vagyommérleg auditját – mint az köztudott – nem végezheti el a társaság választott könyvvizsgálója és az, aki az adott társaság vonatkozásában a vagyommérleg tervezet fordulónapját megelőző 2 üzleti évben apport értékelést vagy könyvvizsgálatot végzett az átalakulással megszűnő társaságnál (Gt. 73. § (4)).

A **kockázatfelmérést** az adott társaságnál szintén el kell végeznie a könyvvizsgálónak, hiszen a kockázatok megértése nélkül nem képes a könyvvizsgáló megfelelő audit munkát végezni a mérlegen sem.

A **lényegességi értékek számítását** is el kell végezni, mivel ezek nélkül nem lehetséges a kritikus területek kiválasztása, a tesztelés, az eltérések kiértékelése és az esetleges minősítésről szóló döntés meghozatala. A lényegességi értékek számításának alapjául a végleges vagyommérlegek és vagyommérleg tervezetek auditjánál viszont nagy valószínűséggel a saját tőke fog szolgálni, mivel – amint azt a jegyzet korábbi részében kifejtettük – a saját tőke értéke és belső felosztása lesz a döntő kritérium a cégbírószági döntésnél és valószínűleg részben a tulajdonosi döntésnél is.

A **kritikus területek** kiválasztása hasonló módon és kritériumok alapján történik a vagyommérlegek auditjánál, mint az éves beszámoló auditjánál.

A vagyommérlegek auditjával kapcsolatos **átfogó könyvvizsgálati stratégia kialakításánál, a rendszerfelmérésnél, a kontrollok tesztelésénél, a kontrollkörnyezet kiértékelésénél és a könyvvizsgálati munkaprogram kialakításánál, végrehajtásánál és a jelentés kiadásánál** is igazak azok a szabályok és elvek, amelyek alapján az éves beszámolót is auditáljuk, de a gyakorlatban a következő hangsúly eltolódások és különbségek fordulnak elő:

- Az átfogó könyvvizsgálati stratégiánál értelemszerűen nem tudunk támaszkodni az előző év tapasztalataira.
- Mivel a kontroll alapú megközelítés több más feltétel mellett általában csak akkor hatékony fegyver a könyvvizsgáló kezében, ha több éven át auditál egy társaságot, ezért vagyommérlegek auditjánál még a szokásosnál is ritkábban fordul elő kontroll alapú megközelítés és kontrollok tesztelése.

- A fentiekből kifolyólag szinte teljesen alapvető vizsgálati eljárásokkal szoktak a könyvvizsgáló kollegák meggyőződni a vagyonmérleg megfelelőségéről.
- Mivel az éves beszámoló auditjától eltérően a vagyonmérleg tervezetek auditjánál gyakran előfordul az, hogy az alaptervet egy másik könyvvizsgáló ellenőrizte – például abban az esetben, amikor a vagyonmérleg tervezet az előző éves beszámoló mérleg adatain alapul – a könyvvizsgáló egy úgynevezett „file review” segítségével fel tudja használni a másik könyvvizsgáló munkáját, mint azt korábban bemutattuk.
- Az alapvető vizsgálati eljárások elvégzésében, az eltérések kiértékelésében, a hibák kezelésében, teljességi nyilatkozat kérésében lényeges eltérés nincs az éves beszámoló és a vagyonmérleg auditja között.
- A jelentés is nagyon hasonló lesz, értelemszerűen jövedelmi helyzetről nem fog szólni, csak vagyoni, pénzügyi helyzetről.
- Vezetői levél kibocsátására ritkábban kerül sor vagyonmérleg audit esetén, de nem kizárt.

14.5. Egyéb gyakorlati kérdések, melyek az átalakulási vagyonmérleg tervezetek és vagyonmérlegek auditjával kapcsolatban merültek fel az elmúlt évek gyakorlatában

Mivel az átalakulások könyvvizsgálatára vonatkozólag nem jelent meg egységes módszertani útmutató, több olyan kérdés is felmerült, amelyre a könyvvizsgálói szakmában a válaszok nem egységesek. Ezekre a kérdésekre hivatalos útmutató hiányában a szerzők csak a saját tapasztalataikat illetve az oktatók oktatásán elhangzott tapasztalatokat tudják megosztani jelen jegyzetben, de talán ez is segítséget nyújthat a döntéseknél a kollegáknak. Ilyen a gyakorlatban gyakran felmerülő kérdések a következők:

- Az átalakulások könyvvizsgálatánál elég egy könyvvizsgálói jelentést kiadni az összes vagyonmérleg tervezetre illetve vagyonmérlegre, vagy vagyonmérleg tervezetenként, vagyonmérlegenként külön könyvvizsgálói jelentés kiadása szükséges minden egyes társaságra, azon belül külön az átalakuló és az átalakulással megszűnő társaságra?
- Milyen módon kell értelmezni a Gt 73. § (5)-át mely szerint „a gazdasági társaság vagyonának értékét, a saját tőke összegét a könyvvizsgáló által elfogadottnál magasabb értékben nem lehet meghatározni”?

Több könyvvizsgáló kollega esetében felmerült kérdésként az, hogy egy átalakulásnál elég-e 1 könyvvizsgálói jelentést kiadni vagy szükséges több könyvvizsgálói jelentés kiadása. Ez a gyakorlatban úgy merül fel, hogy egy egyszerű átalakulásnál - például egy korlátolt felelősségű társaság átalakul részvénytársasággá – elég egy jelentést kiadni a vagyonmérleg tervezetekre vagy kettő jelentés kiadása szükséges a könyvvizsgáló részéről. Amennyiben bonyolultabb átalakulásról beszélünk, akkor kérdés, hogy abban az esetben, amikor például 3 társaság összeolvad 1 társasággá, akkor ez 4 darab könyvvizsgálói jelentés kiadását

eredményezi, vagy kevesebb jelentés kiadásával is megfelel a könyvvizsgáló a törvényi előírásoknak.

A tankönyv szerzői mind a saját gyakorlatukban, mind a közvetlen szakmai környezetükben azt az elvet érvényesítették és látták érvényesülni, hogy átalakuláskor minden egyes vagyonszámla tervezetre és vagyonszámla-rekre külön könyvvizsgálói jelentés került kiadásra. Ez jórészt, de nem kizárólagosan azon alapulhat, hogy a Számviteli törvény is külön számviteli egységként kezeli például az átalakuló és az átalakulással létrejövő társaság vagyonszámla-re tervezetét ezért két külön számviteli egységre, beszámolóra két külön jelentés kiadása indokolt. Ugyanezen érvrendszer mellett mikor 3 társaság egyesül 1 társasággá, akkor erre 4 könyvvizsgálói jelentést kell kiadni. Ez a gyakorlat eddig a szerzők által tapasztaltak alapján mind a cégbírók mind az átalakulásokban érdekelt egyéb személyek által elfogadásra talált.

Többször merült fel kérdésként könyvvizsgáló kollegáktól az is, hogy a Gt. 73. § (5) bekezdése alapján kell-e a könyvvizsgálónak a jelentésében külön nyilatkozni vagy nem. A gyakorlatban megtalálható olyan megoldás, melynél az átalakulást ellenőrző könyvvizsgáló egy külön részt helyezett el a könyvvizsgáló jelentésben, melyben valamilyen módon kijelentette,

- hogy a gazdasági társaság vagyonának értéke, a saját tőke összege nem haladja meg az általa elfogadott értéket,
- a jegyzett tőke maximuma X ezer forint a vagyon értéke alapján, stb.

Az ilyen típusú kijelentések a könyvvizsgálói jelentésben általában olyan megfogalmazásban készültek el a gyakorlatban, amelyek valamilyen abszolút, 100 százalékos bizonyosságot sugalmaznak a könyvvizsgálói jelentést olvasó személynek olyan adatról (pl. vagyonérték, saját tőke értéke, stb.), amelyről a könyvvizsgáló nem tud 100 százalékos bizonyosságot nyerni a könyvvizsgálói munkája során. Így azok a könyvvizsgáló kollegák, akik ilyen addicionális részeket helyeztek el a könyvvizsgálói jelentésben, könnyen olyan kijelentéseket tehetnek ezzel, amelyekről nem tudtak szakmailag meggyőződni és olyan felelősséget „húznak magukra”, melyeket nem lenne szabad felvállalniuk az általuk elvégzett könyvvizsgálói munka alapján.

Egy másik szakmai érvrendszer alapján viszont akkor, mikor a könyvvizsgáló az általa könyvvizsgált vagyonszámla-re-tervezetre vagy vagyonszámla-regre kiadott könyvvizsgálói jelentésben kijelenti, hogy a vagyonszámla-re/vagyonszámla-re-tervezet megbízható és valós képet ad a Társaság adott időpontban fennálló vagyoni helyzetéről a Számvitelről szóló 2000. évi C. törvényben és a Gazdasági Társaságokról szóló 2006. évi IV. törvényben foglaltakkal összhangban, akkor közvetett módon a Gt. 73. § (5) bekezdésnek történő megfeleléséről is nyilatkozik, tehát kiegészítő megjegyzés külön erről a részből nem szükséges a könyvvizsgálói jelentésben. Jelen jegyzet írói saját maguk által kiadott jelentésekben és a közvetlen szakmai környezetükben kiadott jelentésekben ez utóbbi elvet és szakmai megoldást alkalmazták és látták alkalmazni. Az ilyen formában kiadott, a Gt. 73. § (5) bekezdésére vonatkozólag külön kiemelt részt nem tartalmazó jelentésekkel kapcsolatban a

cégbíróságtól vagy más az átalakulásban érintett személyektől esetlegesen érkező szakmai kifogásról a szerzőknek nincs tudomása.

12. FELADAT

Minden forint adat MHUF

Alfa Kft és Béta Kft tulajdonosai döntöttek a két társaság egyesüléséről, Béta fog beolvadni Alfába. A tulajdonosok döntése alapján a vagyonmérleg tervezetek alapjaként a 2012-es év végi beszámolókat fogják felhasználni. Alfának 2012 végén 30%-os tulajdonrésze volt Bétában és ez nem is változott a beolvadásról szóló döntésig. A kapcsolódó részesedés könyv szerinti értéke 30 MHUF volt az év végi mérlegben. 2012 végén az egymással szembeni követelés és kötelezettség értéke 10 MHUF volt. Az említett első tulajdonosi döntésnél döntöttek arról is, hogy az átalakulásra való tekintettel tőkeemelést hajtanak végre Alfában 50 MHUF értékben, melyet a tulajdonosok pénzben fizetnek be június 30-ig. Arról is született döntés, hogy amennyiben megoldható, az Alfa könyveiben szereplő eszközök legyenek piaci értékre helyezve, ezzel javítva a saját tőke helyzetét. Egy 2013 januárjában készült vagyonértékelés azt állapította meg, hogy a telek - melynek könyv szerinti 110 MHUF - piaci értéke 150 MHUF, a többi eszköz és kötelezettség piaci értéke nem tér el lényegesen az év végi könyv szerinti értéktől. A főkönyvelő tájékoztatta a tulajdonosokat, hogy értékhelyesbítés nem helyezhető el a vagyonmérleg tervezetekben, de más módon el fogják ismerni ezt a plusz értéket a saját tőkében. Bétánál egyébként nem tudtak olyan eszközt találni, melynek értéke lényegesen magasabb lett volna a könyv szerinti értéknél, ezért Bétánál nem kívántak élni a tulajdonosok a felértékelés lehetőségével. Az átalakulási terv szerint 2013. május 31. lesz a kért bejegyzés napja az átalakulásra, addig a tervek szerint Alfa kb. nulla eredményt fog produkálni, Béta mínusz 5 MHUF-ot.

A gazdasági vezetők elkészítették Alfa és Béta vagyonmérleg tervezetét az év végi mérlegek alapján, majd elkészítették Alfa vagyonmérleg tervezetét, mely a beolvadás utáni állapotot reprezentálta:

Alfa vagyonszerzés tervezet

2012. december 31.

	Könyv szerinti	Átértékelés	Piaci érték
Tárgyi eszköz	110	40	150
Részesedés	30		30
Követelés	10		10
Pénzeszköz	10		10
Jegyzett tőke	100		100
Tőketartalék	20	40	60
Eredménytartalék	10		10
Lekötött tartalék	0		0
Értékelési tartalék	0		0
MSZE	10		10
Kötelezettségek	20		20

Béta vagyonszerzés tervezet

2012. december 31.

	Könyv szerinti	Átértékelés	Piaci érték
Tárgyi eszköz	30		30
Részesedés	0		0
Követelés	10		10
Pénzeszköz	0		0
Jegyzett tőke	50		50
Tőketartalék	0		0
Eredménytartalék	-10		-10
Lekötött tartalék	0		0
Értékelési tartalék	0		0
MSZE	-10		-10
Kötelezettségek	10		10

Alfa mint átalakulással létrejövő társaság vagyonszerző tervezet

2012. december 31.

	Alfa piaci	Béta piaci	Különbözet	Rendezés
Tárgyi eszköz	150	30	0	
Részesedés	30	0	-30	
Követelés	10	10	-10	50
Pénzeszköz	10	0		
Jegyzett tőke	100	50	-15	50
Tőketartalék	60	0	-15	
Eredménytartalék	10	-10		
Lekötött tartalék	0	0		
Értékelési tartalék	0	0		
MSZE	10	-10		
Kötelezettségek	20	10	-10	

Feladat

1, Ellenőrizze le, hogy a példában található ismeretek és törvényi szabályozás alapján Alfa, mint átalakuló társaság vagyonszerző tervezete megfelelően lett-e összeállítva, feltételezve, hogy az 1. oszlopban a 2012. december 31-i éves beszámoló auditált mérlegadatai kerültek.

2, Ellenőrizze le, hogy a példában található ismeretek és törvényi szabályozás alapján Béta, mint átalakuló társaság vagyonszerző tervezete megfelelően lett-e összeállítva, feltételezve, hogy az 1. oszlopban a 2012. december 31-i éves beszámoló auditált mérlegadatai kerültek.

3, Ellenőrizze le, hogy a példában található ismeretek és törvényi szabályozás alapján Alfa, mint átalakulással létrejövő társaság vagyonszerző tervezete megfelelően lett-e összeállítva? Milyen oszlopok hiányoznak ebből a vagyonszerző tervezetből?

4, A vagyonszerző tervezet adatai alapján van-e akadálya az átalakulásnak?

5, Állítsa össze az Alfa, mint átalakulással létrejövő társaság végleges vagyonszerzőlegének utolsó oszlopában található saját tőke egyes sorainak értékét, ha az alábbi információkat ismeri:

- A Béta tényleges vesztesége 10 M Ft lett.
- A bejegyzés napjáig a tulajdonosok a tőkeemelés felét fizették meg.

14.6. Részvény cserearánnal kapcsolatos könyvvizsgálói feladatok részvénytársaságok egyesülésénél és szétválásánál

Az egyesülések és szétválások halmazában kisebbséget képviselnek azok az esetek, amikor az ilyen típusú átalakulások részvénytársaságok részvételével mennek végbe, de ezen eseteknél speciális feladatokat ró a vagyonmérleget auditáló könyvvizsgálóra a Gt., amelyből az egyik a cserearány felülvizsgálatával kapcsolatos munka. A Gt. 279. § (3) alapján ugyanis a részvénytársaságok egyesülése esetében a vagyonmérleg-tervezeteket ellenőrző könyvvizsgálónak nyilatkoznia kell, hogy az egyesülési szerződésben meghatározott cserearányt a részvénytársaság milyen módszerekkel határozta meg, ezek a módszerek külön-külön milyen értéket eredményeztek, és hogy álláspontja szerint a cserearány megfelelő-e. Ha az értékelésnek különös nehézségei voltak, ezeket is ismertetni kell. Részvénytársaságok szétválása esetére hasonló szabályt fogalmaz meg a szétválási szerződés tekintetében a Gt. 281. § (3) bekezdése a fenti jogszabályi részre hivatkozva. Ezeket a cserearányokat értelemszerűen nem csak részvénytársaságok szétválásánál és egyesülésénél kell megállapítani, hanem a más formában működő társaságok esetében is, de a cserearányok könyvvizsgáló által történő ellenőrzését csak a részvénytársaságokra írja elő kötelezően a Gazdasági Társaságokról szóló törvény.

Amennyiben az egyesülő és egyesüléssel létrejövő, illetve a szétváló és szétválással létrejövő társaságoknak ugyanaz az 1 személy a tulajdonosa, akkor a részvény cserearány megállapításával kapcsolatos kockázatok minimálisak, nem áll fenn olyan veszély, hogy részvény cserearány segítségével egyoldalúan lecsökkentik valamely tulajdonos tulajdonának értékét az átalakulás pillanatában. Ilyen esetekben a részvény cserearány megállapítása többnyire egyszerű matematikai kérdés és a gyakorlatban ezeknél az eseteknél a tulajdonos általában él azzal a Gt. 279. § (6) bekezdésben foglalt jogával, mely szerint "amennyiben az egyesülő részvénytársaságok valamennyi részvényese egyhangú határozattal úgy határoz, az egyesülés során a (3)–(4) bekezdések rendelkezései nem alkalmazandók".

Amennyiben nem kap ilyen felmentést a könyvvizsgáló, úgy foglalkoznia kell a részvény cserearány megalapozottságával és nyilatkoznia is kell róla. Mivel a könyvvizsgáló nyilatkozatát a részvényesek figyelembe veszik az egyesülési vagy szétválási szerződés elfogadásánál és ezáltal az új tulajdoni arányok meghatározásánál, a könyvvizsgáló egy inkorrekt, egyes részvényeseket egyértelműen előnyhöz juttató, másokat egyértelműen hátrányba hozó részvény cserearány támogatásával nehezen áthárítható felelősséget húz magára.

Magyarországon a gyakorlatban leggyakrabban a részvény cserearány meghatározásánál 3 módszer alapján szokták meghatározni a részvény cserearányt, mégpedig

- saját tőke alapján
- piaci értékre korrigált saját tőke alapján
- a részvénytársaságok jövőbeni jövedelemtermelő képessége alapján megállapított piaci érték alapján.

Tőzsdén jegyzett, vagy OTC piacon aktív forgalommal bíró részvények esetén természetesen a **tőzsdei vagy OTC piaci ár** a legjobban alkalmazható a cserearány meghatározásánál, de ilyen adat a Magyarországon bejegyzett társaságok esetében nagyon kevés esetben érhető el, ezért ezt a módszert általánosan alkalmazható módszerként nem tudjuk említeni.

A cserearány meghatározása a **saját tőke alapján** egy egyszerű módszer, mely minden esetben végrehajtható további munka – eszközök vagy cég vagyonértékelése – nélkül. Előnye magában hordozza legfőbb hátrányát is, hiszen nagyon ritkán fordul elő, hogy az egyes részvénytársaságok tényleges piaci értéke összhangban lenne a saját tőkéjük arányával.

Alkalmazzák még a cserearány meghatározására azt a módszert is, amikor nem a saját tőke arányai alapján határozzák meg a részvény cserearányokat, hanem a **piaci értékre korrigált saját tőke alapján**, amikor a társaság eszközeinél és kötelezettségeinél is kiszámolják a piaci értéket, a piaci érték és a könyv szerinti érték különbségével módosítják a számviteli saját tőkét és ezzel a korrigált saját tőkével kalkulálják ki a cserearányt. Az így kalkulált arányok közelebb állnak a teljes piaci alapú értékeléshez és ezzel korrektebb megoldáshoz jutunk valószínűleg, mint az előző módszerrel, de a valóságban az így korrigált saját tőke arányok is általában eltérnek a részvénytársaság tényleges piaci értéke alapján kalkulálható arányoktól.

Jól alkalmazható viszont ez a módszer olyan társaságoknál, amelyeknél a társaság értékét a benne levő eszközök értéke határozza meg, de az eszközök nem rendelkeznek folyamatos jövedelemtermelő képességgel, vagy az eszközök piaci értéke már a jövedelemtermelő képesség alapján került megállapításra. Ilyen társaságok lehetnek például az ingatlanok értékesítésével, ingatlanok bérbeadásával foglalkozó cégek.

Szakmailag a legmegalapozottabb és a könyvvizsgáló számára általában a legelfogadhatóbb módszer az, amikor a cserearányokat a **jövőbeni jövedelemtermelő képesség** alapján, diszkontált cash-flow-k segítségével számolják ki. Hátránya a módszernek az, hogy

- addicionális költséget jelent az értékelés elkészítése az átalakuló társaságok számára,
- a könyvvizsgálónak jövőbeni pénzmozgások alapján kell áttételesen véleményt nyilvánítani, ami mindig addicionális kockázatot jelent a könyvvizsgáló munkájában

A könyvvizsgáló feladata elemezni a cserearány számításnál alkalmazott módszert, meggyőződni arról, hogy az alkalmazott módszer biztosítja-e minden korábbi tulajdonos számára azt, hogy az átalakulással nem éri őt egyoldalú hátrány vagy előny.

13. FELADAT

Minden forint adat MHUF

Delta Zrt. és Gamma Zrt. tulajdonosai döntöttek a két társaság egyesüléséről, össze fognak olvadni könyv szerinti értéken. A két társaságnak nincs egymásban részesedése. Az alábbiakban kivonatot talál Delta és Gamma vagyonszármazékok tervezetének 3. oszlopából, valamint az egyesüléssel létrejött Szumma Zrt. vagyonszármazékának utolsó oszlopából néhány kiegészítő adattal együtt.

	Delta	Gamma	Szumma
Tárgyi eszköz	100	0	100
Jegyzett tőke	100	200	300
Tőketartalék	70	0	130
Eredménytartalék	30	140	70
Lekötött tartalék	0	0	0
Saját tőke összes	200	300	500
Részcégek száma (db)	100	2 000	300
Tárgyi eszköz piaci érték	200	0	200
Társaság piaci érték jövőbeni jövedelemtermelő képesség alapján számolva	200	400	600

Feladat: Állapítsa meg a részvénytársaságok cserearányát mind Deltára mind Gammára akkor, ha a cserearány

a, saját tőke értékét

b, saját tőke „piaci” értékét

c, a társaságok jövőbeni jövedelemtermelő képesség alapján megállapított piaci értékét veszi alapul a cserearány megállapításánál. A kisebbségi diszkont hatásával és a szinergiahatással nem kell foglalkoznia a megoldásnál!

Természetesen a részvény cserearányok megállapításánál nem csak olyan egyszerű esetek fordulhatnak elő, amelyeknél 2 olyan társaság egyesül, melyeknek egymásban nincsenek részesedései. Az olyan egyesüléseknél, ahol az egyesülő részvénytársaságoknak egymásban is volt részesedése az egyesülés előtt, fontos az egymásban levő részesedések megfelelő figyelembevétele.

14. FELADAT

Minden forint adat MHUF-ban

Alfa Zrt, Béta Zrt, és Céta Zrt. tulajdonosai döntöttek a 3 társaság egyesüléséről, össze fognak olvadni könyv szerinti értéken, az új cég neve Szumma Zrt lesz. Az összeolvadás előtt Alfának 75% részesedése volt Bétában (könyv szerinti érték 100) és 20% Cétában (könyv szerinti érték 40), Bétának 60% részesedése volt Cétában (könyv szerinti érték 150). Üzleti vagy cégérték (goodwill) nem szerepelt az egyedi könyvekben a részesedésekkel kapcsolatban. A társaságoknak a lenti tárgyi eszközökön és az említett részesedéseken kívül más befektetett eszköze nem volt az összeolvadás évében. Az alábbiakban kivonatot talál Alfa, Béta és Céta vagyonmérleg tervezetének 3. oszlopából, néhány kiegészítő adattal együtt.

	Alfa	Béta	Céta
Tárgyi eszköz	100	50	200
Jegyzett tőke	100	200	200
Tőketartalék	40	40	70
Eredménytartalék	60	160	330
Saját tőke összes	200	400	600
Részvények száma (db)	100	2000	20
Tárgyi eszköz piaci érték	200	250	300
Társaság piaci érték jövőbeni jövedelemtermelő képesség alapján számolva	1400	1200	700

Szumma jegyzett tőkéjével kapcsolatban nem terveznek tőkeleszállítást vagy emelést az átalakulással párhuzamosan, a törvények által figyelembe vehető jegyzett tőkét szeretnének a tulajdonosok. Szummában tervek szerint a részvényeseknek összesen 190 000 darab részvényük lesz.

Feladat:

1. A vezetőség kiszámolta a cserearányt a vagyonmérleg tervezet adatai alapján, a saját tőkének könyv szerinti értéke alapján. A kalkulációt a következő módszerrel számolták ki. Először összeadták a három egyesülő társaság saját tőkéjét ($200+400+600=1200$). Majd megnézték, hogy az egyes társaságok hány százalékát teszik ki ennek a kalkulált saját tőkének (Alfa $1/6$, Béta $1/3$, Céta $1/2$). Ezután megnézték, hogy ezen arányok alapján a tervezett részvény darabszámból (1900) az egyes cégek tulajdonosait összességében mennyi részvény illeti meg:

Alfa	$1/6 \times 190\,000 = 31\,667$ darab
Béta	$1/3 \times 190\,000 = 63\,333$ darab
Céta	$1/2 \times 190\,000 = 95\,000$ darab

Így a részvény cserearányok a következőképpen lettek megállapítva a vezetőség által:

Alfa	$100 : 31\,667$
Béta	$2000 : 63\,333$
Céta	$20 : 95\,000$

Gondolja végig, hogy szakmailag elfogadhatónak tartja-e a részvény cserearány fenti kalkulációját figyelembe véve a módszert és az időpontot, amelyre vonatkozó adatok felhasználásra kerültek.

2. Állapítsa meg a részvénytársaságok cserearányát mindhárom cég tulajdonosaira akkor, ha a cserearányról

a, saját tőke könyv szerinti, de „konszolidált szintű” értékét

b, saját tőke „piaci” értékét, tehát tárgyi eszközök piaci értékével korrigált, „konszolidált szintű” értékét

c, a társaságok jövőbeni jövedelemtermelő képesség alapján megállapított, konszolidált piaci értékét veszi alapul a cserearány megállapításánál. A kisebbségi diszkont hatásával és a szinergiahatással nem kell foglalkoznia a megoldásnál!

15. Könyvvizsgálói tennivalók vesztegetés gyanújának észlelése esetén az éves beszámoló könyvvizsgálata során

A könyvvizsgáló nem nyomozó szerv, nem feladata az általa auditált társaságnál olyan nyomozati munka végzése, amely bűncselekmények felderítésére szolgál. Ettől függetlenül minden könyvvizsgáló szakmai pályafutásában előfordulhat olyan pillanat, amikor valamilyen korrupciós bűncselekmény elkövetésének a potenciális jeleit észleli. Ezen korrupciós bűncselekmények egyike a vesztegetés, mely ellen az OECD harcot hirdetett, ezen belül kiemelt figyelmet fordítva a külföldre irányuló vesztegetés visszaszorítására. Mivel a 2012. évi C. törvény (továbbiakban „Új BTK”) részben újraszabályozta a vesztegetéssel kapcsolatos szabályokat, időszerű áttekinteni ezeket. Ezen túl röviden áttekintjük azt is, hogy a könyvvizsgálónak mi a teendője, ha az általa könyvvizsgált társaság működésével kapcsolatban vesztegetés jeleit észleli. Mivel a „külföldi” és az országhatárokat nem átszelő vesztegetésnek kevés kivételtől eltekintve megegyezik az elkövetői módja, számviteli kihatása, stb. a jegyzet azon részében kezeljük csak külön őket, ahol az indokolt.

15.1. Vesztegetés törvényi szabályozása az Új BTK-ban.

A vesztegetéssel kapcsolatos elkövetői magatartást az Új BTK 290. § – 297. § szankcionálja.

Vesztegetés törvényi tényállását valósítja meg az, „aki gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében tevékenységet végző személynek vagy rá tekintettel másnak azért ad vagy ígér jogtalan előnyt, hogy a kötelességét megszegje”.

Vesztegetés elfogadása törvényi tényállását valósítja meg az Új BTK szerint az, „aki gazdálkodó szervezet részére vagy érdekében végzett tevékenységével kapcsolatban jogtalan előnyt kér, avagy a jogtalan előnyt vagy ennek ígéretét elfogadja, illetve a rá tekintettel harmadik személynek adott vagy ígért jogtalan előny kérőjével vagy elfogadójával egyetért”.

Az Új BTK mindkét tényállás ismertetésénél kifejti, hogy gazdálkodó alatt nem csak a magyarországi gazdálkodó értendő, a **külföldi gazdálkodó részére vagy érdekében végzett tevékenység** teljesen azonos módon büntetendő.

Az Új BTK külön tényállásként kezeli, amennyiben a vesztegetés

- **hivatalos személy** ellen irányul, vagy hivatalos személy az, aki a működésével kapcsolatban előnyt kér, az előnyt vagy ennek ígéretét elfogadja, illetve a rá tekintettel harmadik személynek adott vagy ígért előny kérőjével vagy elfogadójával egyetért (hivatali vesztegetés aktív és passzív esete)
- **hatósági vagy bírósági eljárásban részt vevő személy** ellen irányul, vagy ilyen személy a passzív végrehajtója a vesztegetésnek.

Az Új BTK ezeknél a tényállásoknál is kifejti, hogy a hivatalos személy alatt a **külföldi hivatalos személy** is értendő, illetve megjelöli azokat a **külföldi bíróságokat** – törvénnyel kihirdetett nemzetközi szerződéssel vagy az Egyesült Nemzetek Biztonsági Tanácsa kötelező

határozatával létrehozott nemzetközi büntető bíróság, illetve az Európai Unió Bírósága – amelyek eljárásaival kapcsolatos vesztegetés azonos megítélés alá esik a magyarországi bírósági eljárásokkal kapcsolatos vesztegetéssel az Új BTK tényállása és szankciói szempontjából.

Külön tényállásként kezeli az Új BTK a **vesztegetés feljelentésének elmulasztását, vagyis** azt az elkövetői magatartást is, amikor „hivatalos személy, aki e minőségében hitelt érdemlő tudomást szerez arról, hogy még le nem leplezett vesztegetést vagy vesztegetés elfogadását követtek el, és erről a hatóságnak, mihelyt teheti, nem tesz feljelentést”. Ez utóbbinál fontos megjegyezni, hogy a könyvvizsgáló az általa auditált gazdasági társaság tekintetében továbbra sem minősül hivatalos személynek, így nem köteles hatóságnak jelezni az általa könyvvizsgált társaságnál észlelt vesztegetést.

15.2. Vesztegetésre utaló jelek az auditált társaság működésével kapcsolatban, könyvvizsgáló teendői ilyen jelek észlelésekor

A könyvvizsgálók által vizsgált éves beszámolók tekintetében a vesztegetéssel kapcsolatban viszonylag szűk körben jelenhet meg a tranzakció a könyvelésben, hiszen a vesztegetésből származó „bevétel” a tapasztalatok szerint nem jogi személyeknél, hanem magánszemélyeknél jelenik meg. A könyvvizsgálónak ezért az éves beszámoló vizsgálatánál azokra a jelekre érdemes felfigyelnie, amelyeknél az általa vizsgált társaság potenciálisan az „aktív” vesztegető oldalon áll, tehát jogtalan előnyt ígér vagy nyújt.

Amennyiben a könyvvizsgáló olyan intő jeleket észlel a normál audit munkája során, amely **akár belföldre akár külföldre** irányuló vesztegetésre utal, ott érdemes további munkát végezni a mögöttes tartalom megértése és a helyes könyvvizsgálói döntés meghozatala céljából.

Ilyen vesztegetésre utaló jel lehet, amennyiben a vizsgált társaság olyan szerződést köt, vagy olyan kifizetést teljesít,

- amely kifizetésnél, szerződésnél az ellenérték nincs arányban a kapott szolgáltatással,
- olyan szolgáltatást kap a vizsgált társaság, amelyre nincs igazán szüksége,
- olyan nagyobb értékű eszközt vásárol a vizsgált társaság, ami nem vág a működési profiljába, nem nyilvánvaló, hogy miért van szüksége a vizsgált társaságnak a nagy értékű eszközre,
- olyan szolgáltatást kap a vizsgált társaság, ami nem illik bele a normál üzletmenetébe,
- a szolgáltatást nyújtó korábban nem nyújtott szolgáltatást a vizsgált társaságnak, nincs „neve” az adott iparágban,
- egyszeri nagyobb összegű szolgáltatásról szól a szerződés,
- a szerződés feltételének teljesülése össze van kötve valami olyan feltétellel, aminek semmi köze nincs a szerződésben szereplő szolgáltatás eredményéhez,
- szolgáltatás tartalma „lobbista” vagy ahhoz hasonló tevékenység,

- a szolgáltató cég székhelye valamely „egzotikus” „off shore” ország, ahol a tulajdonosok beazonosítása nehéz,
- a szolgáltató korábbi bevételeihez képest kiugróan magas összegű a szerződés értéke.

Ezeket a jeleket észlelheti a könyvvizsgáló bármikor a könyvvizsgálói munkája során, akkor is, ha nem végez speciális nyomozati munkát az adott cégnél, például

- a kockázatfelmérésnél,
- az egyes szerződések vizsgálatánál,
- a tranzakciók vizsgálatánál,
- a kifizetések és azon belül a mérlegfordulónap utáni kifizetések vizsgálatánál,
- a szállítók egyenlegének és forgalmának elemző eljárások keretében történő vizsgálatokor,
- adott előleg realizálhatóságának vizsgálatokor.

Természetesen a fent felsorolt, vagy egyéb a vesztegetésre utaló jelek valamelyikét csak akkor észleli az auditor, ha a munkáját a szakmailag elvárt **professzionális szkepticizmussal** hajtja végre.

Amennyiben ilyen jelre bukkan a könyvvizsgáló az első feladata tisztázni a kételyeket az ügyfél megfelelően magas beosztású vezetőjével, vagyis a gyanús tranzakciót, kifizetést, szerződést végrehajtó, engedélyező személy feletti felelősségi szinten dolgozó személlyel. A magasabb szinttel történő kommunikáció nem mindig járható út, mivel a tapasztalatok alapján a ténylegesen végrehajtott aktív vesztegetések jellemzően felsővezetői döntés eredményei, de a kommunikáció a kételyek elosztatása céljából ilyenkor is elengedhetetlen, mert ellenkező esetben a könyvvizsgáló nem megfelelő ismeretek birtokában dönt a könyvvizsgálói jelentés megalapozottságáról, esetlegesen a jelentés minősítéséről.

A felmerült kételyekkel kapcsolatos vezetői interjúk és a további audit munka elméletileg 3 kimenetet eredményezhet:

- A) Amennyiben a **könyvvizsgáló kételyeit sikerült elosztatni a vezetőségnek**, a könyvvizsgáló teljes mértékben meg tudott győződni a tranzakció tartalmáról, értelméről, jogszerűségéről és a számviteli kezelését a tranzakciónak ez alapján megfelelőnek tartja, nincs akadálya annak, hogy tiszta jelentést adjon ki és a további években is a társaság könyvvizsgálatát ellássa. Ez gyakran előforduló eset, mivel a könyvvizsgáló és az ügyfél alsóbb szintű munkatársai nincsenek mindig minden információ birtokában, részben ezért is fontos magasabb szintre továbbvinni a kérdést. Az is fontos elvárás a könyvvizsgálóval szemben azonban, hogy ezen végső döntésénél ne veszítse el a sokat emlegetett professzionális szkepticizmusát és ne azért győződjön meg a tranzakció problémáinak hiányáról, mert ahogy az angolszászok mondják „a vak szemét fordítja” a problémás tranzakció irányába.

- B) Amennyiben a **könyvvizsgáló kételyeit nem tudja eloszlatni a vezetőség**, akkor a könyvvizsgálónak mérlegelnie kell a tranzakcióhoz kapcsolódó, mérlegben és eredménykimutatásban található könyvelési tételek alátámasztottságát a lényegességi szinteket is figyelembe véve. Egy olyan tanácsadói költség például, amely mögött a könyvvizsgáló el nem oszlott gyanúja szerint nem állt tényleges tanácsadás, hanem valamilyen eszköz, jog megszerzéséhez kapcsolódó vesztegetési összeg állhat, vagy bármi más, de nem tényleges tanácsadás, ott **számviteli szempontból** az eredménykimutatásban található tétel nincs megfelelően alátámasztva. Ebben az esetben a könyvvizsgáló hatókörkorlátozás esetével találja szemben magát, vagyis saját hibáján kívül nem tudott kellő bizonyosságot szerezni a mérlegben vagy eredménykimutatásban található érték alátámasztottságáról, ezért a bizonytalan tételek nagysága és esetleges átfogó jellege alapján dönthet véleménynyilvánítás visszautasításáról, korlátozásról hatókörkorlátozás alapján, vagy tiszta jelentésről a könyvvizsgálói jelentésre vonatkozó általános szabályok alapján. Az természetes, hogy ezeket a döntéseket csak akkor tudja meghozni a könyvvizsgáló, amikor a gyanús tranzakciókat teljes mértékben összegyűjtötte, hiszen ilyen tranzakció felmerülésénél alapvető feladat annak végiggondolása és ellenőrzése, hogy csak egy ilyen tranzakció történt-e a társaságnál vagy több.
- A beszámolóra és a könyvvizsgálói jelentésre gyakorolt hatás mellett a **könyvvizsgálónak erősen meg kell gondolnia azt is, hogy szeretne-e könyvvizsgáló lenni továbbra is** egy olyan társaságnál, ahol gyanús tranzakciók zajlanak és nem feltétlenül őszinte vele a vezetőség.
- C) Abban a valószínűleg ritkán előforduló esetben, amikor **a vezetés bevallja, hogy a tranzakció mögött vesztegetés áll** és a tranzakciót ennek megfelelően fogja feltüntetni a beszámolóban és az annak részét képező kiegészítő mellékletben, akkor elméletileg nem kell minősíteni a könyvvizsgálónak a jelentését, azt viszont érdemes megfontolnia, hogy szeretne-e asszociálódni a jövőben olyan céggel könyvvizsgálóként, amelynél bűncselekményeket hajtanak végre.

Fontos hangsúlyozni, hogy a vesztegetés gyanúja esetén a konkrét döntéseknél javasolt a könyvvizsgáló kollegának konzultáció végrehajtása tapasztaltabb kollegával és/vagy jogi szakértővel.

Mint azt korábban az Új BTK szabályozásánál kifejtettük, a könyvvizsgálónak az ilyen minőségében tudomására jutó **vesztegetéssel vagy annak gyanújával kapcsolatban** nincs feljelentési kötelezettsége, sőt az etikai szabályzat 6.5. (1) pontja alapján „A könyvvizsgálói titoktartási kötelezettség alól – eltérő törvényi rendelkezés hiányában – csak az ügyfél és csak írásban adhat felmentést. Ettől a könyvvizsgáló sem polgári, sem közigazgatási, sem büntető ügyben nem tekinthet el.”

FELADATOK MEGOLDÁSAI

16.Feladatok megoldásai

1. FELADAT megoldása

A TERMELŐ Kft.-t most fogjuk először vizsgálni. Ez mindenképpen egy kiemelt kockázat abból a szempontból, hogy nincs információnk a korábbi évekre vonatkozóan. Mivel első megbízásról beszélünk, az 510. témaszámú standard szerint meg kell győződni a **nyitóegyenlegekről**. Az első könyvvizsgálati megbízás végrehajtása során a könyvvizsgáló nyitóegyenlegekkel kapcsolatos célja, hogy elegendő és megfelelő könyvvizsgálati bizonyítékot szerezzen arról, hogy:

- a) a nyitóegyenlegek tartalmazznak-e olyan hibás állításokat, amelyek a tárgyidőszaki pénzügyi kimutatásokat lényegesen befolyásolják; és
- b) a nyitóegyenlegekben tükröződő megfelelő számviteli politikákat következetesen alkalmazták-e a tárgyidőszaki pénzügyi kimutatásokban vagy az azokban bekövetkezett változásokat megfelelően számolták-e el és a vonatkozó pénzügyi beszámolási keretelvekkel összhangban megfelelően mutatták-e be és tették-e közzé.

A nyitóegyenlegekre vonatkozó bizonyosság szerzése érdekében **javasolt felvenni a kapcsolatot az előző könyvvizsgálóval**, és áttekinteni a munkapapírjait. Ezen felül szükséges lehet konkrét könyvvizsgálati eljárások elvégzése is a nyitóegyenlegeken. A példában az előző könyvvizsgáló tiszta jelentést adott, a továbbiakban feltételezzük, hogy a nyitóegyenlegekről is sikerült elegendő és megfelelő bizonyosságot szerezni.

A tevékenységet áttekintve látható, hogy az autóiparban működik a társaság, szinte kizárólagos vevője az anyavállalat. Mivel az árbevétel szintje az alkalmazott **transzferáraktól** nagyban függ, mind az **árbevétel pontossága**, mind a **vevők értékelése**, valamint a kapcsolódó adókockázat miatt a **társasági adóval** kapcsolatos tételek hordoznak magasabb kockázatot. A szállítás néha az anyavállalathoz, néha rögtön az autógyárakhoz történik, itt kockázatot jelenthet ÁFA szempontjából a teljesítés helye függvényében, hogy a késztermék valóban elhagyja-e pl. az országot (belföldi, vagy EU-n belüli értékesítésről van-e szó, van-e háromszögügylet stb.). Az ÁFA (**egyéb követelés-kötelezettség létezése, értékelése**) tehát magasabb kockázati besorolást kap.

Ezen kívül az anyavállalat a termelésben részt vevő gépek telepítésében is részt vesz: a külföldi mérnökök költségei is aktiválásra kerülnek az üzembe helyezéskor. Ebben az esetben kockázatot jelenthet, hogy az eszköz bekerülési értékében csak annyi költséget vesznek-e figyelembe, ami a jogszabályok szerint ide tartozik. Emiatt tehát a **tárgyi eszközök értékelése** kap magasabb eredendő kockázati besorolást.

A társaságnál végeznek K+F tevékenységet és az új technológiák kifejlesztésének költségeit aktiválják. A könyvvizsgáló számára magas eredendő kockázatot jelent, hogy milyen költségeket emelnek ki az eredménykimutatásból, elképzelhető hogy az eredmény befolyásolásának céljából a valójában közvetlenül felmerült költségeknél több kerül az eszközök közé (immateriális javak létezés és értékelés). Szintén vizsgálandó a tulajdonjog kérdése, hogy a kifejlesztett termék, technológia hol hasznosul, tehát mutatnak-e olyat ki az

immateriális javak között, ami felett nem rendelkeznek (**jogok és kötelek**). Az aktivált K+F kapcsán pedig minden évben vizsgálendő, hogy a jövőben megtérül-e az árbevételben, vagy esetleg terven felüli értékcsökkenés elszámolása válik szükségessé (**értékelés**). Szintén kérdés, hogy a K+F tevékenység kapcsán keletkezik-e prototípus, amit raktárra vesznek, tehát készletként kellene szerepeltetni, nem immateriális jószágként (**besorolás**). De ugyanez a kérdéskör, ha szellemi termék lesz a kísérleti fejlesztésből. A kapcsolódó **lekötött tartalék létezése és értékelése**, valamint a **kiegészítő melléklet** kapcsolata miatt a **bemutató és közzététel** lesznek releváns állítások.

A társaság jelentős garanciális kötelezettségekkel szembesül az autógyárak felé. Emiatt szigorú minőségellenőrzés is működik a cégnél. Ugyan a társaság az anyavállalat részére állítja ki a számlákat, de a garanciális igényekért, minőségi kifogásokért köteles az autógyárak felé helytállni. Emiatt a **garanciális céltartalék értékelése, létezése** kiemelt kockázatú, így a kapcsolódó **egyéb bevétel, egyéb ráfordítás** is magasabb eredendő kockázatú terület lesz.

Üzleti kockázatot hordoz, hogy a teljes árbevétel EUR-ban merül fel, viszont az anyagbeszerzés kínai jüan-ban és dollárban történik, illetve jelentősek a forintban felmerült költségek is. Emiatt tehát a devizaárfolyamokból eredő kockázat jelentősen befolyásolhatja a jövedelmezőséget, a **pénzügyi műveletek bevételei és ráfordításai** pedig magasabb kockázatot rejtenek. A devizában történő beszerzés a készletekre is hatással van, az alapanyagok beszerzési árának meghatározását jelentősen befolyásolja az árfolyam, így a **készletek (anyag) értékelése** magasabb kockázatot hordozhat.

Termelő cégnél a saját termelés **önköltségének** meghatározása szinte mindig magas eredendő kockázatot hordozó terület, mivel – ahogy az elméleti részben már említésre került – a hibákra való fogékonysága magas, illetve könnyű eszköze az eredmény befolyásolásának. Ebből adódóan a **saját termelésű készletek** (ideértve a befejezetlen és félkész termékeket is) **értékelése** magas eredendő kockázatú lesz. Az ukrán bérmunka miatt valószínűleg lesz idegen helyen tárolt készlet (készletek létezése, jogok és kötelek), illetve fontos kérdés, hogy a bérmunka költségek hogyan épülnek bele a készlet előállítási költségébe (készletek értékelése).

2. FELADAT megoldása

Az újonnan szerzett információk alapján látható, hogy a társaság piaca jelentősen szűkült, a termelés egy részét is leállították, alkalmazottakat bocsátottak el. A végkielégítések kapcsán kérdés, hogy minden rendezésre került-e 2011-ben, volt-e olyan elbocsátás, ami átcsúszott 2012-re. Vizsgálandó a végkielégítések kapcsán tehát a **kötelezettségek teljessége**, valamint az eredménykimutatásban a **személyi jellegű ráfordítások** pontossága és teljessége. Szintén kérdés, hogy várható-e további leépítés, ami esetleg **céltartalék** képzését vonhatná maga után. A megrendelésszámot 2012-ben árkedvezményekkel sikerül növelni, ami jelentősen rontotta a fedezetet. A saját tőke negatív, és a negatív üzemi eredmény azt mutatja, hogy hosszú távon nem lehet fenntartani a működést ilyen árszint mellett. A finanszírozás gyakorlatilag kapcsolt vállalati kölcsönből történik, ennek visszafizetésére közel sem rendelkezik elegendő forgóeszkőzzel a társaság. Felmerülhet a **vállalkozás folytatása elvének** kérdése, a könyvvizsgálat során mindenképpen célszerű a tulajdonostól megerősítést kérni arra vonatkozóan, hogy mik a szándékaik (**komfort levél**). A kapcsolt vállalkozással szembeni kölcsön kamatának vizsgálatakor figyelemmel kell lenni a transzferárak kérdésére, amely miatt a kamat ráfordítás is magasabb kockázatú (**pénzügyi műveletek ráfordításai pontosság**). Szintén figyelemmel kell lenni az **alultőkésítési** szabályokra (társasági adó).

Az árkedvezmények miatt kérdéses a **készletek értékelése**, azaz hogy a mérlegben szereplő értéken értékesíthetőek-e, ellenkező esetben **értékvesztést** kell elszámolni.

A gyártósorok leállítása miatt vizsgálandó, hogy a leállított gépsorok, a kapcsolódó tárgyi eszközök (pl. gépek, szerszámok, épületrészek stb.) mennyire vannak használatban, valamint a jövőben lehet-e őket még a termelésben hasznosítani. Ezért egyrészt kérdés, hogy számolnak-e értékcsökkenést a leállított eszközökre (**tárgyi eszközök értékelés, értékcsökkenés előfordulás, pontosság**), másrészt amennyiben a jövőben nem használhatóak az eszközök, akkor felmerülhet **terven felüli értékcsökkenés** elszámolásának szükségessége is. Mindenképpen célszerű üzleti tervet kérni a vezetőségtől és megvizsgálni, milyen termékcsoportok lesznek a jövőben azok, amelyeket nem terveznek gyártani, és van-e ezekhez kapcsolódóan eszköz a könyvekben.

A garanciális céltartalék mértéke jelentősen lecsökkent az előző időszakhoz képest. Az újonnan bevezetett minőségbiztosítási rendszer miatt kevesebb hibával számolnak, de erre vonatkozóan tapasztalati mutatókkal még nem rendelkezünk. A **céltartalékok** köre viszonylag egyszerű módja az eredmény befolyásolásának, emiatt ezt a területet kiemelten kockázatosnak fogjuk minősíteni az **értékelés, létezés** szempontjából, beleértve a kapcsolódó eredménykimutatás sorokat is (**egyéb bevétel-ráfordítás**).

3. FELADAT megoldása

A TERMELŐ Kft esetében a **pénzügyi kimutatások egészére vonatkozó lényegesség** számításánál a legkézenfekvőbb vetítési alap az **adózás előtti eredmény lenne**, mivel ez a tulajdonos által leginkább figyelt mutató, és a vezetőséget is ez alapján premizálják. Az eredmény viszont **negatív, így nem lehet a kalkuláció alapja**. Az **árbevétel** viszonylag jól jellemzi a társaság működését mivel nagy része az anyavállalattól származik, a vezetőség is motivált a mutatóban így jó kiindulási alapot adhat a lényegesség számításra. A saját tőke szintén negatív, nem használható, a mérlegfőösszegnél pedig az árbevétel jobb érték az évek összehasonlítását is figyelembe véve, ezért ezt választjuk a lényegességi értékek alapjául.

Számításunknál a 2012. szeptember végi értéket vesszük figyelembe, ami előzetes kalkulációnak megfelel, a végleges adatokkal pedig úgy is tudjuk módosítani a lényegességi értékeket később az év végi munkánál.

A TERMELŐ Kft árbevétele 5 099 millió forint, aminek 0,5-1 százaléka 25-50 millió forintos sávot határoz meg a **pénzügyi kimutatások egészére vonatkozó lényegesség** számára (a tavalyi értékre vetített lényegességi szint ugyanilyen elv alapján 23-46 millió Ft lett volna).

Hasonlóan a magyar cégek nagy többségéhez, nincs elkülönített belső ellenőrzés, de az társaság működtet olyan általános kontrollokat, amelyekkel az anyavállalat a működést ellenőrizni tudja (pl. havi riportok). Mivel korábban nem auditáltuk a társaságot, ezért nem jelenthetjük ki, hogy a Társaságnál a belső ellenőrzés működőképes, hiszen nincsen korábbi tapasztalatunk a korábbi könyvvizsgálótól származó információkon kívül.

A felsorolt információkból az következik, hogy a **pénzügyi kimutatások egészére vonatkozó lényegességnél** a konzervatívabb, alacsonyabb értéket, tehát a **25 millió forintot** használjuk

Mivel nincs korábbi tapasztalatunk, nem tudjuk milyen darabszámú és értékű hibát várunk, ezért a **végrehajtási lényegességi szintet** a pénzügyi kimutatások egészére vonatkozó lényegességből számítva a sáv alsó határára, annak 50%-ában jelöljük ki, ami **12,5 millió forint**.

Mivel a pénzügyi kimutatások egészére és a végrehajtási lényegességi szintnél is az óvatos megközelítést alkalmaztuk az egyértelműen elhanyagolható hiba számításánál a sávon belül a magasabb értéket használhatjuk. Ez alapján akár 4-5 százalékra állíthatjuk ezt a mutatót. Jelen esetben az 5%-ot választjuk tehát az **egyértelműen elhanyagolható hiba** a 25 millió forint 5%-a, azaz **1 250 ezer forint**.

Amennyiben arra számítunk, hogy az árbevétel lineárisan fog növekedni év végéig, extrapolálhatjuk a lényegességi értéket decemberre vonatkozóan, így határozva meg az év végére vonatkozó kalkulált értéket. A végleges, dec. 31-es számok birtokában úgy is frissítenünk kell a kalkulációt:

Megnevezés	09.30	12.31. - kalkulált
Pénzügyi kimutatások egészére vonatkozó lényegesség	25 000 eFt	$5\,099 \text{ MFt} / 9 \cdot 12 \cdot 0,5\% = 33\,998 \text{ eFt} \approx 34\,000 \text{ eFt}$
Végrehajtási lényegesség	12 500 eFt	17 000 eFt
Egyértelműen elhanyagolható hiba	1 250 eFt	1 700 eFt

4. FELADAT megoldása

A végrehajtási lényegességnél a korábban számolt 17 millió forintot vettük figyelembe. A kockázatfelmérésből származó kockázatnál ahol beazonosítottunk kockázatot, oda „igen” válasz került, egyébként nem, kivéve a pénzeszközöket.

Ahol a kockázatfelmérésből származó eredendő kockázat magas volt, ott a tétel mindig kritikus területté lett kijelölve.

Három „nem” válasz esetén semmi nem indokolja a kritikus területté minősítést.

Számlacsoport	Egyenleg	Az egyenleg a végrehajtási lényegességi szintnél nagyobb?	A kockázatfelmérésből származó eredendő kockázat magas?	Nagyszámú tranzakciót tartalmaz (napi több tranzakció)?	Konklúzió: Kritikus terület?	Megjegyzés
Immateriális javak	59 726	Igen	Igen	Nem	Igen	
Tárgyi eszközök	277 016	Igen	Igen	Nem	Igen	
Követelések kapcs. váll	876 832	Igen	Igen	Igen	Igen	
Pénzeszköz	34 161	Igen	Igen	Igen	Igen	
Anyagok	78 312	Igen	Igen	Igen	Igen	
Félkész és késztermékek	16 734	Igen	Igen	Igen	Igen	
Egyéb követelések	34 342	Igen	Nem	Igen	Nem	
Aktív időbeli elhatárolások	10	Nem	Nem	Nem	Nem	
Saját tőke	-543 170	Igen	Nem	Nem	Nem	a lekötött tartalékra viszont külön programpon- ot javasolt felvenni az audit programban
Céltartalék (garanciális)	14 390	Nem	Igen	Nem	Igen	céltartalék alulértékelt- ése miatt
Szállítók	872 950	Igen		Igen	Igen	

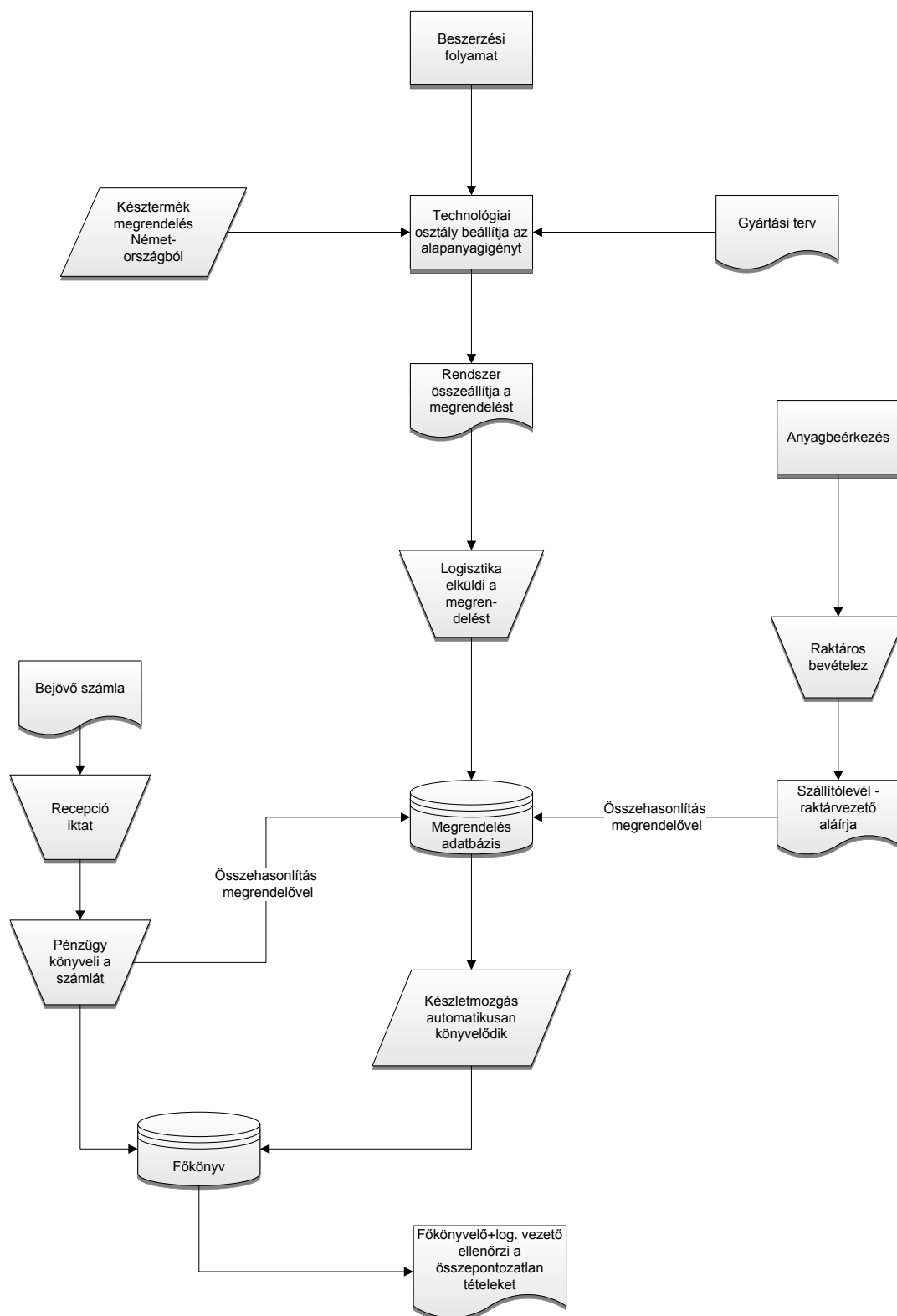

Kapcsolt váll. sz. r. l. köt.	1 000 640	Igen		Igen	Igen	
Egyéb kötelezettség	24 735	Igen		Igen	Igen	Áfa miatt napi több tétel
Passzív időbeli elhatárolások	7 588	Nem	Nem	Nem	Nem	
Árbevétel	5 099 752	Igen	Igen	Igen	Igen	
Aktivált saját teljesítmények	-32 392	Igen	Igen	Nem	Igen	
Egyéb bevételek	115 450	Igen	Igen	Nem	Igen	céltartalék miatt
Anyagjellegű ráfordítások	5 036 271	Igen	Igen	Igen	Igen	
Személyi jellegű ráfordítások	178 943	Igen	Igen	Nem	Igen	
Értéksökkenési leírás	41 983	Igen	Igen	Nem	Igen	
Egyéb ráfordítások	44 598	Igen	Igen	Nem	Igen	céltartalék, értékvesztés miatt
Pénzügyi műv. bevételei	10 271	Igen	Igen	Igen	Igen	árfolyam miatt
Pénzügyi műv. ráfordításai	65 631	Igen	Igen	Igen	Igen	árfolyam és kamat miatt
Rendkívüli bevételek	0	Nem		Nem	Nem	
Rendkívüli ráfordítások	0	Nem		Nem	Nem	

5. FELADAT megoldása

Látható, hogy a folyamatleírás végén szereplő 2 pont már nem a beszerzéshez, hanem az anyagfelhasználáshoz (termeléshez) kapcsolódik, így azokat nem is szerepeltetjük itt, azok a termelési folyamat felmérésében kerülnének dokumentálásra.

A) Folyamatábra

B) Kritikus pontok

A Beszerzési folyamatában az alábbi kritikus pontok jelölhetőek ki:

Folyamatlépés	Ki végzi el?	IT rendszerektől való függés?
A megrendelések elektronikusan érkeznek az anyavállalattól	Anyavállalat on-line	Igen
A technológiai osztály beállítja a rendszerben a késztermékekhez az alapanyagigényt	Technológiai osztály	Igen
A rendszer az aktuális készletszintnek megfelelően kikalkulálja az alapanyagigényt	IT rendszer	Igen
A rendszer elkészíti a megrendelést és a logisztikai osztály elektronikusan elküldi	Logisztikai osztály	Igen
Raktárban érkezetik az anyagot, egyeztetik szállítólevélhez a megrendelést	Raktáros	Részben
Postán érkezetik a számlát	Recepció	Nem
Pénzügyön könyvelik a számlát, egyeztetik megrendelőhöz	Pénzügy	Igen
A rendszer összepontozza a megrendelőt és a számlát	IT rendszer	Igen

A Beszerzési folyamatára a következő „mi lehet rosszul” kérdések tehetőek fel (a kérdések egyes eseteknél több egymás utáni kritikus pontot is lefednek):

Kérdések	Mérleg sor, Állítás
Előfordulhat, hogy nem minden megrendelés érkezik meg a társasághoz az online rendszeren?	Árbevétel: Teljesség
Előfordulhat, hogy helytelenül kerül beállításra a rendszerbe az alapanyagigény egy adott késztermékhez?	Készletek: Létezés, Teljesség Anyagjellegű ráfordítások: Létezés, Pontosság
Előfordulhat, hogy a rendszer nem megfelelően kalkulálja ki az alapanyagigényt a gyártási terv alapján?	Készletek: Létezés
Minden megrendelést elküld a rendszer automatikusan?	Szállítók: Teljesség, Készletek: Létezés, Teljesség
Mi biztosítja, hogy minden bevételezéshez van szállítólevél?	Készletek: Létezés, Szállítók: Létezés
Mi biztosítja, hogy minden beérkezett áru vonalkódot kap és bevételezik?	Készletek: Teljesség
Előfordulhat-e, hogy nem a megrendelt árut vételezik be?	Készletek: Létezés, Szállítók: Létezés, Teljesség
Előfordulhat-e hogy a készletmozgás nem könyvelődik?	Készletek: Létezés, Teljesség
Előfordulhat-e, hogy nem minden készletmozgáshoz könyvelnek számlát a rendszerben	Készletek: Teljesség, Szállítók: Teljesség
Mi biztosítja, hogy jó értékkel rögzítik a számlákat?	Készletek: Értékelés, Pontosság, Szállítók: Értékelés, Pontosság
Mi biztosítja, hogy minden tétel összepontozásra kerül?	Készletek: Teljesség, Szállítók: Teljesség
Mi biztosítja, hogy csak olyan készlet kerül be a társaság könyveibe, amely felett rendelkezik?	Készletek: Jogok és kötelek

C) Kontrollok

A Beszerzési folyamatban a fenti kérdésekre a következő kontrollpontokat lehet azonosítani:

Kérdések	Mérleg sor, Állítás	Kontroll	Kontroll rendszeressége	Előzetes minősítés
Előfordulhat, hogy nem minden megrendelés érkezik meg a társasághoz az online rendszeren?	Árbevétel: Teljesség	IT alkalmazás kontroll	napi	lehet hatékony (ha a kapcsolódó IT általános kontrollok is működnek!)
Előfordulhat, hogy helytelenül kerül beállításra a rendszerbe az alapanyagigény egy adott késztermékhez?	Készletek: Létezés, Teljesség Anyagjellegű ráfordítások: Létezés	Logisztikán észrevehetik kiugró alapanyag igény miatt, vagy beszállító jelezheti a szokatlan megrendelést	-	nem megfelelő a kontroll a leírás alapján
Előfordulhat, hogy a rendszer nem megfelelően kalkulálja ki az alapanyagigényt a gyártási terv alapján?	Készletek: Létezés,	IT alkalmazás kontroll	napi	lehet hatékony (ha a kapcsolódó IT általános kontrollok is működnek!)
Minden megrendelést elküld a rendszer automatikusan?	Szállítók: Teljesség, Készletek: Létezés, Teljesség	IT alkalmazás kontroll	napi	lehet hatékony (ha a kapcsolódó IT általános kontrollok is működnek!)
Mi biztosítja, hogy minden bevételezéshez van szállítólevél?	Készletek: Létezés, Szállítók: Létezés	A szállítólevelet aláírja a raktárvezető. Ha van eltérés, logisztikai vezető jóváhagy.	napi	lehet hatékony
Mi biztosítja, hogy minden beérkezett áru vonalkódot kap és bevételezik?	Készletek: Teljesség	Főkönyvelő és logisztikai vezető megnézi a megrendelővel össze nem pontozott tételeket.	havi	lehet hatékony
Előfordulhat-e, hogy nem a megrendelt árut vételezik be?	Készletek: Létezés, Szállítók: Létezés, Teljesség	A raktárban összehasonlítják a szállítólevelet a rendszerben lévő megrendeléshez.	napi	lehet hatékony
Előfordulhat-e hogy a készletmozgás nem könyvelődik?	Készletek: Létezés, Teljesség	IT alkalmazás kontroll	napi	lehet hatékony (ha a kapcsolódó IT általános kontrollok is

				működnek!)
Előfordulhat-e, hogy nem minden készletmozgáshoz könyvelnek számlát a rendszerben	Készletek: Teljesség, Szállítók: Teljesség	Főkönyvelő és logisztikai vezető megnézi a megrendelővel össze nem pontozott tételeket.	havi	lehet hatékony
Mi biztosítja, hogy jó értékkel rögzítik a számlákat?	Készletek: Értékelés, Szállítók: Értékelés	A rendszer 15eFt feletti eltérést nem enged	napi	lehet hatékony (ha a kapcsolódó IT általános kontrollok is működnek!)
Mi biztosítja, hogy minden tétel összepontozásra kerül?	Készletek: Teljesség, Szállítók: Teljesség	Főkönyvelő és logisztikai vezető megnézi a megrendelővel össze nem pontozott tételeket.	havi	lehet hatékony
Mi biztosítja, hogy csak olyan készlet kerül be a társaság könyveibe, amely felett rendelkezik?	Készletek: Jogok és kötelmek	-	-	nincs kontroll a leírás alapján

A rendszerfelmérés alapján látható, hogy a készletek beszerzési folyamatában számos olyan kontroll pont van, amely informatikai alkalmazáskontroll. Amennyiben a könyvvizsgáló úgy dönt, hogy támaszkodik ezekre a kontrollokra, és teszteli őket, csak akkor minősítheti hatékonynak ezeket, amennyiben a kapcsolódó általános IT kontrollok (pl. hozzáférés, program változtatás, mentés, archiválás stb.) is hatékonyan működnek.

A folyamatról elmondható, hogy a Létezés, Teljesség és Értékelés állításokra több kontroll mechanizmus létezik, viszont a folyamat indulása (a gyártási terv beállítása) manuálisan zajlik, így hordozhat hibalehetőséget, amire nincs kielégítő kontroll. Nincs kontroll a Jogok és kötelmek állításra, így előfordulhat, hogy a társaság nem megfelelően kezeli azokat a készleteket, amelyek felett nem rendelkezhet szabadon (pl. bér munkára átvett, bizományosi készletek stb.).

Van olyan kontroll, amelyet valószínűleg elvégeznek (a főkönyvelő és a logisztikai vezető átnézik az összepontozatlan tételek listáját), de dokumentáció hiányában a kontrollról nem lehet meggyőződni.

A feladat további megoldásánál azt tételezzük fel, hogy nem végeztük el a kontrollok tesztelését, mert nem bízunk abban, hogy a kontrollok megbízhatóan működnek a társaságnál.

6. FELADAT megoldása

A program alapján elmondható, hogy alapvetően az eszközök mozgásának vizsgálatával foglalkozik, de nem kezeli például az **Értékelés** állítást azzal, hogy nem vizsgálja a K+F jövőbeni hasznosulását. Célszerű egy programpontot felvenni, amelyben a vezetőség és a társaság következő időszakokra vonatkozó terveit áttekintve vizsgálható, hogy a K+F miatt aktivált eszközök a jövőben megtérülnek-e az árbevételben.

Nincs programpont a **Jogok és Kötelmek** állítás vizsgálatára, viszont a korábbi információk alapján előfordul, hogy a kifejlesztett technológia, termék átmegy az anyavállalat tulajdonába. Vizsgálandó minden projektnél, hogy ki rendelkezik az új fejlesztés felett.

Nincs pont a **Besorolás** vizsgálatára, pedig előfordulhat, hogy a K+F során szellemi termék vagy prototípus keletkezik, amit nem a kutatás-fejlesztés aktivált értéke soron kell kimutatni.

Szintén nincsen programpont a lekötött tartalék ellenőrzésére, és a kiegészítő melléklet kapcsolatra (**Bemutató**)

Nincsenek továbbá analitikus eljárások a programban.

7. FELADAT megoldása

A felvázolt program elég rövid, kizárólag a változások elemzésére van egy analitikus eljárás.

A céltartalék tárgyévi kalkulációját ellenőrizni kell. Ugyan tapasztalati adat valószínűleg nem áll még rendelkezésre, meg kell próbálni bizonyítékot gyűjteni arról, hogy mérlegkészítésig, illetve az audit időpontjáig mekkora volt a minőségi kifogások mértéke, tehát indokolható-e a céltartalékok számítási módjának megváltoztatása.

Meg kell vizsgálni, hogy a társaság megváltoztatta-e számviteli politikájában a céltartalék számítás módszerét. A számviteli becslés módjának módosulásának vizsgálata során kérdés, hogy előző időszakkal összehasonlíthatóak-e az adatok, teljesül-e a következetesség, folytonosság elve. Amennyiben a számviteli politikát nem módosították, de a céltartalék képzésének új módját a könyvvizsgáló ellenőrizte és lényeges szempontból megfelelőnek találta, a hiányosságot mindenképpen célszerű vezetői levélben szerepeltetni.

Nincsen programpont a kiegészítő mellékletben való bemutatás ellenőrzésére, ezt célszerű itt elhelyezni.

8. FELADAT megoldása

Az audit program elkészítésénél figyelembe kell venni minden olyan, eddig megszerzett információt, amely hatással lehet valamelyik állításra. Ezért végig kell újból gondolni az audit eddigi folyamatát egészen a vállalkozás környezetének megismerésétől a kontrollok azonosításáig, hogy minden kockázatra tudjunk megfelelő választ adni. A munkaprogramot az célszerű kettő részre bontani: vásárolt anyagra és saját termelésű készletre mivel a két különböző készlet típusra különböznek a folyamatok és a kockázatok is:

Anyagok:

[illegible]

Elemző eljárások								
1	Készletek forgási sebességének elemzése anyagszoportonként, összehasonlítás előző időszakhoz, terv-tény elemzés. A jelentős eltéréseket vizsgálja meg!				X			
2	Vesse össze a leltáreltérések alakulását az előző időszaki adatokkal, keressen magyarázatot a jelentős eltérésekre!	X	X					
3	Vesse össze a termelési terv – amennyiben a társaságnál létezik ilyen - várható anyagfelhasználási adatait az év végi alapanyag-mennyiségekhez! Amennyiben jelentős olyan készlet mennyiségeket talál az alapanyagoknál, amelyek felhasználása a termelési adatok alapján kérdéses, vitassa meg a vezetőséggel az esetleges értékvesztések elszámolását a felhasználásukat tekintve kérdőjeles készletmennyiségekre!				X			

Saját termelésű készletek:

					Állítások				
		Létezés / Előfordulás	Teljeség	Elhatárolás	Értékelés és felosztás /	Pontosság	Besorolás	Jogok és kötelek	Bemutató és érthetőség
Adatok tesztelése									
1	Hasonlítsa össze a készletek analitikáját a főkönyvvel!	X	X						X
2	Leltáron való részvétel, leltár ellenőrző lista készítése (külön fejezetben foglalkozunk vele)	X	X		X			X	
3	Vesse össze leltározás során elvégzett tesztszámlálás eredményét az analitikával!	X	X						
4	Egyeztesse a leltáríveket az analitikához, ellenőrizze a leltárhianyok-többletek elszámolásának helyességét! Vizsgálja meg az ügyfél által készített leltárkiértékelést!	X	X						X
5	A leltározás során gyűjtött fordulónaphoz közeli készletmozgások dokumentumait egyeztesse az analitikához, hogy jó időszakra kerültek-e elszámolásra a tételek!	X	X	X					
6	Kérjen visszaigazoló levelet az idegen helyen tárolt készletekről, a visszaigazolt mennyiségeket kiválasztott mintatételknél egyeztesse az év végi készletanalitikához!	X						X	
7	Mintavétellel válasszon ki befejezetlen és félkész termékeket az analitikából majd kérje el a termékek gyártási terveit és vizsgálja meg, a cikkek készültési fokának helytállóságát.				X	X			
8	Ellenőrizze a saját termelésű készletek (befejezetlen és félkész termékek is) önköltségszámítási szabályzatát az alapján, hogy a, a készlet létrehozásának folyamatát figyelembe véve minden olyan költség típus felosztásra kerül-e a saját termelésű készletekre, amelyek mögött levő tevékenység szükséges a termékek előállításához				X	X			

	<p>b, csak olyan költségtípusok kerülnek felosztásra a saját termelésű készletekre, amelyek mögött levő tevékenység ténylegesen szükséges a termékek előállításához, az adott költség felmerülése nélkül nem jöhetnének létre a termékek</p> <p>c, olyan mutató/normatíva alapján kerül felosztásra az adott költség, amely megfelelően reprezentálja azt, hogy az egyes termékek előállításához az adott költség milyen mértékben szükséges.</p> <p>(EZT A PROGRAMPONTOT TULAJDONKÉPPEN MÁR ÉV KÖZBEN ELVÉGZI A LEGTÖBB ESETBEN A KÖNYVVIZSGÁLÓ!)</p>							
9	<p>Mintavételezéssel kiválasztott év végi késztermékekre végezzen összehasonlítást, hogy</p> <p>a, az év végi készletértékben található anyagköltségnél az anyagok értéke összhangban van-e az anyagok tárgyévi/év végi beszerzési értékével,</p> <p>b, az év végi készletértékben található anyagköltségnél az anyagok mennyisége összhangban van-e a technológiai leírással,</p> <p>c, az év végi készletértékben található bérköltségnél az elszámolt érték összhangban van-e a bérlista adataival,</p> <p>d, az év végi készletértékben található bérköltségnél a figyelembe vett munkaórák száma összhangban van-e a gépnaplók adataival figyelembe véve az egyes gépeknél dolgozó személyek esetleg hány gépet felügyelnek,</p> <p>e, az év végi készletértékben található értékcsökkenés esetén az egyes gépeknél figyelembe vett értékcsökkenés egyezik-e a termelésben közvetlenül részt vevő gépek tényleges értékcsökkenésével,</p> <p>f, az év végi készletértékben található értékcsökkenés esetén a felosztás alapjául szolgáló gépórák esetében hasonlítsa össze a saját termelésű készlet értékénél figyelembe vett gépórákat az utolsó legyártott termékeknél a gépnaplóban található tényleges gépórákkal,</p> <p>g, az egyéb közvetlen költségek felosztása összhangban van-e az önköltségszámítási politikával és a tényadatokkal.</p> <p>Eltérések esetén vitassa meg az eltérést a vezetőséggel figyelembe véve az eltérések potenciális extrapolált eltérését az év végi készletértékre!</p>				X			
10	Kérje el a fordulónapot követő értékesítések listáját és hasonlítsa össze az eladási árakat a készletek nyilvántartási értékével. Mérlegelje, hogy van-e szükség értékvesztés elszámolására!				X			
11	Ellenőrizze a bér munkával kapcsolatos költségek beépülését a saját termelésű készletek önköltségébe.				X			
12	A késztermékek korosítási listáját kérje el! Minden korosztályból válasszon ki tételeket és ellenőrizze le a korcsoport megfelelőségét az adott tétel beszerzési dátumához hasonlítva a korosítási lista dátumához. A korosítási lista éven túli tételeit vitassa meg a							

	vezetőséggel (miért nem értékesítették még az adott terméket, szükséges-e ezek után az értékvesztés elszámolása az adott tételek esetén)!								
Elemző eljárások									
1	Készletek forgási sebességének elemzése termékcsoportonként, összehasonlítás előző időszakhoz, terv-tény elemzés. A jelentős eltéréseket vizsgálja meg!				X				
2	Készítsen fedezetelemzést termékcsoportonként és hasonlítsa az előző időszakhoz, tárgyévi tervhez. A jelentős eltéréseket vizsgálja meg!		X		X	X			
3	Vesse össze a leltáreltérések alakulását az előző időszaki adatokkal, keressen magyarázatot a jelentős eltérésekre!	X	X						

9. FELADAT megoldása

A TERMELŐ Kft. december 31-re készített mérlegének és eredménykimutatásának áttekintése után van néhány terület, amely szembetűnő, és így befolyásolhatja a könyvvizsgáló kockázatértékelését.

Az immateriális javak és tárgyi eszközök értéke nőtt a tavalyi évhez képest, szeptemberhez viszonyítva viszont állandó szinten maradt, ami – a terv szerinti értékcsökkenés elszámolása mellett – az utolsó negyedévben történt aktiválásokat jelent. Kiemelten vizsgálendő, hogy amennyiben volt K+F keretében aktivált tétel, az a jövőbeni realizálható-e.

A kapcsolt követelések jelentősen csökkentek, viszont késztermékek állománya jelentősen nőtt, miközben a pénzeszközök alacsony szintre csökkentek.

Nőtt az anyagok, valamint a szállítók egyenlege. Ez lehet egy nagyobb év végi készletbeszerzés eredménye, de lehet iparági sajátosság (pl. az anyagfelhasználás lecsökken decemberben, mert gyárleállás van, de a készlet szintet feltöltötték stb.), de akár egyedi esemény is. A saját termelésű készletek állománya jelentősen nőtt (és kapcsolódóan az eredményben az AST értéke). Ez lehet annak a következménye, hogy év vége előtt nem sikerült értékesíteni egy nagyobb volument, de állhat a háttérben akár visszáru, vagy a termékkel kapcsolatos olyan piaci probléma, amely a készlet értékesítését nehezíti. Ilyen indok lehet még a befejezetlen termelés készültségi fokának nem megfelelő meghatározása is. Az értékelés vizsgálata mindenképpen fontos szempont lesz az audit során.

Változás történt a saját tőkében is, a tulajdonos megemelte a jegyzett tőkét ázsios tőkeemeléssel: a kapcsolt kölcsönt apportként bocsátotta a társaság rendelkezésére, ez tőketartalékba helyezésre került. A tőkeemelés kapcsán vizsgálendő a tőkeemeléshez kapcsolódó dokumentumok és a cégnyilvántartás alapján, hogy a tényleges cégbejegyzés és a jegyzett tőke emelés rendelkezésre bocsátása megtörtént-e fordulónap előtt.

A garanciális céltartalékok összege nem változott jelentősen szeptemberhez képest. A korábban leírtak miatt továbbra is kockázatos terület.

Az árbevétel nem sokkal maradt el a szeptemberi adatokból lineárisan számolt értéktől ($5\,099/9 \cdot 12 = 6\,800$ eFt), viszont az anyagjellegű ráfordítások értéke nagyobb mértékben emelkedett a lineáris extrapolációhoz képest, amelyre az eddigi információk alapján egyelőre nincs magyarázat. Az értékcsökkenés is magasabb a szeptemberi adatokból évesített értéknél, ezt magyarázhatják a tárgyi eszközöknél már említett növekedések.

A lényegességi érték alapjául a nettó árbevételt használtuk, ezen nem célszerű változtatni. A végleges árbevételből számított érték $6\,642 \text{ MFt} \cdot 0,5\% = 33,21 \text{ MFt}$, azaz a korábbi becslésünk a 34 MFt-tal továbbra is helytálló. Új kritikus területet az eddigieken felül nem azonosítottunk, az újonnan felismert kockázatokat pedig az eddigi audit programoknak tudniuk kell kezelni, ideértve a tőkeemelést is, emiatt pl. a saját tőkét nem szükséges kritikus területnek minősíteni.

10. FELADAT megoldása

Először azt kell tisztázni, hogy egyedi, vagy rendszerhibáról van-e szó. A 2 millió forintos eltérés meghaladja az egyedileg elhanyagolható hiba szintjét. Alapesetben mindig rendszerhibát feltételezünk, azaz extrapolálni kell az eltérést az egész populációra.

A talált hiba 2 millió Ft egy 6 millió Ft bruttó értékű eszközön, az összes bruttó érték 70 millió Ft. Ebből tehát a $2/6 \cdot 70 = 23$ millió Ft adódik. Mivel az elméleti kalkulált hibanagyság meghaladja a végrehajtási lényegességet (még ha könyvelik is a 2 millió Ft eltérést, a potenciális hiba $23 - 2 = 21$ millió Ft), további munkát kell végezni, amely jelenthet további mintavételezést, nagyobb mintanagyságot, más audit eljárásokat stb.

Amennyiben a további eljárások során sikerül elegendő bizonyosságot szerezni arról, hogy a populációban már nincs lényeges hiba ezen kívül (vagy alátámasztani, hogy a hiba egyedi hiba volt), a tesztet be lehet fejezni. A 2 millió forintos tételt – amennyiben nem könyvelik – szerepeltetni kell a lekönyveletlen tételek listáján és csatolni a teljességi nyilatkozathoz, mivel az nagyobb, mint az egyértelműen elhanyagolható hiba szintje.

11. FELADAT megoldása

A vezetői levelet az alábbi általános fedőlappal állítjuk ki:

Vezetői levél

Az ABC Kft.

200x. évi éves beszámolójának könyvvizsgálatához

Az **ABC Kft.** vezetésének

Elvégeztük az **ABC Kft. 200x. évi éves beszámolójának** könyvvizsgálatát. Vizsgálatunkat a magyar Nemzeti Könyvvizsgálati Standardokkal összhangban végeztük el, vizsgálatunk célja könyvvizsgálói záradék (vélemény) kiadása volt a könyvvizsgálat alapján. Vizsgálatunk részeként szűrőpróbaszerűen megvizsgáltuk a társaság könyvviteli módszereit és a megfelelő belső ellenőrzéseit, de nem vizsgáltuk ezeket egyenként. Ennek értelmében vizsgálatunk nem szolgál biztosítékként, hogy az általános szabálytalanságokat és az esetleges hűtlen kezelés tényét felderítették, így a következő fejezetekben foglalt észrevételeinket olyan pontokra korlátoztuk, melyekről a fent említett módon végrehajtott vizsgálatunk során bizonyosságot szereztünk.

Mint Önök is tudják, a megfelelő belső ellenőrzési rendszer fenntartása a vezetés felelőssége. A következő észrevételek áttekintését követően mérlegeljék a szükséges intézkedések megtételét.

A fedőlap után az előző évek anyagaiban említett négyes felosztásban (észrevétel, kockázat, javaslat, a vezetés válasza) kell a könyvvizsgáló által tett megállapításokat közölni.

A feladatban az alábbi pontok vezetői levélben való szerepeltetését mindenképp célszerű megfontolni:

- transzferárak hatása az üzletre és az ebből fakadó adókockázat;
- beszerzési folyamat során talált kontroll hiányosságok
- tárgyi eszközök értékcsökkenésének beállításából származó hiba – itt kontroll hiányosságból adódott az eltérés

12. FELADAT megoldása

1. Alfa vagyonszerzői tervezetének vizsgálata

- Az Alfa, mivel tovább működő vállalat, így nem hajthatja végre az ártérítést, ezért az ártérítések oszlopban a tárgyi eszközök felértékelése helytelen.
- A piaci érték oszlopban már MSZE nem mutatható ki, célszerű azt még az első oszlopban az eredménytartalék sorra átsorolni.

2. Béta vagyonszerzői tervezetének vizsgálata

- Itt szintén előforduló hiba, hogy a MSZE nem kerül rendezésre, így a piaci érték még tartalmazza az MSZE-t, amely nem megengedett.

3. Alfa, mint átalakulással létrejövő társaság vagyonszerzői tervezetének vizsgálata

- Hiányzó oszlopok: Alfa és Béta piaci értéke összesen, Alfa, mint átalakulással létrejövő társaság értéke
- Az Alfa piaci és Béta piaci értéke oszlop a vagyonszerzői tervezetek 3. oszlopának értékei lesznek, amelyek az előző pontokban leírtak alapján nem fogják kimutatni az ártérítés hatásait és a MSZE is átkerült az eredménytartalékba.

Megjegyzések az átalakulással létrejövő társaság vagyonszerzői tervezetéhez

- A tőkeemelés pénzeszközök átadásával fog történni, így azt a pénzeszközök soron kell kimutatni. Egyébként a tőkeemelés hatásait a különbözetek oszlopban kell kimutatni.
- A részesedés kiszűrés esetén a névérték és a könyv szerinti érték különbözetét az eredménytartalékkal szemben kell jelen esetben kiszűrni.
- A rendezés oszlopban kell kimutatni a várható veszteségre eredménytartalék terhére képzett lekötött tartalékot.
- Az 1. táblázat alapján látható, hogy az átalakulással kapcsolatos rendezések után az eredménytartalék – 20 m Ft lesz. Mivel a törvény nem engedi a negatív saját tőke tételeket az átalakulással létrejövő társaság vagyonszerzői tervezetében, így ezt is rendezni kell. A rendezése a tőketartalékból fog történni, hiszen az elegendő fedezetet nyújt rá, és így megvalósítható az, hogy a saját tőke elemek nem lesznek negatívak. (lásd 2. táblázat)

1. táblázat (rendezés nélküli verzió, ahol negatív eredménytartalék keletkezne):

	Alfa	Béta	Összesen	Különbözetek	Rendezés	Összesen
Tárgyi eszközök	110	30	140			140
Részesedés	30	0	30	-30		0
Követelés	10	10	20	-10		10
Pénzeszközök	10	0	10	50		60
Jegyzett tőke	100	50	150	50-15		185
Tőketartalék	20	0	20			20
Eredménytartalék	20	-20	0	-15	-5	-20
Lekötött tartalék	0	0	0		5	5
Értékelési tartalék	0	0	0			0
MSZE	0	0	0			0
Kötelezettségek	20	10	30	-10		20

2. táblázat:

	Alfa	Béta	Összesen	Különbözetek	Rendezés	Összesen
Tárgyi eszközök	110	30	140			140
Részesedés	30	0	30	-30		0
Követelés	10	10	20	-10		10
Pénzeszközök	10	0	10	50		60
Jegyzett tőke	100	50	150	50-15		185
Tőketartalék	20	0	20		-20	0
Eredménytartalék	20	-20	0	-15	-5+20	0
Lekötött tartalék	0	0	0		5	5
Értékelési tartalék	0	0	0			0
MSZE	0	0	0			0
Kötelezettségek	20	10	30	-10		20

4. Mivel az átalakulással létrejövő társaság vagyonmérleg tervezetének saját tőke sorai pozitívak, és az eredménytartalék eleget tesz a Sztv 140. § (7) bekezdésének, így nincsen akadálya az átalakulásnak.

Eredménytartalék vizsgálata a Sztv. 140. § (7) bekezdése alapján:

- átalakuló társaságok eredménytartalékai: 0 Ft
- részesedés kiszűrés: -15 m Ft
- Béta veszteségének fedezetére képzett lekötött tartalék: -5 m Ft
- eredménytartalékra sorolt tétel tőketartalékból: 20 m Ft,

így eredménytartalék maximális összege 0 Ft. Mivel a tényleges eredménytartalék is 0 Ft, ezért a vagyonmérleg tervezet ebből a szempontból is megfelel a törvényi előírásoknak.

5. Végleges vagyonmérleg 6. oszlopának saját tőke értékei:

- Jegyzett tőke: 185 m Ft, a vagyonmérleg tervezet alapján a cégbíróságon bejegyzett érték
- Jegyzett, de be nem fizetett tőke: -25 M Ft, mivel a tőkeemelés teljes összege nem kerül befizetésre, ezért a tulajdonosokkal szembeni követelésként ki kell mutatni a még befizetendő összeget
- Tőketartalék: 0 m Ft, a következők miatt:
  - Alfa tőketartaléka 20 m Ft
  - eredménytartalék negatív értéke miatti rendezés: -20 m Ft
- Eredménytartalék: -5 m Ft, a következők miatt:
  - Alfa eredménytartaléka: 20 m Ft
  - Béta eredménytartaléka: -30 m Ft
  - Részesedés kivezetés miatti változás: -15 m Ft
  - Vagyonmérleg tervezetben az eredménytartalék negatív értékének megszüntetése: 20 m Ft
- Lekötött tartalék: 0 m Ft, a végleges vagyonmérlegnél a bejegyzés napjáig terjedő időszakra jutó várható veszteségre már nem képzünk lekötött tartalékot, hiszen az a veszteség már megjelent a saját tőkében.
- MSZE: 0 m Ft, a vagyonmérlegnél MSZE nem mutatható ki.

Így az átalakulással létrejövő társaság saját tőkéje 155 millió forint, míg a jegyzett tőkéje 185 millió forint. Az eltérés részben a veszteség várttól eltérő növekedéséből származik, részben pedig a nem teljes mértékben történt tőkeemelésből.

13. FELADAT megoldás

a) *A részvéncsere arányánál a saját tőke értékét veszik alapul.*

A saját tőke alapján történő cserearány megállapításánál az átalakulás előtti saját tőke arányt kell figyelembe venni az átalakulás utánival. Amennyiben minden egyes tulajdonosra igaz az, hogy a rá eső saját tőke értéke megegyezik a régi és az új tulajdoni arány alapján, akkor megfelelőnek mondható a cserearány a saját tőke alapján történő felosztás módszerére nézve. Értelemszerűen ez nem jelenti azt, hogy a saját tőke alapján történő felosztás módszerét tekintve „fair” megoldást eredményez, hiszen az esetek nagy többségében a cégek saját tőkéje és a piaci ára lényegesen eltér egymástól.

A konkrét feladatot tekintve megállapíthatjuk, hogy a Szumma cég 500 MHUF-os saját tőkéjéhez a Delta 200 MHUF-al, míg a Gamma 300 MHUF-al járul hozzá, ezek a számok lesznek a számítás alapjai.

Delta részvéncsere arányának kiszámítása:

Az új cégben (Szumma) a Delta tulajdonosainak 200 MHUF saját tőke jár, ez az összes saját tőkének a 40%-a ($\frac{200}{500}$). Így az új részvények darabszámának is a 40%-a illeti meg a Delta tulajdonosait, ami $300 \cdot 0,4 = 120$ db. Vagyis a 100 db régi részvények helyett 120 db új részvényt kapnak Delta volt tulajdonosai.

A részvéncsere arány tehát: **1:1,2**

Gamma részvéncsere arányának kiszámítása:

Gamma tulajdonosait 300 MHUF saját tőke illeti meg, ez az összeg a Szumma saját tőkéjének a 60%-a ($\frac{300}{500}$). Így az új részvények közül is a 60%-a illeti meg a Gammát, vagyis a $300 \cdot 0,6 = 180$ db. A 200 db régi részvényéért 180 db új részvényt kapnak a Gamma tulajdonosai.

A részvéncsere arány: **20:1,8**

b) A saját tőke „piaci” értékét veszik alapul a részvénytársaság arány kiszámításánál.

Ez a módszer annyiban különbözik az előzőtől, hogy itt a saját tőke meghatározásakor figyelembe kell venni a tárgyi eszközök felértékelését ($200-100=+100$) is, így a Szumma cég „piaci” saját tőkéje $500+100=600$ MHUF.

Delta részvénytársaság arányának kiszámítása:

Mivel a Delta cég esetén a tárgyi eszközök piaci értéke magasabb, mint a könyv szerinti értéke, így az eddigi 200 MHUF könyv szerinti saját tőke helyett a $200+100=300$ MHUF „piaci értékre helyezett saját tőkét” kell figyelembe venni a számításnál. Vagyis a saját tőke arány most $50\% \left(\frac{300}{600} \right)$, ezért a 300 db új részvény közül is az 50%-a illeti meg a Delta cég tulajdonosait, azaz $300 \cdot 0,5 = 150$ db. A 100 régi részvény helyett kapnak a tulajdonosok 150 db új részvényt.

A részvénytársaság arány: **1:1,5**

Gamma részvénytársaság arányának kiszámítása:

A Szumma cég saját tőkéjéhez való hozzájárulás összege itt nem változott, ugyanúgy 300 MHUF. Ez az összeg a Szumma „Piaci saját tőkéjén” belül 50%, vagyis a Gamma volt tulajdonosait is 150 új részvény illeti meg. Ebben az esetben tehát 2000 db régi részvény helyett 150 db új részvényt kapnak a tulajdonosok.

A részvénytársaság arány: **20:1,5.**

c) *A részvénytársaság arány kiszámításánál a társaságok piaci értékét veszik alapul.*

Ennél a módszernél az arány kiszámításához a társaságok piaci értékét veszik alapul, amelyet a DCF módszer alapján számolnak ki. Így az új cég piaci értéke 600 MHUF lett.

Delta részvénytársaság arányának kiszámítása:

A Delta cég piaci értéke 200 MHUF. Így a saját tőkéhez való hozzájárulás aránya $33,33\%$ ($\frac{200}{600}$). A 300 db új részvények közül ezért $300 \cdot 0,3333 = 100$ db illeti meg a Delta tulajdonosait. Vagyis a 100 db régi részvények helyett 100 db új részvényt kapnak.

A részvénytársaság arány: **1:1**

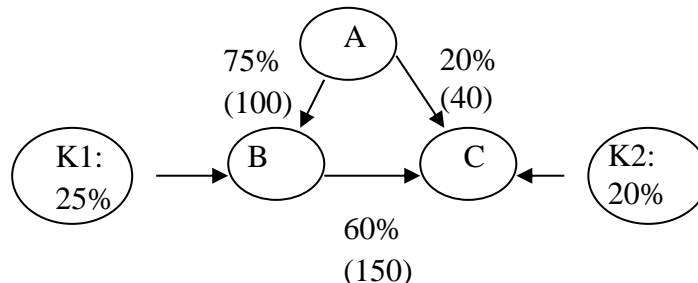
Gamma részvénytársaság arányának kiszámítása:

A Gamma piaci értéke 400 MHUF. Ezért a saját tőkéhez való hozzájárulás aránya $66,67\%$ ($\frac{400}{600}$). Az új részvények közül ezért a Gamma tulajdonosainak $300 \cdot 0,6667 = 200$ db jár. Vagyis a 200 db régi részvényük helyett 200 db új részvényt kapnak.

A részvénytársaság arány: **20:2**

14. FELADAT megoldás

Ábra:

1. Elfogadható-e a kalkuláció?

Nem megfelelő a vezetőség kalkulációja, mivel nem veszi figyelembe a közvetett tulajdoni részeket, az egymásban lévő részesedéseket.

2. Részvénytársaság arány megállapítása

a) A saját tőke könyv szerinti, de „konszolidált szintű” értékét veszik alapul.

Az új társaságban alapvetően 3 tulajdonosi kör fog részt venni tulajdonosként, az Alfa („A”) volt tulajdonosai, a Béta („B”) kisebbségi tulajdonosai, akik korábban Béta 25%-ának tulajdonosai voltak és Céta („C”) kisebbségi tulajdonosai, akik korábban Céta 20%-ának tulajdonosai voltak.

Amennyiben az előző feladathoz hasonlóan szeretnénk kiszámolni, hogy a két kisebbségi tulajdonosi körhöz mennyi saját tőke tartozott, akkor azt a következőképpen tudjuk kiszámolni:

A Céta volt kisebbségi (20%-os) tulajdonosait megillető saját tőke a Cétában az átalakulás előtt $600 \cdot 0,2 = 120$ MHUF. Mivel Cétának nincs tulajdona Bétában vagy Alfában így ez a saját tőke érték Céta kisebbségi tulajdonosaira véglegesnek tekintendő.

Béta volt kisebbségi (25%-os) tulajdonosait megillető saját tőke érték $400 \cdot 0,25 = 100$ MHUF. Ez a 100 MHUF értékű saját tőke a Béta egyedi saját tőkéje alapján lett kalkulálva, amelynél a Cétában levő 20%-os részesedés 150 MHUF-os értékkel lett figyelembe véve. Az említett 150 millió forint könyv szerinti értékű részesedés mögött viszont 360 MHUF könyv szerinti értékű saját tőke szerepel ($600 \cdot 0,6$). Ebből kifolyólag, ha kvázi konszolidált szinten

szeretnénk figyelembe venni az említett Cétában levő részesedés értékét, akkor a 150 MHUF és a 360 MHUF különbözetének a 25%-át is figyelembe kell venni a Béta kisebbségi tulajdonosainál $((360-150) \cdot 0,25)$. Ezek alapján a **Béta volt kisebbségi tulajdonosaira eső saját tőke rész „konszolidált” szinten, de a piaci értékekből eredő plusz értéket még nem figyelembe véve 152,5 MHUF** $(400 \cdot 0,25 + (360-150) \cdot 0,25 = 152,5)$.

A Szumma társaság átalakulás utáni saját tőkéjének értéke a 3 társaság saját tőkéjének összege lesz, csökkentve az egymásban levő részesedések könyv szerinti értékével. Így az **összeolvadás utáni saját tőke** könyv szerinti értéken az átalakulással létrejövő társaság vagyommérleg tervezetében $200+400+600-100-150-40=$ **910 MHUF** lesz.

Céta volt kisebbségi tulajdonosait ebből a 910 MHUF-ból 120 MHUF illeti meg, amennyiben itt is szeretnénk tartani azt az alapelvet, hogy a Céta volt tulajdonosai nem veszíthetnek vagyont (saját tőkét) az átalakulás okán az átalakulás időpontjában. A részvények darabszámát tekintve a 190 000 darab új részvényből őket ezért $120 / 910 \cdot 190\,000 = 25\,055$ darab részvény fogja megilletni a régi $20 \cdot 0,2 = 4$ db részvénnel szemben.

Béta volt kisebbségi tulajdonosát a fenti logika alapján $152,5 / 910 \cdot 190\,000 = 31\,841$ darab részvény fogja megilletni a $2000 \cdot 0,25 = 500$ db régi részvénnel szemben.

Alfa volt tulajdonosait ebből kifolyólag $190\,000 - 25\,055 - 31\,841 = 133\,104$ darab részvény fogja megilletni őket az új társaságban a 100 db régi részvénnel szemben

A részvénytcsere arányok:

Céta volt kisebbségi tulajdonosainál = 4: 25.055

Béta volt kisebbségi tulajdonosainál = 500: 31.841

Alfa volt tulajdonosainál = 100: 133.104

- b) A saját tőke „piaci” értékén alapuló és „konszolidált szintű” értékét veszik figyelembe a részvénytcsere arányok kiszámításánál.

A számolás logikája ugyanaz, mint az előző módszernél, csak figyelembe kell venni a tárgyi eszközök piaci és könyv szerinti értékére vonatkozó különbözetet mind az egyes tulajdonosi csoportokra jutó „piaci” saját tőkéjénél, mind az átalakulással létrejövő társaság „piaci” saját tőkéjénél. **Az új cég** összesített „piaci” saját tőkéje $700+600+300-40-100-150=$ **1310 MHUF** az átalakulással létrejövő társaság vagyommérleg tervezetében.

Céta „piaci” saját tőkéje 700 MHUF lesz. Vagyis a külső tulajdonosokat megillető saját tőke mértéke: $700 \times 0,2 = 140$ MHUF. Vagyis a saját tőke arány $10,69\%$ ($\frac{140}{1310}$), és az új részvényekből való részesedés mértéke $20\,305 \text{ db} = 190\,000 \times 0,1069$.

A Béta „piaci” saját tőkéje 600 MHUF lett. Az új cégben szereplő saját tőke összege $0,25 \times (600 + (0,6 \times 700) - 150) = 217,5$ MHUF. A tulajdonosi arány így $16,60\%$ ($\frac{217,5}{1310}$). Az új cégben való Béta tulajdonosait megillető részvények száma $190\,000 \times 0,1660 = 31\,546 \text{ db}$.

Az **Alfa** tulajdonosait megillető saját tőke $1310 - 140 - 217,5 = 952,5$ MHUF. Erre a saját tőkére jutó új részvények száma $190\,000 - 20\,305 - 31\,546 = 138\,149 \text{ db}$.

A részvénytársaság arányok:

Céta volt kisebbségi tulajdonosai = 4: 20.305

Béta volt kisebbségi tulajdonosai = 500: 31.546

Alfa volt tulajdonosai = 100: 138.149

c) A társaságok DCF alapú piaci értékét figyelembe véve.

Mivel a konszolidáció szimulálására már nincs szükség, ezért az új cég saját tőkéje $1400 + 700 \times 0,2 + 1200 \times 0,25 = 1840$ MHUF. Itt már nincs szükség arra, hogy a könyv szerinti értékek kivonásra kerüljenek, hiszen a piaci érték számításánál már ezt figyelembe vették. Viszont az arányosításra továbbra is szükség van, hiszen a kiszámolt értékek az adott teljes cég értékét képviselik.

A Céta volt kisebbségi tulajdonosaira jutó új részvények száma:

$$\frac{700 \times 0,2}{1840} \times 190\,000 = 14\,457 \text{ db.}$$

A Béta volt kisebbségi tulajdonosaira jutó új részvények száma:

$$\frac{1200 \times 0,25}{1840} \times 190\,000 = 30\,978 \text{ db.}$$

Az **Alfa** volt tulajdonosaira jutó új részvények száma:

$$\frac{1400}{1840} \times 190000 = 144\,565 \text{ db.}$$

A részvénytcsere arányok:

Céta= 4: 14.457

Béta= 500: 30.978

Alfa= 100: 144.565

Összefoglalva a 3 esetet:

Tulajdonos	Régi részvény (db)	Új részvény (db)		
		a)	b)	c)
Céta	4	25.055	20.305	14.457
Béta	500	31.841	31.546	30.978
Alfa	100	133.104	138.149	144.565

A Céta vállalat alacsony jövedelemtermelő képességgel / eredménnyel bír, ezért azokban az esetekben, ahol a piaci értéket ez alapján kalkuláljuk, a vállalat értéke alacsonyabb lesz, így aránylag kevesebb részvény jut a Céta volt tulajdonosainak. Ezzel szemben az eszköz, vagyon alapon számolt részvénytcsere aránynál jól járnak a Céta volt tulajdonosai, hiszen magas eszközértékkel rendelkezik a vállalat.

Értelemszerűen amennyivel jobban járnak Céta volt tulajdonosai az egyes módszerekkel, annival kevésbé kedvező a módszer a másik két tulajdonosi körnek. Látható, hogy a részvénytcsere arányt befolyásolja az, hogy milyen módszert alkalmazunk a számításnál, ezért nagyon fontos a könyvvizsgáló azon döntése, hogy melyik módszert fogadja el a részvény cserearány megállapításánál. Minél jobban prezentálja egy módszer a piac vélt vagy valós értékítéletét a vagyonrészek piaci értékével kapcsolatban, annál elfogadhatóbb az adott módszer a részvény cserearányok kialakításánál.

17.Felhasznált irodalom

Magyar Nemzeti Könyvvizsgálati Standardok (2012. január 1-jén vagy azt követően kezdődő időszakokra vonatkozó pénzügyi kimutatások könyvvizsgálatára hatályos standardok)

International Standards on Auditing - Nemzetközi Könyvvizsgálati standardok

2000. évi C. törvény a számvitelről

MKVK Kötelező szakmai továbbképzés 2010. anyaga

MKVK Kötelező szakmai továbbképzés 2011. anyaga

MKVK Kötelező szakmai továbbképzés 2012. anyaga

Bába Ágnes: Költségszámítás, Számvitel jegyzet, BKÁE 2001

Róth-Adorján-Lukács-Veit: Számviteli esettanulmányok, MKVK OK, Budapest 2006

18.Hivatkozások

ⁱ Számviteli törvény 56.§

ⁱⁱ Róth-Adorján-Lukács-Veit: Számviteli esettanulmányok,p.100. MKVK OK, Budapest 2006

ⁱⁱⁱ 320. témaszámú standard

^{iv} 315., 330. és 500. témaszámú standardok

^v Bába Ágnes: Költségszámítás, Számvitel jegyzet, BKÁE 2001

^{vi} A standardban nem ilyen sorrendben szerepelnek ezek a tételek, az eljárások időrendje miatt kerültek megcserélésre.

^{vii} Róth-Adorján-Lukács-Veit: Számviteli esettanulmányok,p.196. MKVK OK, Budapest 2006.

^{viii} Róth-Adorján-Lukács-Veit: Számviteli esettanulmányok,p.197. MKVK OK, Budapest 2006

^{ix} lásd 501. témaszámú „Könyvvizsgálati bizonyítékok – egyes tételekre vonatkozó speciális szempontok” nemzetközi könyvvizsgálati standard A12-A14 magyarázó bekezdései

^x lásd 501. témaszámú „Könyvvizsgálati bizonyítékok – egyes tételekre vonatkozó speciális szempontok” nemzetközi könyvvizsgálati standard A15-A16 magyarázó bekezdései

^{xi} A 700. témaszámú, „A pénzügyi kimutatásokra vonatkozó vélemény kialakítása és jelentéskészítés” című nemzetközi könyvvizsgálati standard 41. bekezdése.